

România literară

EPOCA MĂREȚELOR ÎMPLINIRI

40

CU entuziastă vibrație patriotică toți fiii acestui pământ își manifestă mândria de a urca pe culmea celei de a patruzecă trepte a noii istorii pe care România a pășit la 23 August 1944.

Pătruns de semnificația majoră a declanșării în acei zi a evenimentului hotărîtor — revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă —, întregul popor îmbrățișează în perimetrul conștiinței sale imaginea unei Românie care, în aceste decenii definitive, a obținut, sub conducerea Partidului Comunist, realizări epocale în dezvoltarea ei generală, parcurgînd mai multe etape istorice și trecînd la făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate.

Este — acesta — un vast proces, la temelie cărui stă actul energic de voință al întregii noastre națiuni care, prin insurecția armată din August 1944, a deschis calea instaurării puterii democrat-populare, cu toate valențele socio-politice pe care le-a impus meritul revoluției conduse cu clarviziune și cetezanță de către cei mai vrednici fii ai clasei muncitoare în alianță cu țărănimea muncitoare și intelectualitatea progresistă. În istoria României contemporane, Partidul Comunist s-a dovedit a fi factorul decisiv în grăbirea ritmului de cristalizare a solidarității naționale împotriva Germaniei hitleriste. Astfel s-a realizat, în aprilie 1944, Frontul Unic Muncitoresc, între comuniști și socialiști, iar în iunie 1944 a luat ființă Blocul Național Democrat, în care au intrat, pe lângă cele două partide muncitorești, Partidul Național-Țărănesc și Partidul Național-Liberal, ca bază a acestei coaliții fiind acceptată platforma propusă de Partidul Comunist.

În desfășurarea evenimentelor, decisivă a fost opțiunea armatei române, ca expresie a voinței de a fi scut actului revoluționar, prin apărarea Capitalei împreună cu forțele patriotice, prin întoarcerea armelor împotriva Reichului și declanșarea ofensivei de eliberare a Transilvaniei ocupate de trupele hitleriste și horthyste, angajîndu-se cu întreaga-i capacitate alături de Națiunile Unite, umăr la umăr cu Armata sovietică, în bătăliile pentru dezrobirea de fascism a Ungariei, a Cehoslovaciei și a unei părți din Austria. Este dimensiunea continentală a revoluției române de la 23 August 1944, prin contribuția adusă la prăbușirea dispozitivului german de la aripa sudică a frontului de Est și din Peninsula Balcanică, prin deschiderea, în acest fel, a drumului înaintării nestingherite a Armatei sovietice spre Europa sud-estică și Europa centrală, prin scurtarea apreciabilă — de circa 200 de zile — a duratei războiului în ansamblu. Ziua Victoriei din 9 Mai 1945 a înscris astfel România printre factorii de seamă ai Națiunilor Unite, semnificația aceasta marcîndu-se cu deosebită pondere în statutul internațional a țării.

TOTODATĂ, prin răsturnarea regimului antonescian, s-au creat condițiile noii orientări — de esență și finalitate revoluționară — în structura social-politică a României. În fond, la 23 August 1944 s-au degajat și premisele marilor transformări ce aveau să urmeze, neîntîrziat, pentru schimbarea soartei poporului muncitor. Raportul de forțe s-a modificat nu numai din punct de vedere extern, ci, tot mai intens, cu noi atribute, de ordin intern. Complexitatea procesului transformator avea să se concretizeze în preluarea pirghiilor puterii din mîna fostelor clase exploatare și asumarea, într-un ritm accelerat, a răspunderii civice de către exponenții maselor populare. În dialectica faptelor, se înțelege că Partidul Comunist era acela care avea inițiativa și capacitatea organizatorică cea mai dinamică în virtutea poziției active antifasciste și antiimperialiste exprimată încă din 1933, prin autoritatea Comitetului Național Antifascist, și apoi prin întreg ciclul de demersuri tot mai notabile în sfera opiniei publice, ducînd la crearea de formații larg democratice, la radicalizarea celor existente, în rîndurile țărînimii (precum Frontul plugarilor), în cele ale intelectualității și micii burghezii (precum viitoarea Uniune a Patrioților — căreia îi va reveni un rol deosebit de important în timpul războiului), în mediile tîneretului. Prin manifestarea antirăz-

George Ivașcu

(Continuare în pagina 2)

Desen de Mihai Vulcănescu

În August douăzeci și trei

În August douăzeci și trei, la scăpăt,
în vremi întunecate de omor și umilință,
primejduind de moarte a neamului ființă,
atunci măreața Faptă s-a-ntrupat.

Măreața Faptă șade genezei căpătii,
căci plămădită-n vetrele străbune,
ea va rămîne veșnică minune
încorporată-n forma cea dintii.

Înlăturînd zăbranicul de fum,
ne-a dat impuls spre-adevărata viață,
și-apoi, schimbînd a țării îndurerată față,
spre scumpa libertate a despăcat un drum.

Sînt patruzeci de ani de-atunci, Partid,
sînt patruzeci de ani de lupte grele,
cu cerul plin de nori sau plin de stele,
ani de-ndîrjire și de vis lucid.

În jurul tău se adunase țara
cu tot ce mișcă-ntr-însa : riul, ramul,
și-a încordat puterea veche neamul,
a fost răpusă și-alungată fiara.

Și azi se-adună-n juru-ți tot poporul, —
împodobindu-și muntele și șesul
își preamărește într-un glas alesul :
pe cel ce luminează cu Fapta-i viitorul.

Virgil Teodorescu

România literară

DIRECTOR: George Ivașcu. Redactor șef adjunct: G. Dimisiabu. Secretar responsabil de redacție: Roger Cântăpeanu

40

(Urmare din pagina 1)

boinică, profund patriotică, de la 1 Mai 1939, mișcarea antifascistă din România, al cărei suflet era Partidul Comunist, prin tânărul Nicolae Ceaușescu, cu un consacrat statut revoluționar, avea să înscrie în analele aceluia timp, prevestitor al marii furtuni războinice, un capitol de amplă reverberație atât pe plan intern cât și peste hotare.

Cu o zestre politică de peste două decenii avea să intre Partidul Comunist și aliații săi antifasciști în perioada grea a celui de al doilea război mondial, în care — cu granițele mutilate și abandonată conjuncturii de ineficiență a tradiționalele sale alianțe — România avea, prin trădare și violență a voințelor naționale, să fie împinsă cu consecințe dezastroase. Amenințate în însăși existența națională de flagelul hitlerist, poporul român, țara, în ce semnificau mai autentic pe harta și în istoria Europei, au trecut un crâncen examen de foc și sînge ce depășea întreaga experiență, acumulată prin secole de luptă pentru dăinuire și demnă afirmare de sine. Dar, „biruit-au gîndul!” Cu imaginea, tot mai sfîșietoare, a aberantei curse spre nimicire în care era tîrît tot mai departe de fruntariile patriei de către mașina de război germană, poporul român — prin conștiința mereu trează a celor mai buni fii ai săi ca militanți ai partidului clasei muncitoare, ca neîfricați patrioți — s-a străduit să realizeze veritabilul „front comun” cu armata, înălțînd în aberația hecatombei hitleriste, și, în sfîrșit, să pună capăt catastrofei. 23 August 1944 s-a înscris, deci, ca evenimentul major, hotărîtor al însuși destinului istoric al poporului român, redevenit, prin brava manifestare a identității sale, stăpin deplin în propria-i țară, sub semnele independenței și suveranității naționale.

ANALELE noii istorii a patriei au înscris, apoi, rînd pe rînd fazele — deloc ușoare, multe încărcate de eroism și sacrificii — prin care România de după 23 August 1944 a străbătut furtunile împotrivirii — și pe cele ale reacțiunii interne ca și pe cele ale cețoaselor, meandre externe.

Congresul al IX-lea al Partidului, prin glasul ferm al tovarășului Nicolae Ceaușescu, a trasat noile dimensiuni ale revoluției noastre într-un puternic fascicul de lumină, generatoare de adevăr și de înalt curaj civic, vibrînd de neprihănit patriotism, printr-o clară și stenică viziune a istoriei românești de totdeauna, racordînd prezentul la cei mai autentici parametri ai trecutului și viitorului unui popor cu o nezdruccinată conștiință de sine. A fost începutul marii cotituri care — iată, de aproape două decenii, a înscris, an de an, noi premise de succes în acolada mereu vie, generatoare de noi și noi înfăptuiri, a celor patru mari forum-uri de partid, care, în curînd, își vor dăltui bilanțul de sinteză și perspectivă în cel de-al cincilea al „Erei Ceaușescu”.

Impresionante sînt înfăptuirile în sfera vieții materiale, a civilizației, definitorii pentru societatea socialistă multilateral dezvoltată a acestei epoci. Ele constituie realitatea palpabilă care a schimbat atât de profund, de variat, nu doar înfățișarea, ci însăși structura organică a economiei, în planul industrial, agricol, edilitar, ambiental al țării întregi. Dar, cu atât mai semnificativ este saltul în sfera vieții spirituale — pe care oamenii de cultură și artă, scriitorii, cu antenele lor sensibile, îl discern cei dintîi. Trăim un nou climat cultural, infinit mai fecund ca odinioară, legitățile lui impunîndu-se dincolo și peste dificultățile crizei generale ce străbate ansamblul omenirii. În acest spațiu interior, de o mereu îmbogățită densitate, grație continuei efervescențe de gîndire revoluționară și patriotică a celui care, în fruntea partidului și statului, stimulează necontenit geniul creator al poporului român, am întins fruntariile cunoașterii originii noastre etnice departe în trecut și, totodată, am descoperit și redescoperit valențele de strălucită prezență ale istoriei naționale, ale conștiinței noastre active ca popor făuritor al propriei sale istorii.

ASTFEL — într-o lume în care, pe multiple meridiane, stima pentru prestigiul României nominalizează cea de a doua dimensiune a propășirii ei în contemporaneitate — sărbătorim cea de a patruzecea aniversare a evenimentului de la 23 August 1944, ca faptă de înflăcărat eroism patriotic, de îndrăzneală asumare a unui nou destin, de neistovită încredere într-un viitor resuscitînd unanim năzuința de mai bine, în perspectivă celui de-al XIII-lea Congres al Partidului. Cînd conducătorul său va îmbrățișa cu toată înțelepciunea și cutezanța de cîtor revoluționar întreaga voință de propășire a tuturor fiilor patriei, scrutînd orizontul, aureolat de zorii comunismului, al mileniului ce vine.

George Ivașcu

Omagiul scriitorilor și editorilor

DI**N** bogata listă de apariții editoriale social-politice, științifice, beletristice și de artă dedicate aniversării a 40 de ani de la actul istoric de la 23 August, am ales o serie de lucrări semnificative aparținînd unor scriitori din diverse generații. Cele mai multe titluri sînt publicate de Editura Cartea Românească: patru romane, un volum de versuri, o selecție de nuvele și două antologii.

Romanul **Redingota**, de Mircea Horia Simionescu, dezvoltă tema intelectualului pus în fața opțiunii politice. Personajul principal, de profesie istoric, participă, alături de reprezentanți ai unor pături sociale diferite, la sabotarea mașinii de război hitleriste, servind ca intermediar între Partidul Comunist Român, fostele partide politice și cercurile palatului, ce pregăteau evenimentul din august 1944. El acceptă disciplina impusă de un scop suprem pînă la sacrificiul propriei vieți.

Tudor Ștefănescu ne oferă în romanul **Calea Griviței** o frescă a epocii 1933—1945. Urmărind destinul unor participanți la greva din februarie 1933, autorul zugrăvește lupta partidului în anii ilegalității, confruntarea oamenilor politici de stînga și reprezentanților muncitorimii cu mișcarea legionară, participarea la actul istoric de la 23 August, contribuția României la coaliția antihitleristă.

Noaptea capcanelor, de Adrian Costa, este un roman de acțiune consacrat zilelor premergătoare lui 23 August 1944 într-un oraș de provincie, unde comuniștii și un grup de ofițeri patrioți conduc cu mare curaj și abilitate o acțiune de spionaj în preajma comandamentului german.

Romanul **Zhor în furtună**, semnat de Ionei Săndulescu, reconstituie episoade fierbinții ale luptei tineretului studios român din deceniul al patrulea al secolului nostru pentru înfăptuirea devenirii naționale, integrarea sa în lupta antifascistă și antiimperialistă condusă de Partidul Comunist Român.

Cartea lui Aurel Mihale, **Șase nopți și șase zile**, cuprinde trei nuvele ce au la bază un scenariu inedit. Prima (ipoteza C) este dedicată luptei pentru salvarea postului de Radio România (de la Bod) de atacul unui comando hitlerist în zorii zilei de 23 August 1944. A doua (Trenul 12-7) se petrece în cursul aceleiași zile de august și prezintă acțiunea comună a partidului, muncitorilor ceferiști și armatei pentru aprovizionarea cu muniții a Ploieștilui. A treia, care a imprumutat și titlul volumului, este închinată luptei forțelor revoluționare din Capitală între 23—28 august 1944 pentru capturarea și distrugerea grupării Gerstenberg din zona Otopeni-Băneasa.

În noua sa carte de versuri, intitulată **Eliberarea**, Ion Crînguleanu evocă figuri de seamă ale istoriei și culturii românești, personalități care au prefigurat omul nou al erei socialiste, realizările celor patru decenii de viață liberă sub conducerea partidului.

La editura care poartă numele ma-

relui poet Mihai Eminescu, vîd lumina tiparului trei volume de reportaje: **Serisori din linia infii**, de Sânziana Pop — scris în tonul jurnalului de campanie, al poemului în proză, al investigației sociologice, al schitei și poeziei în ambia de a demonstra că granițele dintre genurile prozei pot fi și trebuie depășite; **Țara dintre cetăți și riuri** — alcătuit de autori legați intim prin biografia sau activitatea lor profesională de o zonă cu importante repere de istorie românească: Alba (cîteva nume: Mircea Stîncel, Cornel Nistea, Ion Sângereanu, Gheorghe Jurcă, Cornel Nistorescu, Ion Mărgineanu); **Planeta cărbunelui** — o evocare a vieții din trecut și de azi a oamenilor Văii Jiului, prezentată de condeleri din părțile locurilor: Gligor Hașa, Marin Negoită, Valeriu Bărgău și Ioan Vaslu.

Corneliu Leu publică, sub semnul generos al Albatrosului, a doua ediție mult îmbogățită și substanțial revizuită a **Romanului unei zile mari**. Expresie literară a unui eveniment de răscruce din istoria noastră națională, romanul este o cronică a perioadei 1940—1944, prezentînd numeroase aspecte inedite ale vieții social-politice de atunci, ale activității unor personalități implicate în pregătirea și declanșarea actului de la 23 August 1944.

Rețin atenția și trei cărți tipărite sub egida Editurii Militare. Romanul lui Platon Pardău, **Rezerva specială**, este un exercițiu de memorie al unui om aflat într-un spital, exercițiu care relevă apartenența eroismului cotidian al fiecăruia de a fi el însuși într-o lume dezrobă, grație celor ce au determinat prin lupta și chiar viața lor cliva eliberării.

Scriitorul Haralamb Zîncă încheie ciclul „Pe urmele agentului B-39” cu romanul **Operațiunea „Soare”**. Cartea ne introduce mai întîi în atmosfera Capitalei, apoi în cea a Lisabonei și a Vienei anului 1944, unde istoricul act de la 23 August, ce se desfășura în țara sa, îl găsește pe ziaristul Radu Doinaș, alias agentul B-39, într-o nouă misiune politico-militară.

Un mixaj ingenios de date, fapte, izvoare documentare privind cea de-a doua conflagrație mondială, juxtapunere de evenimente necesare pentru a înadra istoria națională în istoria contemporană, regională și continentală — iată numai cîteva atribute ale volumului **O zi pentru nemurire** semnat de Mihai Stoian.

Prozatorul Nagy István este prezent în librării cu reeditarea volumului al treilea (**Cum va fi?**) al ciclului autobiografic care își extinde acțiunea pînă la izbucnirea celui de-al doilea război mondial. Cartea, publicată de Editura Kriterion, în colecția „Scriitorii maghiari din România”, este o lucrare reprezentativă a autorului, o sinteză a creației sale ce evocă lupta dusă de oamenii muncii sub conducerea P.C.R. împotriva exploatații capitaliste — mărturie grăitoare a solidarității, opoziției lor comune față de naționalismul și șovinismul propagat de clasele ce conduceau destinele de atunci ale țării.

La aceeași editură a apărut culegerea de proză **Primele zile** (în limba sirbo-croată) a lui Slavco Vesnici. Acțiunile microromanului și celor trei nuvele din culegere sînt plasate în lunile premergătoare lui August 1944, destinele eroilor rezolvîndu-se în această atmosferă care avea să marcheze o nouă epocă în viața țării noastre.

Încheiem această retrospectivă editorială dedicată aniversării sărbătorii naționale a poporului român cu prezentarea unor antologii de proză și poezie. Editura Cartea Românească a încredințat tiparului două antologii. **Antologia Eroica** are în paginile sale creațiile a 101 scriitori clasici și contemporani, printre care: T. Arghezi, G. Călinescu, N. D. Cocea, M. Sadoveanu, Z. Stancu, E. Barbu, G. Bogza, I. Brad, A. Buzura, L. Fulga, I. Lăncrăjan, F. Neagu, D. R. Popescu, M. Săntimbreanu, Sütő András, C. Toiu, P. Vărlan. Tot peste 100 de nume ale literelor românești de ieri și de azi cuprinde și antologia de versuri **Cartea țării**. Cititorii vor întîlni poezii semnate de M. Eminescu, G. Bacovia, L. Blaga, N. Labiș, M. R. Parascăvescu, N. Tăutu, E. Albu, A. Blandiana, C. Buzea, M. Ciobanu, L. Dimov, Szemler Ferenc, I. Horea, T. Iancu, E. Jebeleanu, Meliusz Jozsef, A. Păunescu, M. Sorescu, A. M. Sperber, Gh. Tomozei, R. Vulcanescu etc.

Antologia **Zile de august** apărută la Editura Ion Creangă, cuprinde povestiri și fragmente de roman a 22 de autori, ca T. Arghezi, M. Sadoveanu, Al. Șahighian, I. Hobana, F. Munteanu, Nagy Istvan, J. Puwak, I. Tănăsache, I. Rațiu — scriitori care s-au aplecat nu o dată cu pasiune asupra mirificului univers al copilăriei.

Două antologii — **Basorelief de 23 August** (în limba maghiară) și **Cascade de lumină** (în limba germană) — publicate de Editura Kriterion, cuprind versuri și proze ale unor scriitori români și ai naționalităților conlocuitoare. Cîteva nume: M. Banuș, D. Botez, M. Beniuc, N. Cassian, E. Jebeleanu, A. Păunescu, M. Sorescu, N. Stănescu, V. Tulbure, Farkas Arpad, Horvath Imre, Kiraly László, Kanyadi Sándor, Majtenyi Erik, Szász Janos, Szemler Ferenc, Szilagyi Domokos, R. Bossert, V. Bratesch, F. J. Bulhardt, F. Hodiak, A. Latzina, H. Liebhardt, F. Storch, R. Wagner, V. Ciocov, C. Milenovici, M. Corsiuc, I. Bercovici.

Orizonturi. Așa se intitulează antologia de proză, poezie și critică literară alcătuită de Editura Kriterion. Semnează peste 30 de scriitori de naționalitate ucraineană, printre care C. Irod, M. László-Kutiuk, I. Lemnij, I. Levinska, O. Melnicuș, M. Mihailiuc, I. Negriuc, I. Reboșapca, C. Reșcu, P. Romaniuc, S. Teaciuș, M. Voșciuc.

Și o ultimă recomandare: o antologie de versuri militante ale poezilor din Banat (români, maghiari, germani, sirbi) — **Laudă patriei** — care apare la Editura Facla.

Radu Levărdă

SEMNAL

● Liviu Rebreanu — **PĂDUREA SPINZURĂȚILOR**. Ediție, în colecția „Columna”, îngrijită de Minel Ghiță-Mateucă. (Editura Militară, 272 p., 11,50 lei).

● Hadrian Daicoviciu — **PORTRETE DACICE**. În colecția „Domnitori și voievozi” sînt evocate figurile lui Dromichaites, Burebista, Deceneu și Decebal. (Editura Militară, 184 p., 9 lei).

● Petru Caraman — **PĂMÎNT ȘI APĂ**. Contribuția etnologică la studiul simbolicei eminesciene apare în îngrijirea (ediție, prefață, note și

indice) lui Gheorghe Drăgan. (Editura Junimea, 360 p., 23 lei).

● — **CINTEC NEINTRERUPT**. Antologie de poezie patriotică cu o prefață (Tema patriotică în poezie) de Mihai Beniuc. (Editura Albatros, 220 p., 15 lei).

● Ion Prunoiu — **SUB FALD DE TRICOLOR**. Cele trei cicluri ale volumului — **Cîntece de drum spre viitor**, **Drumul curcuboului și Rouă pe scut** — alcătuiesc a doua carte de versuri a autorului (Floare de pămînt — 1979). (Editura Scrisul Românesc, 52 p., 7,50 lei).

● Dinu Pillat — **TINERETE CIUDATĂ. MOARTEA COTIDIANĂ**.

JURNALUL UNUI ADOLESCENT. Reeditarea romanelor apărute în 1943 și 1946 se face într-o ediție îngrijită, prefață și bibliografie de Monica Pillat. (Editura Minerva, 252 p., 12,50 lei).

● Dumitru Titus Popa — **AVRAM IANCU SAU ÎNTEIEREA PRIN JERTFA**. Volum de versuri. (Editura Albatros, 56 p., 7,25 lei).

● Ion Trif Pleșa — **LACUL ÎN CARE MĂ POȚI ZĂRI**. Versuri urmînd celor din Iarba minii — 1982. (Editura Eminescu, 62 p., 8 lei).

● Petru Idriceanu — **VIRAJ PE DOUĂ ROTI**. Povestiri umoristice. (Edi-

tura Albatros, 276 p., 11 lei).

● Petre Grant — **ALTE ȘTIUCI, ALTE POVEȘTI**. Povestiri. (Editura Albatros, 204 p., 11 lei).

● Gheorghe Păun — **SFERA PARALELĂ**. Povestiri științifico-fantastice. (Editura Albatros, 224 p., 10,50 lei).

● Angela Traian — **COLINDUL BOABELOR DE ROUĂ**. Volum de versuri. (Editura Junimea, 64 p., 7,25 lei).

● Pentru o și mai promptă reflectare în cadrul acestei rubrici a ultimelor apariții, rugăm editurile și autorii să ne trimită exemplare de semnal.

LECTOR

■ Strălucitele victorii obținute în perioada de la revoluția din august 1944 sint rezultatul eforturilor entuziaste și neobosite, ale muncii eroice, pline de abnegație a clasei muncitoare, țărănimii și intelectualității, a tuturor celor ce muncesc, fără deosebire de naționalitate. Toate aceste succese demonstrează minunata forță creatoare a poporului nostru, stăpin deplin pe destinele sale, sint o vie expresie a superiorității socialismului, care asigură manifestarea plenară a energiilor și geniului întregului popor în slujba bunăstării, independenței, colaborării și păcii.

NICOLAE CEAUȘESCU

OMAGIU — tapiserie de Teodora Moiescu Stend

Efigie de epocă Fapta gândului

CUM ne-a încărcat sensibilitatea și conștiințele de roadele ei văzute și nevăzute această zi de la cumpăna verii, ca o livadă însoțită și darnică, răsplătindu-și cu prisosință stăpînii! Nu sintem oare noi aceea care i-am udat cu lacrimi, cu sudoare și cu singe primele rădăcini? Da, numai noi sintem! Pînă să ajungem la ziua de 23 August 1944, pămîntul acestei țări, în leagănul căruia ne-am adăpostit ființele mii de ani, ne-a cerut sacrificii fără de număr, scrise sau nescrise în hrîsovolul timpului. Fiecare pas spre libertate a însemnat un strop sau un șuvoi de singe, un inchet de supraviețuire, un alean de viață și-o încredere sfîntă în ziua de mîine.

Cînd ne-au dat părinții certitudinea acestei zile, în împrejurări istorice grave, noi, copiii și adolescenții de-atunci, într-un gest simbolic, am tras mult aer în piept, ne-am scaldat ochii în roua dimineții și-am plecat plîngînd și cîntînd spre toate încercările ce-aveau să ne călească puterea miinilor și agerimea minții, răbdînd uneori de foame ca să putem visa mai frumos.

A fost o luptă grea, pe care am deprins-o din mers...

Cele 40 de trepte de la înălțimea cărora privim acum începuturile le-am tăiat și noi în stîncă și în căpătînările timpului, le-am ureat și noi, uneori gîfîind, ca să nu scăpăm nici unul din marile șantiere ale socialismului românesc, să nu lipsim cu gîndul și cu prospețimea sufletului de la rădăcina firilor de grîu ce ne podidesc cimpurile și a livezilor ce ne terasează colinele, de la temelii caselor și orașelor noi, în care ne-am zidit încrederea și speranțele, de la îndrăzneala poeziei de a da nume altor sentimente și scăpărări de gînd necunoscute pînă la noi, ca și de la calculul rece, electronic, al rezistenței tuturor construcțiilor ce ne împodobesc astăzi țara.

Să ne uităm bine în adîncurile ființei noastre și vom vedea că fiecare fus de scară, din cei 40 urcați pînă azi, a însemnat nu numai efort și pricepere în rosturile noi ale țării și ale lumii, dar și multă ardere, generozitate și dăruire pînă la risipirea de sine. Nu din aceste resurse inepuizabile a răsărit lumina intensă și spornică pe care Congresul al IX-lea al partidului a știut s-o scoată la suprafața existenței fiecăruia dintre noi, a națiunii întregi?

Și cui datorăm această putere și lumină nouă asupra destinului nostru național, proiecția lor pe ecranul larg, uriaș, al unei omeniri insetată de pacea zidirii?

Știe toată țara, cunoaște toată lumea...

Numele rostit atît de des cu atîta dragoste, în aceste zile, în această istorică zi de la cumpăna verii, aici, acasă, și în lumea întregă, numele constructorului neîntrecut, de conștiință și mindrie patriotică, de libertate și independență națională, numele iubit al conducătorului partidului și statului român, tovarășul Nicolae Ceaușescu, se rostește și în numele nostru, al celor care am fost și vom rămîne întotdeauna, la zarea gîndului și la vatra temeinică a faptelor, ostașii lui credincioși în marea bătălie cu timpul, străjeri vegheți sale pe meterezele revoluției, eroii unei epoci care i-au imprumutat numele ca să-l pună efigie pe o epocă întreagă.

Ion Brad

Această eră

înseamnă a dura o lucrare și cetatea dreptății.

înseamnă a cultiva pămîntul și-a ocroti floarea de crin.

înseamnă a-ți îngriji bunul tău și a-l respecta pe al celui alt.

înseamnă a dura o lucrare și cetatea dreptății.

Hans Liebhardt

În românește de CONSTANTIN OLARIU

PENTRU istorie, în general, patruzeci de ani reprezintă fulguirea de-o clipă a trecerii prin timp, pentru o Țară, același echivalent numeric, împărțit în anotimpuri obiective, poate însemna mult mai puțin, pentru trăitorul acestor ani, mai ales atunci cînd i-a parcurs conștient, suma lor se înscrie în rostul unei vieți, iar viața pentru un om este întreaga lui istorie. Acești patruzeci de ani — începutul calendaristic la Douăzeci și trei August 1944, pentru cei din generația mea, și pe umerii acestei generații a stat mult din tot greul prefacerilor — constituie suma realizărilor de suflet și de minte, întregul de zidiri pe care istoria mare a lumii, în inghesuală și amestecul tumultuos al evenimentelor, le poate consemna doar. Istoria țării are însă menirea să le judece și să le pună în balanța prezentului, să le dea adevărata lor valoare, în bine sau în rău, să le lumineze fațetele, cu nelustruiala memoriei vii, a omului, singur răspunzător în fața vremii și a sufletului său de primenelile din jur și dinlăuntru său. Deoarece omul, înainte de toate, are dreptul și obligația să-și judece propria lui existență, în existența lucrurilor și a hîrtiei, singura nepieritoare, ca și piatra cea mai dură cu puțință.

În patruzeci de ani s-a schimbat nu numai o orînduire, din temelii, dar a trebuit să se pună bazele alteia noi, fundamental diferită de cea veche, fără a-i anula însă celei vechi valorile, și a trebuit, în același timp, construită această viață nouă, cu forțele, mai întii de toate, ale entuziasmului, abia apoi cu ale experienței, cu voința de-a fi și de a învinge cu orice preț avatururile sutelor de ani, deloc simpli și ei, în întregul istoric național. Și am învins. Și în această victorie a noastră nu ne ferim să punem în balanță sacrificiile și lacrimile de bucurie, ca și cele de durere, suferința meșterului Manole fiind, se pare, ancestral implicată atunci cînd înalți pentru nemurire. Sintem un popor destoinic și bun, răbdător, inteligent și mai ales pașnic; trăsături dobîndite de veacuri și tot de veacuri sedimentate adînc în tot ce facem, cu sufletul sau cu copăia palmei, cea mai veche unealtă a omului. N-am fost o țară săracă și nici n-am pornit de la nimic. Cu atît mai mult sint de lăudat transformările prin care au trecut și se pregătesc să le ducă la capăt truditorii acestui pămînt, schimbările țării fiind, de fapt, grăitoarele metamorfozări survenite înlăuntrul fiecăruia, deoarece fără suflet nimic nu se poate face, chiar dacă minunile lumii s-au făcut fără să se tină cont de suflet. Nu există sat, comună, oraș care să nu-și fi aflat împlinirile urbanistice în acești ani, mai precis în acești ultimi douăzeci de ani de cînd ideea de construcție a devenit sinonimă cu ideea de a fi, a fi tu însuși, inconfundabil, nu din dorinți deșarte, ci din necesitate. Nu poți fi tu însuși depinzînd permanent de alții.

Nu înseamnă a șterge cu buretele începutul din cauza continuării lui, sub o altă zodie, un alt univers de înțelegere umană și materială. Existența lui grea, a acestui început, și judecata lui au însemnat întoarcerea la luciditate și la valorile naționale, la buna-cuviință și cumpătare, la regîndirea unui drum parcurs uneori fără folos și cîștiguri de preț.

Congresul al IX-lea al Partidului comunistilor a dat adevărata dimensiune a tot ce a urmat mai apoi, a vizibilelor prefaceri în toate domeniile de activitate și, cum era de așteptat, de asemenea, în cuvîntul scris despre aceste vremi. Epoca Ceaușescu este o epocă reală, înțelegînd prin această Epocă nu numai valoarea de cîrmuitor a unui om ci, în egală măsură, capacitatea unui popor de a-și dedica întregul efort chemărilor acestor vremi, prin glasul șefului Statului și Partidului, inconfundabile și ele, pentru ideea de Țară românească.

Cartea scrisă a însoțit cărămida în zborul ei spre temeinicie și adevăratele gînduri. Cartea adevărului nu se putea scrie și naște decît într-o lume a conștiinței libere și meritul nu este numai al maturității noastre scriitoricești și politice, ci și al încrederii în această maturitate. Partidul a avut și are încredere în oamenii condeiului, din această încredere născîndu-se opere viabile zidirii interioare fără de care celalalte ar fi lipsite de suflet și de gînd. O carte bună este asemeni celui mai bun metal; nu-l poate atinge timpul, eroziunile dîndu-i mai multă strălucire.

Cei patruzeci de ani de continuitate se delimitază prin ultimi douăzeci tocmai prin această nouă amplitudine de suflet și de gînd. Și gîndul faptei va putea străluci numai prin fapta gîndului, făcără vie în viața noastră, singura luminoasă în nemurirea ei.

Petre Sălcudeanu

23 August 1944

An '44

Luna lui August

Zi 23

De aici trecutul meu

Se-nscrie în prezentul țării

Un punct

Q rază

Pe snopul de lumină al Comunei.

Știu,

Nu se vede

Dar e acolo

Și-i de ajuns.

Au stelele nu pier

Pe cer

Cînd soarele răsare ?

Încinse cu fulger

Și cum puteam atunci să nu te cînt ?

Au mai era și alta vr-o nădejde ?

Război și lanțuri. Înlanțuit și tu

Sub ziduri dure și-n afara legii.

Te-am cîntat atunci cu călușul la gură

Sub cerul cutremurat de explozii,

Pe pămîntul cu trupuri sîngerînd.

În fumul cetății bogate-n incendii,

Așa te-am cîntat. Ori poate

Mai curînd te-am strigat

În cumplitele nopți,

În zile mai cumplite ca nopțile,

Pe tine te-am strigat.

„Sint“, mi-ai răspuns, „lingă tine, în tine“,

Așa mi-ai răspuns în șoaptă.

Iar eu am șoptit mai departe

„Este“ cu mina pe inimă

Și toți aseultau și șopteau mai departe

„Este“, dar numai eu te vedeam,

Te vedeam în haina ta de viitoare slavă.

Și iată acum te văd în ochii tuturor

Și ochii tuturor se uită la tine

Cu fețe invadate de lumină,

Lumina ta de miere și aur

Revărsată în lucruri și-n oameni,

Tu, cataractă a vrerii de-a fi fără lanțuri,

Intrupare a lunii August

La răscrucea istoriei

Sub stele de luptă,

Voce și cuget

Cărora și apa și culmea de munte

Le jură credință,

Frunte sub care-nfloresc

Destinele țării,

Braț ce despică negura timpului

Drum arătînd spre creste

Încinse cu fulger de glorii.

Mihai Beniuc

■ Alături de realizările care au îmbogățit și infrumusețat chipul patriei, înfăptuirea cea mai mare, cea mai de preț este făurirea omului nou, a conștiinței înaintate a muncitorilor, țăranilor și intelectualilor — români, maghiari, germani și de alte naționalități — care au creat toate valorile, toată bogăția noastră națională. Muncind înfrățiți, învingând multe greutăți, oamenii muncii au clădit tot ceea ce admirăm astăzi, tot ceea ce ne-a dus și ne duce înainte pe drumul progresului și civilizației.

NICOLAE CEAUȘESCU

INSURECȚIA — pictură de Spiru Chintilă

„S-a făcut pace!”

GENERATIA din care fac parte (și pe care unii istorici literari o numesc, cred că pe bună dreptate, „generația războiului”) a cunoscut o epocă istorică bogată. Adică a trăit experiențe dintre cele mai zguduitoare, unele groaznice și altele înălțătoare, a cunoscut neliniștea, teama, ezitarea și marile hotărâri care-i fac pe oameni să-și asume cu deplină răspundere condiția umană.

Am trecut prin anii ascensiunii fascismului, ai cedării treptate a marilor puteri occidentale în fața șantajului lui Hitler și Mussolini, ai înaintării mașinii de război germane spre frontierele noastre, ai succesului vremelnic al politicii revizioniste îndreptate de multă vreme împotriva țării noastre. Și am trecut prin anii cumpănați ai celui mai groaznic război pe care l-a cunoscut omenirea, și printre zecile de milioane de victime pe care le-a secerat cu cortegiul său de orori se numără milioane de bărbați și de femei din generația mea.

Am avut astfel prilejul de a cunoaște din proprie experiență sau din aceea a unor oameni apropiați o avalanșă de grozăvii care ar fi putut coplesi capacitatea de rezistență a mai multor generații. Și este cu puțință ca această capacitate de rezistență să fi fost într-adevăr covârșită dacă experienței faptelor de groază, a atrocităților sălbatice, a barbariei răzvrățite parcă din evuri de mult apuse ale istoriei, cu care fascismul a umplut țările ajunse sub necruțătoarea sa dominație, nu li s-ar fi opus fapte nemuritoare de eroism, de solidaritate, de abnegație, care au dat noi dimensiuni măreției umane, capacității oamenilor de a-și apăra demnitatea de ființe curgătoare, libere, chiar și în cele mai teribile împrejurări. Iar dintre aceste realități ale unei epoci înțecate nu pot uita opoziția tăcută dar neclintită, neabătută, constantă a majorității uriașe a oamenilor din Europa subjugată față de dominația terorii și a violenței, dorința lor înflăcărată de libertate și de pace!

Mi se pare că una dintre cele mai convingătoare dovezi ale opoziției poporului nostru față de război și față de dominația hitleristă și de dictatura militară pe care ea se sprijinea se numără uriașele manifestații entuziaste izbucnite în toate orașele țării la aflarea marilor vești că România a sfărâmat jugul hitlerist, a doborât regimul antonescian, iar armata sa a încetat lupta împotriva forțelor armate ale Națiunilor Unite. În acele ore, în Capitală ca și în alte orașe ale țării, se purtau lupte înverșunate împotriva trupelor hitleriste care încercau să stăvilească prin forța armelor înfăptuirea dreptului sfânt al poporului român de a-și hotărî singur soarta, de a-și alege în deplină libertate calea pe care năzuiește să pășească spre viitor. Forțele aeriene hitleriste, în ciuda cuvintului de onoare dat de un general german, comandantul lor, de a nu întreprinde nici o acțiune militară, atacau cu sălbăticie Capitala, bombardând în mod premeditat obiective civile, fără nici o importanță militară, și mitraliind populația civilă. Mari unități militare germane se concentrau spre frontierele noastre dinspre Iugoslavia ocupată, dinspre Ungaria și Bulgaria, pregătindu-se pentru un atac concentric. Armatele grupului de armate „Ucraina de Sud” luptând în Moldova împotriva armatelor sovietice aflate în ofensivă împetuoașă detașau unități specializate pentru a îndeplini ordinul lui Hitler de a zdrobi „puciu” de la București și a instala în fruntea României un general pro-hitlerist. La Constanța și în porturile dunărene flota militară germană se re-grupa pentru a sprijini cu tunurile sale atacul care avea să se dezlănțuie. Totul arăta limpede că războiul nu s-a terminat, că pacea nu a venit, că încercări cumpănite și lupte înverșunate aveau să

urmeze, că în zilele ce vor urma vor trebui sacrificate nenumărate vieți prețioase pentru a apăra țara și demnitatea ei.

Și totuși: milioanele de oameni care își manifestau bucuria, entuziasmul și fericirea de a se putea socoti din nou oameni liberi, strigau cu însuflețire în orașele și în satele țării: „S-a făcut pace!”

Manifestanții vedeau avîntindu-se adesea împotriva lor avioanele militare hitleriste, auzeau în apropiere tocind mitralierele, uruind tancurile, bubuind tunurile. Mii și mii dintre ei erau hotărâți să se prezinte imediat voluntar în gărzile patriotice și să lupte cu arma în mînă pentru ca pămîntul țării să fie curățat cu un ceas mai devreme de ocupații fasciste.

Și totuși, aceste milioane de oameni strigau într-un singur glas: „S-a făcut pace!”

Nici cei mai înrăiți detractori ai poporului român nu au îndrăznit vreodată să-i conteste realismul și luciditatea. Poate că printre acele puteri latente dar extrem de active în momentele de cumpănă care au asigurat supraviețuirea poporului nostru în noianul vitregilor și încercărilor mari pe care istoria le-a prăvălit peste el trebuie să așezăm la loc de frunte realismul și luciditatea. Căci dacă poporul român a știut să-și apere cu arma în mînă libertatea și independența timp de lungi secole până să fie covârșit de imensa superioritate numerică a năvălitorilor și de indolența unor puteri care nu și-au înțeles interesul de a-și sări în ajutor, pentru a-și apăra propria libertate și independență, în aceste secole de lupte nu a acționat doar vitejia și priceperea militară, dar și realismul și luciditatea cu care a fost ales momentul, locul și modalitatea lovirilor hotărâtoare. Iar în lupta pentru neatarnarea țării, pentru eliberare națională și socială, marile realizări și biruințe au fost luminate de același realism și de același cumpăt lucid.

Strigătul de bucurie care a însoțit marelui act istoric de la 23 August 1944: „S-a făcut pace!” nu a fost deci expresia unei triste naivități politice. Nu! Nu-mi închipui să fi fost om în această țară care să fi crezut că jugul german ar putea fi scuturat printr-o proclamație nobilă și frumoasă, că forțele militare hitleriste și-ar face pline de curtoazie bagajele și s-ar căra din țară dacă le-am ruga frumos, sau că în acea fază aproape disperată a războiului pe care l-a stîrmit și care era pe cale de a-i spulbera Reich-ul de pe fața pămîntului, Hitler ar fi fost dispus să piardă România și cu ea să vadă prăbușindu-se întreg aliniamentul german din Balcani și deschizându-se cale largă spre Cimpia ungară, spre Austria și spre inima Germaniei, pentru a se dovedi blind față de români. Nu! Fiecare român știa bine în acele zile că războiul nu s-a terminat, că luptele vor continua, că jertfe noi de sînge vor fi cerute de patrie. Dar fiecare român înțelegea tot atât de bine că „S-a făcut pace!”, deoarece s-a terminat un război pe care îl urau din toată inima, că s-a pus capăt unei cîrdășii militare cu Hitler (căci nu poate fi numită altfel, deoarece între România și Germania nu exista nici o alianță sau pact militar care să fi putut justifica măcar juridic participarea țării la un război respins de poporul român!), că s-a prăbușit o dictatură bazată pe frazeologie ridicolă și că dacă vor mai fi necesare sacrificii de sînge și eforturi materiale ele vor fi cerute de patrie, de apărarea independenței sale, de datoria sfîntă de a realipi la trupul ei Transilvania de nord răpită în 1940!

Mi se pare că acest sens mai profund al bucuriei cu care poporul român a însoțit actul de la 23 August 1944 cu lozincă „S-a făcut pace!” dezvăluie una dintre semnificațiile majore ale acestui act istoric.

Francisc Păcurariu

Un climat al creației

AM intrat în cel de-al 20-lea an de la istoricul Congres al IX-lea al Partidului Comunist Român, poartă de deschidere spre vasta cale a edificării socialismului multilateral și a comunismului. Sintem în cel de al 20-lea an de cînd în fruntea Partidului se află tovarășul Nicolae Ceaușescu, al cărui stil de muncă s-a definit pe acest arc cronologic prin spiritul dinamic, revoluționar, prin capacitatea de a analiza în profunzime realitățile, apropiindu-se de rezolvarea complexelor probleme ale noii vieți, cu discernămintul științific materialist dialectic.

Sînt, anii aceștia, anii umanismului revoluționar românesc, axă cardinală a oricărui activități umane în patria noastră.

Creatorii culturii contemporane a României, însușindu-și în profunzime luminoasele îndrumări ale Partidului, înțeleg să-și pună întreaga lor capacitate de a crea frumusețea, de a respecta adevărul, în slujba celor mulți. Făcînd marelui salt din imperiul necesității în cel al libertății, creatorii culturii contemporane românești, scriitorii și artiștii, au fost investiti cu înaltă responsabilitate de a fi modelatori de conștiințe în perspectiva desăvîrșirii umanist-revoluționare.

Tot mai conștienți că arta și literatura au o importantă menire ca factor educativ principal în actuala etapă istorică, cînd principalele conflicte din viață se desfășoară indeosebi în sfera conștiinței umane, creatorii valorilor spirituale depun intense eforturi pentru ridicarea artei lor la nivelul marilor cerințe pe care le impune transfigurarea vieții complexe, înzordată de energie și frumusețe, pe care o trăim. Investigarea, în acești ani, a unor

noi drumuri estetice este în deplină concordanță cu diversificarea proceselor din existența contemporanilor noștri, cu universul lor sufletec mereu mai complex, cu evoluția modernă a sensibilității și a cunoașterii.

Datorită orientărilor clare ale președintelui țării, în cultura contemporană românească, în anii aceștia, s-a consolidat un climat favorabil elanurilor și căutărilor creatoare. În avîntul tuturor energilor însumate ale poporului român, făuritorii de artă și cultură găsesc materia plasmatică pentru modelarea unor opere ale căror pagini să cuprindă armonie faptelor și visele omului, care nu este numai *faber*. Creatorii literaturii și artelor, determinați de sporirea exigenței milioanele de inși, care aspiră spre culmile spiritualității, caută să-și spațieze neconținut orizontul, metodologia estetică, pentru a reda, în toată încercătura complexității lor, pe reprezentanții realităților contemporane. Ei vor să afirme în modul emoțional cel mai convingător artistic, mesajul culturii românești contemporane, umanismul ei revoluționar, originalitatea, trăsăturile proprii, specificul național care-i asigură un loc sub soare în cultura universală. Oricare din operele create în anii aceștia subliniază preocuparea creatorilor lor de a transmite, în sinteze superioare de artă, concluziile etice și filosofice, concepția umanist-revoluționară asupra existenței, însușind materiei verbului o vibrație și un patos ale confruntării ideilor, caracteristice unei culturi dinamice, care nu-și refuză nici o cunoaștere, nici un experiment.

Alexandru Balaci

De patrie vorbind

Cînd trece-n spicul grîului, puterea
pămîntului în aburul ei cald
ne poartă și pe noi, precum stîndardul
își poartă patria natală-n fold.

Ce vastă-i azi cimpia — ca o carte
prin care curge gîndul mai curat!
Cînd o cuprîndem, toată, cu privirea,
de griu ne este ochiul luminat.

În piine trec azi seva și izvorul,
și toate-n cîntec trec ușor, pe rînd.
De patrie vorbind, cuvîntul este
un munte de lumină, murmurînd...

Dan Rotaru

ZIUA CEA MARE

Oamenii treceau pe lângă Arcul de Triumf
ca pe lângă o gară pustie.
Il priveau cu milă,
ca pe un cerșetor
și nimeni nu se îndura să-l miluiască.
Unii își aminteau
că se mutase în el, cândva, România Mare,
iar el, privilegiatul eroilor,
abia se ținea pe picioare,
de bolnav ce era.

Ochii femeilor tinere
erau ca prundurile izvoarelor
bintuite de o secetă nemiloasă ;
cu capetele învelite în basmale negre,
femeile arătau ca niște poieni
trecute prin coasă ;
iubirea devenise pentru ele
un fel de angoasă.

Copiii ascultau, seară de seară,
povești despre bărbatul
care le suridea din fotografia
așezată în ramă, pe perete,
ca un fel de taină,
ca un fel de zeu bun al casei ;
și-a doua zi scrutau depărtarea
pină dincolo de zare,
așteptându-l să vină
pe tatăl lor, așteptându-l
de dimineața pină seara,
cu rindul.

Bătrînii esteniseră
cu miinile pe coamele plugului,
pe sapă, pe seceră, pe coasă,
arau holdele, semănau, culegeau roadele
ca și cum s-ar fi aflat pe-acolo în trecere,
ca și cum de mila pământului
și-a copiilor
făceau toate cele,
rugindu-se Timpului
să amine preschimbarea lor
în oale și ulcele.

Bătrînele adormeau pe pragurile caselor
cu frunțile proptite-n pumni,
așteptându-și feciorii
piecați dincolo de depărtarea
știută de ele,
dincolo de marginea zării
unde se pierd norii,
cu lacrimile impietrite în ochi
le prindeau zorii
și visele încercau zadarnic
să le amăgească
arătându-le poteci neștiute
străbătute de prunții lor
ce păreau că se reîntorc acasă.

Ferestrele erau zidite
cu hirtie albastră,
temătoare de gloanțe, de moarte, de avioane ;
noaptele erau lungi,

stelele impietrite și triste,
luna păsea, parcă, încălțată-n opinci,
pe drumurile prăfuite ale cerului ;
lumina soarelui, cînd se ivea
îți venea, parcă, s-o stingi.

Anotimpurile își pierduseră sensul,
toată lumea vorbea despre sfîrșitul războiului,
despre retragerea nemților,
despre ofensiva sovietică,
despre pacea care, în mod sigur,
va înlocui măcelul cel mare,
măcelul cel mai mare cunoscut
de istoria omenirii.
Nașii așteptau să se reîntoarcă
acasă, de pe front, mirii.

Comuniștii pregăteau ziua cea mare,
izbăvitoarea,
comuniștii, înfruntînd închisorile și terocrea,
comuniștii adunînd poporul
într-un singur șuvoi
împotriva războiului nedrept,
împotriva durerii,
împotriva împilării,
adunîndu-l
în numele revoluției de eliberare
socială și națională,
pregătindu-l să lupte
pentru libertate și independență.

Și-n Augustul acela fierbinte,
înfîpt în istoria noastră
și-n istoria lumii
ca o piatră de hotar de neclintit,
comuniștii au umit
roata istoriei,
întreaga putere a poporului
în numele păcii, al dreptății, al libertății,
au umit comuniștii
întreaga putere a poporului,
neistovitului,
au aprins comuniștii
flacăra revoluției
în Augustul acela fierbinte,
dorit și visat și chemat.

Și-n frunte cu Partidul Comunist Român,
poporul a biruit.
Și-n frunte cu partidul comuniștilor,
poporul a ajuns stăpin
pe propria sa soartă,
a ajuns poporul propriul său suveran.
Și din ziua aceea fierbinte, de August,
s-au înfrățit, pentru totdeauna,
tricolorul și steagul de purpură,
în numele viitorului,
al demnității
și-al omeniei românești,
în numele Comunei
și-al vrerii strămoșești.

Radu Selejan

LUMINILE VICTORIEI — compoziție de Sabin Bălașa

Evocarea sculpturală

SE pare că pină și Dumnezeu a
suiat Valea Crișului Negru și,
prin sărăcia așezărilor umilite,
unde va pe aici se sfîrșea lumea.
Numai că umbra de aur a lui Horia și
Iancu a plutit primentitoare prin spațiul
și timpul văii ca, mai apoi, în cristali-
zarea mereu mai tutelată a conștiinței
naționale, din casele scunde, cu geamuri
cît o batistă, să se ridice tribuni și oa-
meni de cultură, cititori de școli și publi-
cații vestite, savanți străluciți cărora anii
noștri de investitură socialistă să le omo-
logheze, la cota adevărată, valoarea. Și
să-i cinstească.

La Holod viețuia familia oropsită care
i-a dat pe Samuil Vulcan, întemeieto-
rul liceului românesc din Beiuș și auto-
rul primei piese scrise în românește, —
și pe Iosif Vulcan, directorul „Familiei”
și nașul literar al lui Eminescu. O placă
de comemorare cum și numele liceului
il veșnicește pe primul și două statui (una
la Holod, alta la Oradea), împreună cu
studii și monografii, pe al doilea. Se pare
că Eminescu a trecut și el pe aici — do-
vadă culegerile de folclor local, unele
date de Stel — Crișova, adică în satul
prietenului său Miron Pompiliu. O statuie
impunătoare a lui Eminescu este pe
cale de dezvelire la Oradea, pe cînd lui
Miron Pompiliu i s-a declarat casa na-
tală muzeu, în satul Stel, devenit astăzi
orașul Dr. Petru Groza.

Și cum zona Crișurilor Negru și Re-
pede a fost simetric constelată de Iosif
Vucan și Ady Endre, în cadrul deschis
al politicii partidului de rezolvare aleasă
a problemei naționale, cei doi oameni de
cultură își au statuile învecinate. Simbo-
lic, așadar.

Fără înfundarea în provincialism, ple-
iada statuilor de pe vale este întregită
de figurile ilustre legate de istoria locu-
lui sau, larg, de istoria neamului. Dela-
vrancea care a conferențiat prin Tran-
silvania, Dimitrie Cantemir ca a doua
somitate românească, europeană (după
Olahus, care dealtfel a învățat carte la
Oradea), George Enescu care a debutat,
ca student la Paris, cu un imn închinat
lui Iosif Vulcan, Bălcescu legat direct de
mersul revoluției din Transilvania își au
statuile lor. Iar ca simbol al participării
voluntarilor transilvăneni la războiul de
independentă, o statuie masivă cinstește
evenimentul în fața viitorului centru
civic al Oradei. Și cum Nicolae Iorga a
fost și el atît de legat de destinele Cri-
șanei, ar fi bine ca bustul din holul Mu-
zeului Țării Crișurilor să fie pus la lumina.
Sub aer liber.

Continuitatea luptelor naționale și so-
ciale vine spre noi cu imaginea pre-
gnantă a unor luptători comuniști ca Ilie
Cristea, gazetarul temerar și inspirat din
campania antifascistă, ca placă evocativă
în satul natal Lehecen, sau omologul
său de limbă maghiară, gazetarul Brei-
ner Béla, cu aceeași cinste în Oradea.
Se pot da și alte exemple și sugera ce
ar mai fi de făcut, dar acum ideea care
mă urmărește cu pietate și frumusețe
este aceea a lucidității și a memoriei
afective cu care ne prețuim cărturarii
precursori în transfigurarea sculpturală a
statuilor, obeliscurilor, plăcilor comemo-
rative împreună cu operele lor tipărite
și difuzate larg și comentate cum se cu-
vine. Operă programatică, începută ime-
diat după preluarea puterii și desfășurată
cu fluentă pe arcul de timp al celor
patru decenii de revoluție, ea și-a cîști-
gat în densitate, după Congresul al
IX-lea al partidului pe Valea Crișurilor
și, armonios, în toate zonele patriei. Iar
dacă în pleiada statuilor ar intra (și do-
rim să intre) și imaginea dăltuită a unui
Olahus, a unui Avram Iancu, primul in-
telectual român intrat în folclor, vatra
Bihorului s-ar regăsi mai deplină în pan-
theonul ei de pină mai ieri.

Alexandru Andrișoiu

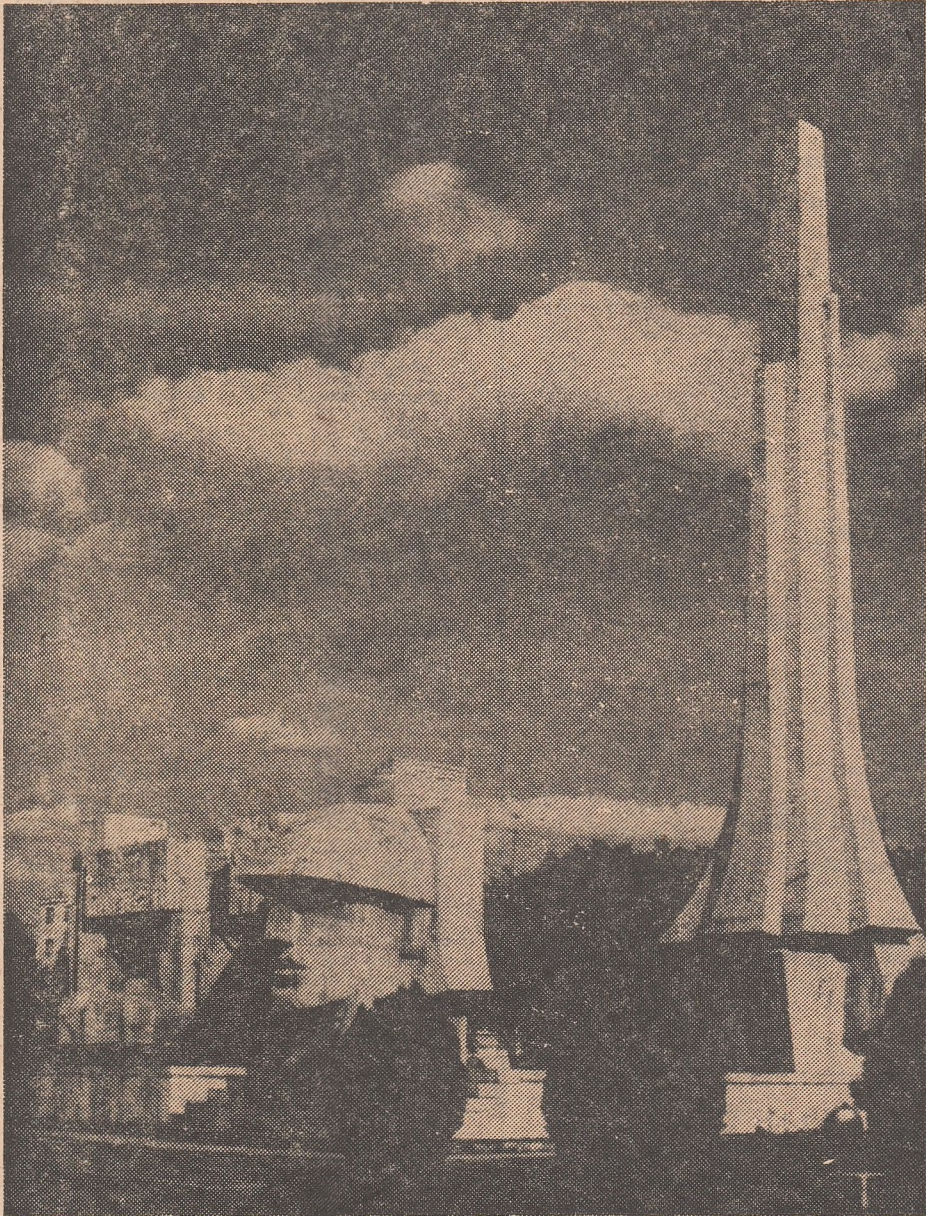

23 AUGUST 1944 — pictură de Eugen Popa

Orinduirea socialistă își propune să plămădească un om nou, cu un larg orizont de gândire și înțelegere, capabil să descifreze sensul legilor obiective ale dezvoltării sociale, să participe în cunoștință de cauză la făurirea istoriei, să-și croiască în mod liber și conștient propriul său destin. Tipul uman nou pe care vrem să-l făurim în societatea noastră trebuie să se caracterizeze prin pasiune pentru munca creatoare, printr-un înalt spirit de răspundere față de interesele generale ale colectivității, printr-o ținută morală aleasă, printr-o elevată viață spirituală.

NICOLAE CEAUȘESCU

MONUMENTUL OSTAȘILOR ROMÂNI (Carei) — sculptură de Geza Vida

Pe firul vremii

LIBERTATE, te știu de acasă și voi fi al tău până la capătul acestei lumi. Tu te afli în mine. Ești bucuria vieții mele și îmi ceri doar să te dezmierd frumos, ca pe cea mai frumoasă flintă pămînteană. Prețul e mare. Inșă și se cuvine.

Să intrăm o clipă în Labirintul Suferei și al Speranței.

Septembrie, 1929. Atunci am sărutat cu evlavie zidurile roșii ale Griviței C.F.R. București. Cu media zece, cu medalie de aur am eucerit rangul de ceferist. 1929—1933. — cea mai mare criză economică a capitalismului s-a prăvălit din New York până la marginile lumii, distrugînd fără de milă toate jucăriile, dar mai ales viețile oamenilor. Catastrofa era totală. În Germania, — în 1933 — Hitler venea la putere pregătind crima cea mai monstruoasă din istoria omenirii. Criza a atins cu aripa ei neagră și România. România nu voia nici în ruptul capului să accepte fascismul.

15 februarie, 1933. Grivița C.F.R. Iarnă cu dinți de gheață. Ceferiștii în incintă. O mare de capete. Peste 7000. Eram printre ei. Suiam pe anul nouăsprezece. Învătam să strig: „Vrem libertate!“ — „Vrem dreptate!“ — „Vrem piine!“ — „Jos curbele de sacrificiu!“ — „Jos fascismul!“ — „Trăiască România liberă!“ — „Și Calea Griviței!“ Ce fantastică era! Era toată în stăpînirea bucurărilor, de la Chibrit până la Gara de Nord. Aceștia umpleau văzduhul nedrept cu lozincile lor de iubire întru lupta ceferiștilor.

16 februarie 1933. Dimineată de ger. Jandarmi, poliție, trădători, pătrund în Cetatea Griviței C.F.R. Se ordonă: „Foc!“ Mitralierele latră crud a moarte. Mulți ceferiști cad suind în drapelele de miine. Zăpada albă devine roșie. Calea Griviței de ieri. — goală de multimea entuziastă — lasă loc miilor de ceferiști țirîți în stradă în genuchi, cu minile sus, loviți neîncetat de patul pustilor dușmani. Peste 2000 de luptători arestați. Unii dintre ei au ieșit din temniță la 23 August, 1944. Astfel, atunci, acolo am învățat secretul Speranței.

Timisoara, 1940. Sint pe strada Ienăchiță Văcărescu. Un om mă întrebă: „Unde-i gara?“ Răspund „În Cetate!“ Totul e în ordine. El era „Ionel“. Eu eram „Vladimir“. Am preluat niste materiale pentru ziarul de partid „Presa liberă“ care apărea în Timisoara, pentru Banat, ziar de care răspundeam.

Timisoara, 3 septembrie, 1940. Partidul nostru comunist hotărîse. La orele 17,00, să organizăm o mare demonstrație împotriva dictatului de la Viena. Demonstrația trebuia să aibă loc în centrul orașului între Catedrală, — neterminată atunci — și Teatru. Să menționăm că, regele Carol al II-lea, în deruta lui totală, dăduse ordin să fie interzisă orice manifestație pentru Ardeal. Și, totuși... La ora fixată, adică ora 17,00, noi, — un număr de vreo treizeci de oameni

— ne-am grupat, ca un singur om, în fața Catedralei, strigînd lozincile noastre, izvorite din lacrimi de singe. Am scos, — parcă l-am fi smuls din însuși sufletul nostru — un imens steag tricolor — cu care ne-am înfășurat într-o nedespărțire. Am început să cîntăm „Pe-al nostru steag e scris unire“. Glasul nostru era numai mîndrie și emotie. Imediat s-a ivit poliția. Apoi niște ostasi cu baionetele la armă ne-au înconjurat. Simțeam baloneta rece și scilptoare de parcă ne suna în bărbie.

Timisoara fierbea. Ca la un semn, valuri, valuri de oameni alergînd cu trup și suflet spre noi, ne-au înconjurat, pierzîndu-ne parcă în multime, cu ostasi cu tot, triumfînd într-un alt cerc care se lărgea văzînd cu ochii. Un locotenent blajin a venit repede dînd ordin ostasilor să se retragă. Dar nu se mai putea. Aceștia au rămas cu bucurie între noi, cu noi. Era o demonstrație de ură nemărginită împotriva fascismului, o demonstrație de iubire pentru țară, pentru democrație, pentru neamuri. Eram, acum, mii de oameni. Lozinci, discursuri, un strigăt românesc pentru o lume nouă. Eram toți un foc uriaș care ardea pentru libertate, dreptate, pace, pentru România democratică.

23 August, 1944. Sintem într-o temniță din Arad — mulți comuniști români, unguri, germani, evrei, sirbi ș.a. E miezul nopții. Nu dorm. Sint încă bolnav după trecerea prin Siguranța antonesciană. Aud un lugubru scrisnet de cheie răsucindu-se în broasca usii celulei noastre. Ce să fie oare? Evenimentul acesta, ce se petrecea în toila nopții, este cu totul neobișnuit într-o închisoare. El se întimpla mai ales cînd unii deținuți erau transferați dintr-o temniță în alta. Ori, atunci, cînd unul dintre luptători, printr-o strîmbă judecată, era trimis în moarte, venindu-i sorocul execuției. Noaptea asta suna a nemărginire. Un scrisnet de cheie nouă se răsucea într-o broască dintr-o usă de celulă veche. Ne-am trezit din somnul-nesomn, toți. Noi toți. Noi cei din celulă șase. Pe firul vremii de mătase intră în celulă un Om, Auzim un glas. Parcă era doar o șoaptă. „Domnilor! E pace. Ați învins. Să vă ajute Dumnezeu! N-ați auzit nimic?“ Umbră celulei a căzut în broasca ei neîndurătoare mai ușor ca niciodată. Și, gardianul nostru, ca și cînd nu s-ar fi întimplat nimic, a trecut în rondul lui. Rondul lui de ani și ani. Cizmele lui sunau ritmic — poc, poc, poc. Dar pașii gardianului nostru de suflet, — Pașca se numea — erau cu totul și cu totul altceva. Erau și pașii lui un semn către libertate. El, acest Pașca, ne chiar iubea, ne admira, ne aducea fel de fel de vesti de afară. Am transmis vestea cea mare. Toate celulele comuniștilor fremătau. Libertatea sfărîma gratiile negre. Întinericul se îndepărta. Aradul, Țara se trezeau la miezul nopții.

23 August, 1944, Victorie. Astfel, atunci, acolo am învățat secretul Speranței.

Ion Bănuță

Partid al țării

Eu te iubesc cu tot ce-i bun în mine,
Precum iubesc acest preasfînt pămînt,
Cu brațele, cu mîntea și cu dorul,
Cu inima topită în cuvînt.

Dar mai presus, cu dragostea de oameni
Care hrănește visele ce cresc,
Partid al meu, partid al biruinței,
Cu dragostea aceasta te iubesc.

Te cînt în vers cu armonii depline,
Alese gînduri le-mpletesc în cînt,
Și cîntul urcă-n zbor către înalțuri
Să preamărească românesc pămînt.

Dar mai presus, cu cîntul bucuriei
Ce ne-nflorește-n inimă și-n gînd,
Partid al meu, partid al biruinței,
Cu cîntecul acesta eu te cînt.

Mă dăruiesc acestui plai de țară
Cu tot ce am în mine mai de preț,
Cu sufletul, cu fapta și cu visul
Ce urcă-n piscul patriei semeș.

Dar mai presus, cu-adinca dăruire
A ne-nfricatului Conducător
Aflat în fruntea ta, partid al țării,
Cu-această dăruire-ți sint dator.

Iți sint dator un cînt senin de pace
Prin care noi colonne se-mplinesc,
Și viața mea, partid, îți aparține,
Cu viața mea și-a țării te iubesc.

Viorel Cozma

Efigie

Coboară-n ape ramurile verzi
ce despletite-s lung peste pămînturi,
E cea mai vie vară dintre vremi
pe care o purtăm în ochi și-n cinturi.

E ceasul de cimpii în libertate
dezvăluite-n zări de bucurie.
O dragoste de țară n-a mai fost
ca azi, iar cronica din cronici nu o știe.

Ni-s casele cu dragoste-nsorite,
cu trandafiri și cu semînte noi.
În Augustul acesta ies din umbre
eroii ridicați dintre eroi.

E ora de semînte cînd anume
eroii țării — avutul cîntăresc
cîntîndu-l pe acela care scrie
profilu-nalt de cîntec românesc.

Al. Raicu

Uriașă dăruire

Intr-o uriașă dăruire
lată-ne, toți, urcînd Țara,
Și Țara suîndu-ne!

lată-ne frumoși și tineri
Rodind în puritatea ideilor tale
La Dunăre și aici în nord
În Călimanii sprijinînd cerul!

lată-ne sub steaguri,
Ca niște păduri necuprinse
Un singur umăr
Reazăm Țării pe care
O creștem măreață, pentru acum,
Pentru eternitate!

George Damian

Au fost în August

Au fost în August focuri și lumină
au fost și lacrimi și martiri
un suflu uriaș de singe tinăr
cutremura un veac din rădăcini

Trecea prin holde, prin păduri, prin vaieri
prin boabele cu corzile de fier
era un pîrg de luptă și vibrare
era un ev de moarte și-nvieri

Se renăștea o țară, un popor
sub ploaia de izbindă nouă, mare
nu știu de-mi era teamă, dar credeam
în ziua unei nașteri viitoare

A fost în August ceasul faptei mari
vuiiau cocorii sub aprinsul cer
scriînd pe libertate cu senin
un nou destin al unui chip suprem

Au fost în August focuri, flori și lupte
orice copac — o cazemată verde
a renăscutei inimi din speranță
a firului de iarbă ce nu pierie

Și tot ce-i azi: iubire, cînt, dreptate
fundamental sub jerbele de soare
e-un simbur din augustul fierbinte
Ce nu s-a stins și pururea va bate...

Victoria Milescu

Deschid cartea...

IV

DESCHID cartea vieții mele, de om care s-a împotrivit fascismului, la pagina închinată eroicele fapte prin care poporul nostru s-a eliberat de fascism. Această faptă a însemnat nu numai mîntuirea unui popor ce s-a tras înapoi de pe marginea prăpastiei, ci mult mai mult...

Mai mult decît oricare alta, pagina pe care a scris-o poporul nostru eliberîndu-se de fascism, acționînd conform cu interesele lui, nelăsîndu-se tirî în prăpastie, scuturîndu-se de un silnic cotropitor, poate fi privită ca o pagină din istoria omenirii, conformă cu interesele și aspirațiile omenirii.

Dacă, prin fapta noastră din august, așa cum au spus atunci căpeteniile coaliției antihitleriste, războiul a fost scurtat cu șase luni, putem încerca să ne gîndim ce a însemnat aceasta pentru atîtea popoare.

Fiind atunci un timp al submarinelor și al perifeiilor lor pînă, ne putem întreba cîte dintre vapoarele ce s-ar fi dus în fundul mărilor, au putut intra în porturile atîtor țări, încărcate cu hrană și medicamente, prin faptul că aici, în Carpați, un mic popor a cîntecul un act care, redîndu-i onoarea, a scurtat în același timp durata războiului.

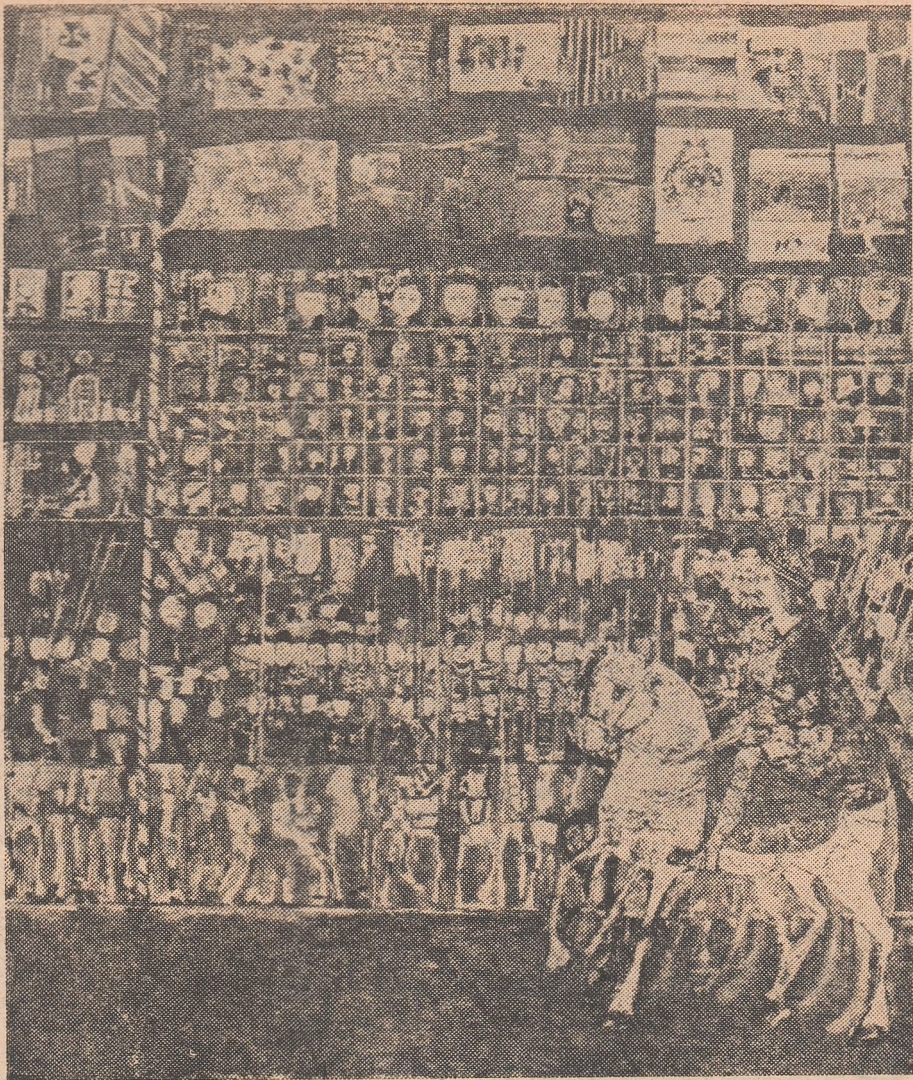
Fiind atunci un timp al celor mai mari distrugerii, cînd orașe întregi erau nimicite într-o noapte, ne putem întreba cîte ființe omenesti ar mai fi fost ucise, cîte biblioteci, muzee și catedrale năruite, dacă n-am fi înfăptuit acel act sau dacă, înfăptuindu-l, n-am fi putut face față sălbaticelor represalii, și cotropitorul și-ar fi infipt și mai adînc ghiara în aceste pămînturi, crampîndu-se în betonul orașelor și pe crestele munților, pentru o îndărătnică rezistență.

Nu șase luni, într-o vreme cînd din cer cădeau bombe cu o tot mai mare putere de distrugere, iar spre cer se înălța fumul sinistrelor crematorii, ci una singură ar fi fost de ajuns, pentru ca fiecare țară să-și plîngă mai puțini morți, mai puține orașe prefăcute în cenușă.

A fi eliberat aceste pămînturi de fascism... A fi grăbit sfîrșitul celui de-al doilea război mondial... Iată fața națională și internațională a marii noastre fapte din august.

Rareori actul unei națiuni, izvorit din cele mai imediate interese ale ei, a corespuns în mod atît de netăgăduit și într-o măsură atît de deplină cu interesele și aspirațiile celorlalte națiuni, cu interesele și aspirațiile întregii omeniri.

Geo Bogza

LEGENDĂ — compoziție de Georgeta Năpăruș

„Ziua Eliberării“

TATA venise de la Pucioasa c-un camion plin de bagaje, însoțit de Valerica și sora mea Tincuța, și-n drum ne culsesese pe alte, trei din fetele lui, de pe unde ne azvirlișe refugiu: pe Didica, de la Feldioara, pe mine și pe Mărioara, de la Sibiu.

Era în miezul verii și Valca Frumoasei ne primise cu cristalul luminii ei ce pune o oglindă strălucitoare peste ape șerpuite și păduri negre și dese. Oglindă care, de data asta, ne aducea adesea lacrimi în ochi, — după cum tăcerea acelor încintate locuri ne scufunda în hrubele adîncurilor noastre, ca-n adăposturile în care se aciuau cei rămași sub bombele războiului ce părea că n-are să se mai sfîrșească niciodată.

Atunci, într-o bună zi, cam prin 20—21 august, ne-a vestit Ionel Pop că se coboară la Sibiu.

— Se întimplă ceva... ne-a spus el, privindu-ne cu ochii lui mari și blînzi de cerb care s-a oprit în loc și-ascultă. — Mă duc după vești. Vreau să fiu acolo, ca să pot la nevoie să vin numaidecît să vă iau...

— Ne lași transistorul ? a întrebat tata.

— Sigur. Și rog duzuiete să nu se prea depărteze de casă și mai cu seamă să nu intre în pădure... Se pare că s-au aciuat po-aici dezertori, legionari, fasciști...

— Și azi am auzit o pușcătură !... a zis unul din paznici.

— Eu unul cred că ți s-a părut, a dat din cap cu îndoială Ionel Pop. Dar paza bună trece primejdia rea.

Și a plecat. Iar noi am rămas în singurătatea aceluia colț depărtat de lume, în care tata abia-și clădise căsuța de lemn de la Bradu-Strîmb. În ce mă privește, cucuiată-ntr-una din cămăruțele podului lucrute în nut și feder și mirosind a lemn

proaspăt — unde scrisesem pînă atunci în fiecare zi cîte-un poem, versuri ce-aveau să apară peste doi ani în volumul *Serisori din Sibăstrie* — priveam cu spaimă pe fereștruca îngustă și lungă peisajul ce mi se întindea înaintea ochilor, inchipuîndu-mi cam cum or fi arătînd acei fasciști de care vorbise Ionel Pop. — Acum de curînd, mi-a povestit un prieten cum că șaisprezece ani după terminarea războiului, adică prin 1961, s-ar fi descoperit prin Munții Rodnei doi soldați germani. Erau numai pielea și oasele, cu bărbi pînă la briu și înveșmîntați în piei de animale. Ei, cam asemenea apariții aducînd mai mult cu barbăcoții, zmeii și dihaniiile basmelor din copilărie îmi aducea înaintea ochilor fantazia mea bolnăvicioasă. Nu mai îndrăzneam să mă depărtez mai mult de cîteva pași de casă, mincarea alcătuită ca de obicei mai mult din păstrăvi afumați și hribi rasol cu aioli mi se părea amară, iar strălucirea soarelui copt de august mă ardea ca o rană.

Pînă în clipa cînd tata, care asculta regulat știrile de la Radio, a ieșit din camera lui, roșu la față și ne-a spus :

— Minunea s-a-ntîmplat ! Ne-am declarat cu Alianții și ne-am întors în contra nemților ! De cînd aștept eu clipa asta !

— Cum, tată ? am strigat. Mata ai știut ?

Tata m-a privit cu ochi aburiți :

— N-am știut, dar am nădăjduit că va veni Ziua Eliberării !

Și-așa s-a și chemat acel 23 August 1944, Ziua Eliberării, precum îl poreclise tata, cu harul lui de-a boteza lucrurile și oamenii.

Profira Sadoveanu

Iarba speranței

DESCRIU uneori această întimplare din copilărie : era dimineață, sfîrșit de august 1944. Aveam nouă ani. Eram în munți, la neamurile mamei, veneam dintr-un oraș depărtat, murdar și sentimental, ajunsesem acolo după trei zile și trei nopți, împreună cu mama, striviți într-un tren de război, urcînd apoi cu decovitul de-a lungul apei repezi. Atîtea lucruri noi și înspăimîntătoare... Dar eram cu o mătușă a mamei, într-o livadă pipernicită de pruni, pe o coastă abruptă. Jos, linia îngustă a decovitului și iazul adînc. Moara tocmai luase foc. În jurul ei nici tipenie. Flăcările nu erau așa frumoase ca în timpul nopții. Pe celălalt mal apăru mama. Plecase cu două zile înainte la N., unde ar fi trebuit să ajungă un cuțar cu lucruri, de altfel tot ce ne mai rămăsese, rătăcit odată cu vagonul poștal în infernală noastră călătorie. Mama strigă : cufărul s-a pierdut. Nu o vedeam prea bine dar parcă ridea. Iar femeia de lingă mine strigă la rîndul ei : nu-i nimic, bine că sinteți sănătoși... Nu era pentru prima oară cînd nu înțelegeam ce fac și ce spun adulții. Da, trebuie să fi fost nebunia, atît de des pomenită în ultima vreme, asta era : totul e pierdut și ele spun că nu s-a întimplat nimic. Iar

bărbații lipseau... Ba nu ! Lîngă gardul făcut din lătunoale de mesteacăn se opri un om. Ne întrebă ceva într-o limbă străină. Femeia mă smuci de mîină și mă ascunse între fustele ei lungi și largi. Du-te, îi spuse străinului, du-te... Acela zîmbea. Atunci apărură trei călăreți înarmați. Într-o altă limbă îl chemară la ei pe cel singuratec. După care îl împușcară și plecară chiuînd în galop pe terasamentul pustiu. Femeia îmi spuse : să nu-ți fie frică, măicuță, vine și mă-ta îndată, trece acuma puntea, să nu plîngi, ai să crești tu mare și-o să fie bine... Femeia aceea trăiește și acum. E sănătoasă. Am văzut-o nu demult. Încă țese la război, iar pinza tot așa o întinde după ghiil de-a lungul gardurilor, jumătate de sat. M-a privit rîzînd : ce ți-am spus eu...

Mai tîrziu, imaginea acestei femei s-a contopit în sufletul meu cu imaginea unei lumi neobișnuit de rezistente și care a reușit să supună timpul nu prin violență, ci printr-un mod particular de a înțelege natura lucrurilor și firea oamenilor cu care venea în contact. Spiritul acestei lumi dănuie, în esența lui, de la începuturi și pînă azi. Am văzut zilele trecute desenele unor copii. Este extraordinar cum linia naivă și patetică sau rece, vo-

CUGETÎND la poezie. Lu Cin mărturisea acum două mii de ani și mai bine : „Mîhnirea noastră dintotdeauna e că ideea nu se suprapune obiectului. Și că expresia rămîne în urma ideilor. Iar dificultatea acestor lucrări nu vine din ceea ce stim, ci din ceea ce putem.“

Despre imperfecțiunea creației artistice în surprinderea misterelor existenței, a tainelor lumii s-a vorbit și înainte de Lu Cin — în China antică chiar de mai mulți —, iar de atunci și pînă în zilele noastre esteticienii n-au încetat să mediteze pe marginea ei.

Dacă această luptă dramatică a artei cu obiectul și cu mijloacele sale nu încetează, nu ia sfîrșit nicîcînd — și nici nu s-ar putea încheia, de vreme ce este chiar principiul vital, fermentul creației —, o altă veche contradicție poate fi, măcar în parte, dezlegată. Se poate da un răspuns, chiar dacă nu o dată pentru todeauna, unei alte întrebări chinuitoare : care este sensul, rostul artei, poate exista oare o întîlnire durabilă și utilă între artă și cei de dragul cărora ea se trudește sperînd și deznădăjduînd de atîtea ori ?

Filosofia umanistă și practica socială corespunzătoare ei, fără a pierde din vedere complexitatea problemei, dau un răspuns afirmativ. Da, literatura, teatrul, muzica, artele plastice, dansul au un sens și încă unul de neînlocuit : alianța între artist și public este realizabilă, după cum e posibil și dialogul caracterizat prin respect reciproc și receptivitate reciprocă.

Iată-ne la a 40-a aniversare a marelui act revoluționar, a istoricele optiuni de la 23 August 1944. Și de această dată,

ca întotdeauna în preajma evenimentelor de mare însemnătate, săptămîni, luni dinainte de marea sărbătoare s-au caracterizat printr-o nouă amploare a muncii ideologice, prin înmulțirea dezbaterilor de specialitate în domeniul culturii.

Anchetele, interviurile, mesele rotunde organizate la radio sau la televiziune, întîlnirile dintre scriitori și cititori au fost tot atîtea prilejuri de a sublinia că deceniile care au trecut din acel august de neuitat constituie o perioadă plină de diversitate și bogăție a culturii și literaturii noastre. Firește — și aceasta a reieșit și din analiza celor patru decenii de literatură la ultima sedință a Consiliului scriitorilor — perioada la care ne referim n-a fost lipsită de insatisfacții, de nedreptăți, rătăcirii chiar, de probleme la care partidul, îndrumătorul victii culturale și scriitorii însuși au căutat și de cele mai multe ori au găsit răspunsuri și rezolvări. Mă refer aici în primul rînd la ideea răspunderii artistului față de actul de creație și față de societatea socialistă și, în același timp, față de acele condiții care asigură manifestarea artistică și socială a responsabilității scriitoricești. Este vorba de răspunderea pe care comunitatea socialistă o are față de scriitorii, de artiștii ei, care, fie ei buni sau mai puțin buni, sînt trup din trupul societății și — dacă sînt demni de numele lor — împătimiti ai conștiinței civice.

Muzica, dansul, cîntecele nu pot rezolva problemele grave, dramatice uneori ale unei societăți. Ele pot construi însă o atmosferă propice căutării soluțiilor, evitării conflictelor. Armonii sonore, armoniile dinamice pot stimula și armonia gîndirii și acțiunii politice, ne-mai vorbind de faptul că valorile nemuritoare ale artei pot juca un rol însemnat în modelarea opiniei publice. Căci — și aici îl voi cita din nou pe intelectualul Lu Cin, cuvintele sale despre creația artistică : „Nu-s drumuri lungi pe-atît în-cît să-i lege pasul, / Nici subțirimi de gînduri să nu le poată-ncege. / Bogatele ei seve o fac asemenea norilor și ploii, / Cu mii de chipuri pare că-i spirit și nălucă. / Culcată-n bronz și-n marmuri vesteste-n zări virtutea, / Pe strune și din fluier ea zilnic se-nnoiește.“

Iată de ce opera de artă, apelînd la experiențe, impresii, analogii omenesti comune, artistul își formează și formulează viziunea sa despre realitatea vieții, despre acea realitate în care și taina nerostită, și sentimentul pînă atunci nemărturisit al triumfului, fricii sau îndoielii și dorința căreia l-a lipsit curajul pe potrivă, iau cunostință de sine, se recunosc. Scriitorul creează o realitate ce se afla și mai înainte acolo, în omul însuși și, cu toate acestea, a devenit și devine reală doar în momentul nasterii cuvîntului care îi dă nume. De aici — iată una dintre marile învățăminte ale celor patru decenii la care ne gîndim cu mîndrie — de aici decurge rolul de neînlocuit al scriitorului în societate și nu-mai legat de acest rol pot fi înțelese complet și deplin dimensiunile răspunderii lui.

George Bălăiță

Domokos Géza

■ Noi pornim permanent de la necesitatea realizării unui umanism nou, revoluționar, în care omul să se poată afirma plener, în strinsă legătură cu societatea, cu colectivitatea din care face parte. Numai așa, fiecare om, fiecare personalitate, își poate pune mai bine în valoare capacitatea, talentul, energia și forța creatoare, se poate afirma în viața colectivității, a întregii noastre națiuni.

NICOLAE CEAUȘESCU

Angajarea intelectualilor

PPRIMUL număr legal al „României libere”, cu data de 24 august 1944, anunța pe întâia sa pagină: **Răsturnarea regimului hitlerist din România.** Suna foarte bine cuvântul „răsturnarea”. Era vorba de abolirea unei funcționări incompatibilități pe care, înaintea oricărei analize, auzul singur și simțul cuvintelor și al adevărului o denunțau cu putere: „regim hitlerist” și „România”; vorbele acestea nu se legau, sunau inadecvat până la stridență.

Țara lui Sadoveanu (ale cărui cărți fuseseră arse, sacrilegiul provocând un răsunător protest solidar al intelectualilor) nu suporta să-și înscrie numele într-o alăturare de termeni atât de nepotrivită cu firea, cu firea-ei adică și specifică mai ales. Nici țara lui Nicolae Iorga nu suporta și marele cărturar plătit cu viața (oribilă suprimată de torționari, simple brute asasin, îndrăznind să se revendice de la o ideologie națională) resimțirea neamăuzitei incompatibilități („hitlerism” și România).

„M-am bucurat că-ți mai aduci aminte de noi și de literatura noastră, într-o epocă de aramă, în care valorile spiri-

PORNESC VALURILE — pictură de Andrássy Zoltán

tuale sînt atât de nesocotite”, scria E. Lovinescu unei corespondente din străinătate (Scrisori și documente, ediție de N. Scurtu). Și, în continuare, referindu-se la asasinarea glorioasă a său adversar literar, aceste cuvinte efigie, menite să imortalizeze exemplaritatea unei atitudini: „E inutil să mai comentăm evenimentele, dar înțelegi că nimic nu ne-a doborât mai mult decît pierderea atît de cumplită a celei mai mari forțe intelectuale a noastră, singura care izbutise să străbată pînă și în spațiile interplanetare (s.n.)... Pentru o lună ne-am suspendat și noi activitatea noastră literară comună dintr-un sentiment de profundă zădărnici-e”. Odată cu Iorga, fusese asasinat Virgil Madgearu, altă mare „forță intelectuală” a națiunii. Și el denunțase, din vreme, stridentă incompatibilitate. „Nu e de aceea de mirare — citim într-un elocvent text publicat recent de Gh. Rădulescu în «România literară» — că grupările de extremă dreapta au avut în Virgil Madgearu, încă de la constituirea lor, un adversar ireductibil. Știu că a avut curajul să o declare public, că batalioanele de asalt ale grupărilor de extremă dreapta sînt finanțate de la Berlin. Considerindu-le, cu dreptate, «un adevărat pericol național», a declarat în septembrie 1936 că aceste curente de dreapta dezarmează moral națiunea, primejdiesc unitatea sufletească și infring elanul în cele mai grele momente”.

Antologia **Cumpăna cuvintului** (1939—1945), alcătuită de George Ivașcu și Antoaneta Tănăsescu, reține nenumărate astfel de atitudini și este într-adevăr revelatoare intrucit privește rolul marii majorități a intelectualilor români în fața dramaticelor evenimente, a „pericolului național” reprezentat de forțele irresponsabile, puteri ale întinericului nazist. Pamfletul lui Tudor Arghezi, intitulat **Baroane**, ivit în plin an 1943, este o probă concludentă (departe însă de a se fi singularizat) dintr-un foarte voluminos dosar al demnității și — nu mai puțin — al curajului. Printre intelectualii de marcă, simțindu-se profund responsabili pentru destinul țării lor, și care au cerut încă din aprilie 1944 „ieșirea din război și pacea cu puterile aliate” se prenumără: Danielopolu, N.G. Lupu, Fr. Rainer, Al. Rosetti, Stoilov, Bazil Munteanu, Parhon, Mihai Cernătescu, Dan Bădărău, A. Otetea, C. Balmus, Șerban Titeica, C. Daicoviciu și încă mulți alții. Rolul lor în desfășurarea istoricelor evenimente de la 23 August 1944 merită, după patru decenii, sublinierea cea mai răspicată.

Lucian Raicu

Emblema zborului

DACĂ poezia este arta de a exprima o idee sau un sentiment cu ajutorul imaginilor, al ritmului, atunci arta noastră de a citi o nouă lume am putea-o numi starea de poezie.

Dacă istoria se învață mai întâi ascultînd povești și legende, dacă istoria se învață apoi din cărțile vechi și noi, dacă istoria se învață mai ales prin taine, atunci, de ce n-am spune-o, istoria se învață, mai cu seamă, și prin participare, dăltuire, modelare, înaltare, cu mîgălă și meșteșug, cu iscusințe și clarviziune, pentru că, așa cum sublinia G. Călinescu, „un creator adevărat nu este complet dacă nu vede în viitor”.

Iar acest viitor de acum patru decenii se numește Ziua de azi. Pentru noi, o zi, desigur, mult mai frumoasă și mai îmbelșugată chiar decît au gândit-o poate cei ce acum patru decenii puseseră bazele zborului nostru spre aceste înălțimi. Da, desigur, pentru că pe parcurs au apărut alte și alte elemente, și nouă ne este propriu să gîndim nu numai la ceea ce vom face mîine, ci și la ceea ce vom face poimîine. Pentru că așa, și numai așa se poate naște, poate crește o adevărată ctitorie care să fie trainică, dar care să și ofere perspectiva viitorului.

Cele patru decenii de crescîndă înăl-

țare a noastră către luminile siderale ale comunismului, avînd libertatea drept emblema a zborului, constituie o perioadă de configurare a timpului nou al patriei. Dar există în acest răstimp al marilor împliniri o epocă, o epocă pe care cu mindrie și destoinicie o numim „Epoca Nicolae Ceaușescu”. Ea, această epocă, poartă efigia gîndirii novatoare, a muncii pilduitoare, a proeminenței personalității a secretarului general al partidului nostru, a neobositei sale acțiuni pentru a ctitori o operă durabilă, vizionară, o Românie prosperă, un om nou, cinstit și devotat cauzei propășirii noastre socialiste. Și, mai ales, ea, această epocă, a declanșat noi energii, a inspirat noi și îndrăznețe proiecte, multe, foarte multe dintre ele fiind astăzi realitate. Iată de ce putem spune oriunde ne-am afla că noi venim de fapt din patria unde poezia gîndirii și acțiunii îndrăznețe și innoitoare a prins rădăcini adînci, durabile, unde primul arhitect al acestor stări de poezie pretutindeni prezentă este cîrmaciul țării noastre, venind din istoria multimilenară, de dincolo de „Miorița”, și mergem pe magistrale ale lumii. Cu toții deopotrivă, indiferent în ce limbă am învățat alfabetul, indiferent în ce limbă am dat binețe.

Ivo Muncian

INSURECȚIA ARMATĂ — pictură de Dan Hatmanu

Copiii, viitorul patriei

PPRIVIM cum crește țara. Și odată cu ea cresc copiii — viitorul ei. Sînt fiii unui popor eroic, sînt fiii clasei muncitoare, ai oamenilor muncii de la orașe și sate, care dau patriei noi comori materiale și spirituale, pentru a făuri o viață tot mai demnă, tot mai însorită pe plaiurile Mioriței.

În această țară, a muncii și a învățăturii, copiii cresc pentru o lume a păcii, a colaborării între popoare, prieteni cu copiii omenirii, prieteni cu tehnica și poezia, cu sportul și artele plastice, prieteni cu tot ce înalță spiritul și invigorează brațele spre o tinerete plină de sens, responsabilă, dăruită patriei.

Privim în jurul nostru și știm că ocrotirea acestei vîrste este grija supremă a poporului român, a partidului comunist, a conducătorului său, tovarășul Nicolae Ceaușescu, și știm că drumul spre viitor al țării este larg deschis și că, pe acest drum, între toți copiii țării — români, maghiari, germani, de alte naționalități — se leagă o trainică unitate de simțire și aspirații.

Știm că, încă de la nașterea acestor copii, asupra întîilor lor pași au vegheat părinți vrednici. Pentru ca România să aibă o tinăra generație viguroasă s-au făurit minunate condiții de viață și învățatură, maternități și grădinițe, școli și spitale, săli de sport și instituții de cultură, milioane de locuințe în care cresc și învață milioane de copii ai României de azi.

Pentru toate acestea, cu inimile vibrînd în lumina marilor înfăptuiri din viața poporului nostru, la aniversarea a 40 de ani de la 23 August 1944, moment de cotitură istorică în viața patriei, purtătorii cravatei roșii cu tricolor adresează partidului, poporului, stimatului și iubitului conducător al României, cele mai alese și profunde sentimente de dragoste și recunoștință, împreună cu le-gămîntul că se vor forma ca fii de nădejde, cinstiți, harnici și cutezători, ai scumpei noastre patrii, România socialistă.

Este o mindrie fără seamăn pentru ei, copiii, care s-au născut în cei mai glorioși ani ai istoriei contemporane a țării, să știe că tradițiile luminoase ale mișcării pionierești din România s-au îmbogățit cu noi și superioare dimensiuni, în

perioada inaugurată de Congresul al IX-lea al Partidului Comunist Român, de cînd în fruntea partidului și statului nostru a fost ales tovarășul Nicolae Ceaușescu, fiul cel mai iubit și stimat al poporului român.

Cu satisfacție și entuziasm, purtătorii cravatei roșii cu tricolor raportează de 23 August că — la cea de-a 40-a aniversare — organizația revoluționară a copiilor, cuprinzînd aproape 2.700.000 de pionieri, răspunde cu cîinste prezent, în-totdeauna, chemărilor partidului, ale țării — prin fapte deosebite de muncă și învățatură, în pregătirea temeinică pentru viitor.

Copiii cresc înconjurați de dragostea, de realitatea societății noastre socialiste, în ritmurile construcției unei lumi tot mai frumoase, în ritmurile unui învățămînt modern, chemat să-i formeze pe măsura timpului nostru, pe măsura viitorului. Tot ce învață ei astăzi are teme în experiența istorică a poporului român, a umanității, iar marile adevăruri ale istoriei, ale literaturii, ale științelor fundamentale sîdesc în școlarii de azi valori ale patriotismului și ale umanismului socialist.

La orizonturile copilăriei lor se deschid deopotrivă porțile școlilor, porțile atelierelor și laboratoarelor, porțile unor minunate meserii. Și, deopotrivă, se deschid porți de frumusețe. Ei petrec minunate vacanțe în expediții și tabere, în întreceri sportive, în întîlniri cu copiii din alte țări, trăind, bucurîndu-se din plin de jocul, cîntecul și voia bună care sînt dimensiuni pline de prospețime ale copilăriei.

Ne bucurăm și noi mai ales — împreună cu copiii noștri — de climatul de liniște, de pace, de muncă laborioasă în care cresc lipsiți de griji, fericii de a avea frați și prieteni, bucurîndu-se de a fi iubiți, de a se pregăti ei înșiși ca la maturitate să predea aceeași minunată ștafetă a generațiilor. Să făurească ziua de mîine a patriei.

Viitor luminos — căruia apropiatul Congres al XIII-lea al partidului îi va așeza noi și viguroase temelii — către împlinirea celor mai scumpe idealuri ale eroicului nostru popor.

Mihai Negulescu

Mi-e drag...

Mi-s dragi cimpille trezite-n zori
semănăturile abia-ncolțite.

Mi-e drag în geana zilei vîntul proaspăt.
Iubesc pămîntul, bulgării de țîrnă,

și plugul, care taie brazde-adînci,
cazmaua, sapa, grebla, sâpăliga,
secera, coasa și toporul.

Mi-s dragi ideile cînd proaspete se-arată,

visele îndrăznețe mirosînd a zori.
La fel mi-s dragi și năzuințele mărețe,

aripile bătînd mereu mai sus.
Mi-s dragi marile fapte temerare.

Mi-e drag eroul intrupat în om,
care-și asumă acțiunea —
și pentru ea e gata la nevoie
să-și dea și viața.

Bartalis János

În românește de
CONSTANTIN OLARIU

Creșterea patrimoniului literar

LUPTA, în literatură și în artă, între „nou” și „vechi”, cu alte cuvinte, între inovație și tradiție, nu se încheie cu biruința celei dintâi decât prin incorporarea celeilalte. Ca și în matematică, așadar, însumarea implică o adăugare și o multiplicare. Ce e drept, au existat și mai există culturi care cred că pot pleca de la zero, mai ales când ele însele sînt incipiente. Acesta nu a fost nicicînd cazul culturii noastre naționale, care din zorii ei și-a revendicat, odată cu originea latină, interesul pentru civilizația romană și zelul de a o continua original. Școliți în centre spirituale strălucite, spătarul Nicolae Milescu, cronicarii Grigore Ureche, Miron Costin, istoricii stolnicul Constantin Cantacuzino și Dimitrie Cantemir vorbeau curent latinește, unii dintr-inșii scriind și în limba respectivă, dar au fost și creatori ai limbii naționale, îmbogățindu-i vocabularul și valorile artistice.

Aceeași a fost și constelația școlii latinești, Samuil Micu, Gheorghe Șincai, Petru Maior și Ion Budai-Deleanu, primii trei pe linia istoriei și a limbii naționale, iar ultimul, creator al unei capodopere eroicomiche (totodată lingvist și jurist).

Literatura noastră modernă și contemporană a înregistrat o excepțional de fericită evoluție ascendentă în decurs de o sută și cincizeci de ani, dar numărul cititorilor, sau altfel spus, interesul pentru cartea literară, n-au fost încurajatoare. Saltul calitativ, din acest punct de vedere, al difuzării cărții, s-a accentuat în proporții nebănuite, în decursul celor 40 de ani de la Eliberare și mai ales în ultimele două decenii. Un singur exemplu este edificator: **Craii de Curtea-Veche**, romanul de mare succes al lui Mateiu I. Caragiale, s-a tras în două mii de exemplare de Editura Cartea Românească, în 1929, dar n-a mai fost reeditat pînă la sfîrșitul vieții autorului (1885 — 1936). Or, în 1965, la prețul de cinci lei, a apărut întreaga operă mamei (Pajere, Remember, Craii de Curtea-Veche, Sub pecetea tainei), ediție îngrijită și perfectată de Perpessicius, în tiraj de 100.160 de exemplare. În cîteva zile, cartea și-a

găsit amatorii. Autorul însuși, dacă ar fi trăit la acea dată, octogenar, ar fi rămas uimit de sporirea în atare proporții a publicului cititor în Republica Socialistă România.

PRIN CUVINTELE rostite de tovarășul Nicolae Ceaușescu la data de 19 iulie 1965, la Congresul al IX-lea al Partidului Comunist Român, se puneau în valoare „diversitatea de stiluri” și „înalta măiestrie artistică”, dîndu-se astfel un viguros impuls creației. În cuvîntul de salut la Sesiunea solemnă consacrată sărbătoririi centenarului Academiei Republicii Socialiste România, la 26 septembrie 1966, tot d-sa a afirmat:

„Operele de înaltă valoare făurite de înaintași sînt așezate la loc de cinste în patrimoniul României noi. Partidul nostru, societatea socialistă cultivă respectul față de tradițiile culturale înaintate și, totodată, dorința creatorilor de a le dezvolta, de a le depăși”.

A fost așadar firesc ca Editura Academiei Republicii Socialiste România să continue cu fermitate editia monumentală a **Operele** lui Mihai Eminescu, prin Perpessicius, iar după încetarea lui din viață, de colectivul Muzeului Literaturii Române. Acesta nu este însă un privilegiu editorial. La Editura Minerva, Aurelia Rusu continuă ediția paralelă a aceluși **Opere**, inițiată de același Perpessicius. Toate editurile literare din țară, fără ambiția celor de mai sus, de a da ediții științifice, cu studii, note și variante, reeditează scrierile lui Eminescu, ca și ale altor clasici ai literaturii noastre. Ca în adăviul despre funcția care creează organul, stimulul de mai sus a avut ca urmare pe de o parte o campanie organizată, de reeditare științifică a marilor noștri scriitori, de la originile literaturii naționale pînă în ajun, iar pe de alta, creșterea corespunzătoare a numărului de cercetători, filologi încercați, pentru a face să apară operele respective în modul cel mai acurat, după ultima ediție a autorului însuși, coroborată uneori cu manuscrisele acestuia.

Editura Academiei R.S. România a ini-

țiat așadar editarea completă a operelelor lui Dimitrie Cantemir (încercată și de vechea Academie), Nicolae Bălcescu, Al. I. Odobescu, M. Kogălniceanu s.a.

Profilată pe reeditarea, în condiții similare, a classicilor noștri moderni, Editura Minerva a dat pînă astăzi unsprezece volume din opera lui Liviu Rebreanu, iar deunăzi ne-a surprins prin prezentarea unor pagini necunoscute din **Opere** de Constantin Negruzzi, ediție critică. **Proză și Poezie**, din care ultimele vor apărea în volumul al treilea, în pregătire. Cine ar fi bănuit că opera acestui dotat artist al prozei va atinge, cu aparatul critic, 1.500 de pagini, în format in-8? Am ținut să relevăm acest „caz”, pentru a-l pune în cumpănă cu vechile reeditări ale lui C. Negruzzi, într-un subțire volum de 250—300 de pagini, format in-16”.

Tot astfel, prima ediție academică a lui Dimitrie Cantemir, începută la sfîrșitul secolului trecut și întreruptă în primul deceniu al veacului nostru, era lipsită de aparat critic. Or, recent apărutele, pentru întâia oară, cu text bilingv, latin și în tîlmăcire, **De antiquis et hodiernis Moldaviae nominibus și Historia Moldo-Valachica**, în cadrul ediției de **Opere**, vol. IX, partea I, ne-a relevat încă o dată bogăția cunoștințelor polihistorului nostru, dar și notele savante ale îngrijitorului au oferit rețusele necesare exactității filologico-istorice. A face prin urmare astăzi o ediție critică a unui clasic din trecut, mai ales din cel de-

pătat, nu se satisface ca altădată cu foarfeca și lipiciul, ci implică o pregătire științifică serioasă, pe măsura responsabilității profesionale, factor nou!

„CREȘTEREA limbii românești” recomandată de Ienăchită Văcărescu, în faimosul său catren, ca și „a patriei cinstire”, cele două deziderate făcîndu-si corp, țel al întregii noastre literaturi naționale, însuflețeste editurile toate și pe colaboratorii lor, în serviciul patrimoniului nostru cultural, cinstit în totalitatea sectoarelor sale artistice și artistice. Poeti, prozatori, dramaturgi, eseisti, critici și istorici literari, de la Grigore Ureche și Dosoftei, pînă la Marin Preda și Nichita Stănescu (prea curînd dispăruți), sînt reeditați în zilele noastre neaprecuțit, problema difuzării cărții ne-maiîfiind, ca în trecut, de ordinea hazardului. Printr-o politică culturală bine articulată și de perspectivă, se asigură astfel punerea în valoare a celor mai expresive monumente ale literaturii noastre. Chiar serieri de raftul al doilea și-au găsit colecțiile, ca paralelele „Restitutio” (Minerva, București) și „Restituirii” (Dacia, Cluj), deshumate pentru interesul ce-l stîrnesc, și-au asigurat cititorii credincioși.

În acest fel, premisele Congresului al IX-lea și cuvintele academice mai sus citate și-au găsit ecoul și le putem cu lege roadele.

Șerban Cioculescu

Orientarea spre social

IN istorie patruzeci de ani nu sînt mult, dar dacă este să acceptăm ideea că literatura română modernă își are începuturile în primele decenii ale veacului trecut, acești patruzeci de ani din urmă ai ei reprezintă, prin raportare la ansamblu, un interval literar considerabil ca întindere. Marea epocă de înflorire literară dintre cele două războaie a durat cu puțin peste două decenii.

În patruzeci de ani apar și ajung la plenitudinea creatoare mai multe generații artistice, se cristalizează orientări, tendințe, stiluri, se stratifică valori. E timp destul pentru afirmări plurale, pentru limpeziri și depuneri, ca și pentru rectificări de trasee și revizuirii de perspectivă, cînd se constată că este cazul să fie întreprinse. Operele cu aspect exponențial își verifică rezistența și forța de influențare, capacitatea de a crea în jur un climat stimulator pentru noile afirmări. În patruzeci de ani apar publicații cu roluri activatoare în mișcarea literară, focalizînd interesul tuturor, cel puțin o vreme. Altele au o viață de efemeridă și dispar fără urme. Se impun personalități în patruzeci de ani de literatură, dintre care unele se classicizează iar altele diminuează și pier, adică trec în uitare după ce un timp acaparaseră atenția publică.

După patru decenii, așadar, nu mai este cazul să vorbim, cum totuși încă o facem, din inerție, despre literatura română actuală ca despre o literatură „tînără”, adică neajunsă la deplina încheiere în forme caracteristice. Nu este, nu mai poate fi astfel o literatură care deja a trecut, cum formula un critic, prin cîteva „cercuri ale istoriei”.

Acum douăzeci de ani, autorii primei încercări de sinteză a literaturii române de după 1944 (D. Micu și N. Manolescu) puteau încă afirma cu îndreptățire: „În tot cuprinsul ei literatura română contemporană parcurge un proces de formare complex, își caută modalitățile, formele”. Fiindcă abia ieșită de sub apăsarea dogmatică, presimtînd climatul de deschidere pe care Congresul al IX-lea avea să-l genereze, literatura contemporană se afla încă, atunci, într-adevăr, în plin proces formator, își căuta cu ferwoare modalitățile cele mai proprii ale exprimării de sine. După alți douăzeci

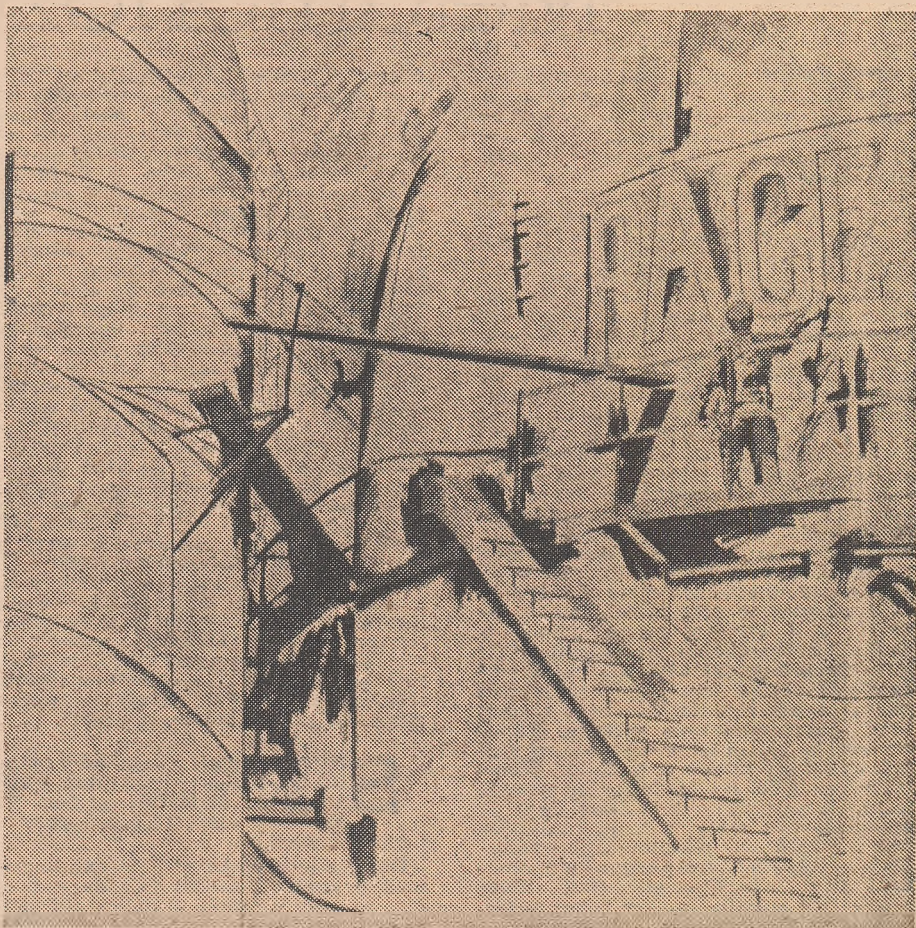
de ani, adică astăzi, literatura noastră caută în continuare, desigur, modalități și forme, căci nu poate îngheța la un anumit prag estetic, dar cadrul în care o face ne apare consolidat, stabil, expresie firească a virstei mature.

În decursul celor patru decenii de literatură română postbelică s-au înregistrat mutații, procese, înaintări și replieri, acumulări și risipiri, grăbiri sau încetiniri de ritm, s-au confruntat tendințe de mai multe feluri, astfel încît imaginea de ansamblu la care ajungem este una a dinamismului și a marii diversități de aspecte.

Totuși, oricît de dificil i-ar fi istoricului se simte îndemnat, reflectînd asupra trecutului, să caute în această diversitate factorii care asigură unitatea epocii noastre de creație, să distingă dominantele ei, acele puncte care leagă laolaltă puzderia elementelor deosebite. Ce domină așadar scena literară în acest răstimp, prin ce se diferențiază efortul creator din acești ani de acela deslășurat înainte de 1944?

Fără a fi practicienți unul determinism inflexibil nu putem să nu recurgem, pentru a da un răspuns, întii de toate la **factorul social**. Literatura română de după 23 August 1944 este altfel decît aceea dinainte — prin tematică, tipologie, conflicte, simboluri ș.a.m.d. — datorită în primul rînd faptului că societatea românească este alta. Uneori în chipul cel mai direct, alteori prin filtre specifice, realitatea socială nouă a pătruns în literatură impregnîndu-i toate celulele. Mai mult însă decît procesul acesta firesc de receptare este de observat în literatura română contemporană o **atitudine activă** în sensul orientării spre social. Deci nu doar răsfrîngere, ci **implicare** pasionată în social și politic. Nu vom regăsi, desigur, această tendință în toate operele ivite în decursul celor patruzeci de ani, dar privind global ni se impune constatarea că literatura noastră contemporană, proza în primul rînd, în toată această întinsă perioadă, și-a mobilizat resursele cele mai importante către țelul cuprinderii cvasi-integrale a problemelor societății, ale unei societăți în care aveau loc atîtea prefaceri ale structurilor.

Anii imediat postbelici preiau gesturile de violență contestatară ale generației care se afirmase în prelungirea avangar-

INDUSTRIE ȘI PACE — compoziție de Ion Bițan

dei, radicalizînd pînă la o atitudine politică protestul antifilistin al acesteia. În anii '50 se produsese deja, în spațiul social, prefaceri adînci: apăruseră raporturi civice noi, se schimbaseră total natura relațiilor individului cu grupul mai larg ce-l conținea, altele erau instituțiile publice, altul era climatul în genere al conviețuirii umane, o sumă de realități a căror răsfrîngere literatura nu o putea ocoli. Este momentul cînd se cultivă abundent, în poezie, poemul cu scenariu narativ, povestirea versificată, iar în proză romanul frescă.

Aviditatea de a cuprinde cît mai multe și mai întinse domenii ale socialului este adevărată că a rămas, în epoca 1950, de cele mai multe ori, la modalități de ilustrare exterioară, schematică, născătoare de colosi epici cu picioare de lut, scrieri iesite astăzi cu totul din sfera percepției estetice. Tendința de a aborda masiv socialul își avea totuși legitimitatea sa, era o expresie reală a cerințelor vietii, cum se spunea pe atunci, nu-mai că deviată, abătută de la telurile ei de închistările dogmatice. Dar încă în acei ani aceste închistări au fost înfrînte, parțial sau în totul, în cîteva opere majore datorate unor G. Călinescu, Marin Preda, Zahăria Stancu.

Omul profilat pe bolta istoriei, omul raportat la destinele societății, iată nucleul unei problematice care a continuat să ofere literaturii noastre materia cea mai fecundă. Scrierile lui Marin Preda sînt reprezentative pentru această orientare căci toate au în miezul lor problematic relațiile individului fie cu timpul istoric — cu timpul „răbdător” în **Moromeții I**,

cu timpul precipitat, iesit din matcă, în **Moromeții II**, în **Delirul** —, fie cu organismul social, cu formele existenței sociale în **Intrusul**, **Risipitorii**, **Marele singuratic** și, desigur, în scrierea sa ultimă, cu aspect de monumentalitate, **Cel mai iubit dintre pămînteni**. Deceniile șapte și opt sînt ale romanului social, într-un climat care a îngăduit abordarea realităților contemporane în toată complexitatea lor și în spiritul adevărului istoric. Nu toate romanele care s-au înscris în acest curent sînt opere durabile, de multe ori apar în ele considerații teziste, personaje fără consistență, naive inflexiuni pamphletare, dar în totul tendința pe care o ilustrează exprimă o linie majoră a dezvoltării literare românești. Interesul deosebit trezit în cititori confirmă și el această constatare. Este de reținut acest fapt de sociologie literară: proza, romanul social au recîstigat pentru literatura de azi un public care în anii dogmatismului se îndepărtase de ea pentru că îi simțise notele false, contrafacerile.

Sînt destule semne că în anii care vin orientarea spre social a literaturii noastre nu va descrește. Aici se vor produce în continuare, avem sentimentul, manifestările cele mai pline de interes, în forme pe care, desigur, nu le putem anticipa. Acesta rămîne un domeniu deschis. Căci patruzeci de ani, consemnînd un moment aniversar, nu încheie, în sfera literarului, procesul afirmărilor creatoare. Sînt de așteptat noi deschideri de orizont tematic, noi opere de rezonanță.

G. Dimisianu

■ Acționăm pentru cultivarea celor mai înalte și nobile sentimente umane, a spiritului de dreptate, egalitate, libertate și respect față de om. În lumea de astăzi, când au loc nenumărate încălcări ale libertății popoarelor, a oamenilor, ale demnității lor, afirmarea universalismului revoluționar demonstrează cu putere că numai socialismul și comunismul pot realiza năzuințele omenirii, adevăratul umanism. Noi facem totul pentru a dezvolta în om spiritul de omenie — cum spune poporul nostru. Realizăm socialismul și comunismul, în care omul reprezintă figura centrală, preocuparea primordială. Tot ceea ce întreprindem este consacrat omului, libertății, bunăstării și fericirii lui.

NICOLAE CEAUȘESCU

SĂRBĂTOARE — pictură de Ion Grigore

Metamorfozele unei lumi

PRINTRA proza românească postbelică lumea satului a constituit — și constituie încă — un univers obsedant: niciodată, în vreuna din epocile anterioare, nu s-a scris despre țărani și despre viața lor atât de mult, atât de insistent, din atâtea perspective. Deși opinia curentă este alta, se poate spune totuși că și cantitativ, dar și în aspectele mai profunde, inclusiv în plan valoric, o literatură masivă, compactă a existenței rurale a luat cu adevărat ființă la noi abia în ultimele patru decenii. Invocat cu ardoare și frecvent încă de la începuturile scrisului nostru artistic modern, universul țărănesc a intrat, în realitate, foarte târziu în literatură: abia către sfârșitul veacului trecut. Dar nici atunci complet, definitiv, la autenticele sale dimensiuni, ci într-un chip de obicei convențional. Cu excepția lui I.L. Caragiale (în *Năpasta* și cele câteva povestiri tragice), acuzat de altfel în epocă și mai târziu că ar fi fost tributari unor influențe și modele străine, satul reprezintă mai mult un decor — decorul unor scene și episoade dintr-o dramă ce se desfășoară în altă parte. Așa se întâmplă la N. Filimon, așa se întâmplă la Duiliu Zamfirescu, așa se întâmplă chiar și în *Amintirile* lui Creangă, operă prin excelență poetică, unde satul se preface într-un spațiu metaforic. Doar în zgomotul său memorial de călătorie Dinicu Golescu își oprirea îndurerat privirea asupra existenței mizere a țăranilor, făcând un mare simbol din bordeiele lor cu două ieșiri, ca viziunile de vulturi; după el, vreme de mai multe decenii, ruralitatea este înlocuită de patriarhalitate, făcându-se o literatură evasi-pastorală a conacului și a curții boieresti (mai târziu acestea vor aparține micilor boieri, boierășilor), nu însă una a satului propriu-zis. Există chiar un fel de cucerire teoretică a satului, fiindcă atât la Caragiale cât și la Slavici interesul principal merge către o categorie intermediară, aceea a meșteșugarilor, a comercianților, a învățătorilor și a preoților, situație însă evident mai aproape de lumea rurală și comunicând cu aceasta direct. Nici mai târziu, după 1900, lucrurile nu se schimbă radical: chiar și la Sadoveanu, cum s-a observat acum citiva ani într-o aplicată cercetare, țăranii sunt aproape absenți, lumea operei marelui scriitor fiind populată mai ales de vinători, pescari, ciobani etc., nu însă și de „robi ai pământului”. Încât țăranul pătrunde realmente în literatura română abia după 1920: prin Rebreanu și Panait Istrati. Ion și Răscăala, Moș Anghel și Ciulinii Bărăganului sînt creații puternice, memorabile, prin care lumea țărănească încetează să mai fie privită ca un decor.

Este aici un paradox pe care literatura de după 1944 îl va amplifica: literatura română descoperă satul într-un moment istoric în care structurile vieții rurale se destramă ori se remodelează sub presiunea implacabilă a factorilor economici, administrativi și politici proprii modului de producție capitalist, a cărui consolidare în țara noastră după înfruntarea mondială este incontestabilă, făcându-se în dauna modului de producție tributar, a cărui deteriorare începe de altfel să fie vizibilă după 1828—1830. În plan strict literar, nu este mai puțin paradoxală constatarea că romanul românesc modern se naște prin descrierea și dezvoltarea unei lumi și a unui personaj prin excelență considerate „tradiționale” — lumea satului și țăranul.

La alte proporții și în alte forme, aceste paradoxuri funcționează și după 1944, căpătînd însă o amploare fără precedent. Sub aspect economic și social, ultimele patru decenii din istoria României sînt în modul cel mai evident dominate de industrializarea socialistă.

Desfășurat pe o scară vastă, practic la scara întregii țări, conceput și dirijat prin planificare centralizată de către forța politică conducătoare de stat, Partidul

Comunist Român, intensificat și extins în mod progresiv de-a lungul timpului, înregistrînd o extraordinară creștere după 1965, astfel încît teritoriul național s-a transformat efectiv într-un imens șantier, acest proces a reprezentat și reprezintă fenomenul cel mai important și mai caracteristic al perioadei postbelice, marcînd hotărîtor evoluția și destinele României. Fiindcă industrializarea socialistă nu este un pur fenomen economic avînd inevitabile implicații de ordin social, politic, administrativ, cultural, în planul psihologiei colective, al mentalităților ș.a.m.d.; prin origine, prin modalități de efectuare și prin obiective este în primul rînd un fenomen de natură politică. Decurge dintr-o viziune determinată asupra vieții sociale, concretizată într-o ideologie (ideologia marxistă); se infăptuiește sistematic și organizat, pe bază de planuri sporite de la o etapă la alta, urmîndu-se neabătut un program riguros și de lungă durată, astfel încît nu poate fi realizată decît prin preluarea integrală a puterii politice și administrative de către un partid unic; în sfîrșit, constituie principala formă și totodată principalul instrument de revoluționare și de transformare în sens socialist a structurilor societății. Cu diferențieri ce țin de tradițiile și condițiile locale, industrializarea socialistă este de altfel un proces caracteristic țărilor cu orînduire socialistă.

SUMAR schițat, acesta este cadrul istorico-social în care proza românească de după 1944 își face din universul vieții țărănești preocuparea dominantă.

Dar nu este vorba nici de exprimarea unei puternice nostalgii față de o lume care se modifică rapid și radical, își pierde atributele tradiționale, dispare, nici de eventuala incapacitate a literaturii de a „reflecta” procesele sociale în curs, de a se raporta la realitățile prezentului.

Dimpotrivă: satul tradițional începe să fie privit ca imaginea unui impas, iar interesul pentru această lume, considerată multă vreme inertă, statică, incremenită în forme de viață la fel de durabile ca și eternitatea, provine tocmai dintr-o conștiință — proprie epocii postbelice — a precarității și instabilității acesteia. Primele mari romane a căror materie este furnizată de existența țărănească sînt, în ordine cronologică, *Desculț* de Zaharia Stancu, *Moromeții* (vol. I) de Marin Preda, *Glasul* de Iulian Vesper și *Setea* de Titus Popovici: în fiecare există, puternic marcat, un sentiment al nesigurății vieții rurale. Într-un fel sau altul, aceste romane fixează de fapt despărțirea de lumea tradițională a satului, atitudine ce implică în mare măsură și schimbarea perspectivei asupra acestei lumi. Dură și incercenată în *Desculț*, sumbră în *Glasul*, neliniștită în *Moromeții*, disperată în *Setea*: astfel apare lumea țărănească în literatura română de după război, aceste imagini măturîndu-se elocvent o nouă înțelegere și, nu mai puțin, o nouă viziune asupra universului rural. O viziune politizată — fiindcă în toate aceste cărți, cu deosebire ce țin de specificul personalității artistice, se întrevede o generală înclinație către analiză, sugerarea, descrierea sau chiar invocarea prezenței factorului politic. *Desculț*, de pildă, conține în chip evident un plan, un „supratext”, zice Nicolae Manolescu (*Arca lui Noe*, vol. II), de factură politică și politizantă; și este o confesiune care își îndepărtează obiectul, nu îl apropie, o „răfuială”; dizolvată în materia epică, mai puțin discursivă prin însăși tehnica narativă folosită, această împregnare cu atitudine politică există și în *Setea*. Este interiorizată în *Glasul*, iar în *Moromeții* capătă chiar forma unei me-

dității figurate asupra destinului politic al clasei țărănești; lumea cărții lui Marin Preda este una a confruntării de soluții, dar și una intens politizată, chiar dacă într-o înfățișare înșelător derizorie și uneori caricaturală (discuțiile din poiana lui Iocan nu anunță oare, de pildă, discuțiile de la bufet din *Refugiile* lui Augustin Buzura?). Prin această perspectivă se înnoiește de fapt chiar romanul românesc, descoperind în fond dimensiunea politică a existenței, quasi-ignorată în perioada interbelică (excepție tot Rebreanu, în *Gorila*).

Era o direcție majoră de evoluție a prozei naționale; nașterea ei trebuie văzută ca o corespondență cu procesele social-istorice de o profunzime și o anvergură fără precedent prin care trecea țara. Adîncirea și amplificarea acestei direcții au fost însă considerabil stînjinite prin acțiunea a ceea ce s-a numit „estetica proletcultistă” sau „estetica dogmatică”; oarecum impropriu, fiindcă un proletcultism propriu-zis n-a existat la noi, iar dogmatismul a fost unul particularizat istoric. Căruia îi este caracteristică frica de realitate (și, în plan artistic, frica de realism), producînd, propunînd și impunînd imagini „îmbunătățite” (mistificate) asupra vieții și istoriei. Din acest motiv toate scrierile din anii '50 despre satul contemporan vor fi subminate de schematicism, lipsă de autenticitate, ilustrativism; rezistă, parțial, cele care coboară în infrastructura vieții (un exemplu este *Desfășurarea* de Marin Preda) sau, prin detalii, cele care, neabătîndu-se de la principiile pseudo-esteticii puse în aplicare pe căi administrative, prin cenzură în primul rînd, își regăsesc pe mici porțiuni necesara libertate a punctului de vedere individual, fără de care nu poate exista creația artistică.

Au fost uitate cele mai multe; și uneori pe nedrept. Este cazul romanului *Bărăgan* de V. Em. Galan, carte ce aduce o mare temă — aceea a orășeanului avînd misiunea de a face agricultură într-un chip nou, trimis la sat și obligat să penduleze între o proaspătă birocrație și deprinderi vechi și foarte rezistente, ce se adaptează noilor condiții cu o rară mobilitate. Ar trebui, de asemenea, insistat asupra literaturii tinerilor prozatori de la sfîrșitul deceniului '50—'60 — Fănuș Neagu, D. R. Popescu, Nicolae Vealea. Vasile Rebreanu, care izbutesc performanța de a trata într-un chip original chiar „temele” fixate prin restrictivele repertorii ale epocii. Ei aduc, fiecare în alt mod, o schimbare în interiorul acestora, depășindu-le, deformîndu-le (de fapt, reformulîndu-le), abandonîndu-le practic, deși le acceptă formal. Așa se explică de ce proza lor este una a detaliilor, a excepțiilor, a „suciților”. Fără îndoială, literatura își recîștigă, chiar dacă timid, dreptul de a înfățișa viața în pluralitatea ei firească și progresul în ordinea strict literară este remarcabil; dar încă mai demn de a fi semnalat este un alt lucru: în aceste povestiri, schițe, nuvele lumea satului apare compusă din „boabe și fărîme”, este risipită, dinamică, prinsă într-o mișcare continuă, universul rural încetează să mai fie un spațiu închis, izolat, ostil modificărilor, centripet. Mari forțe centrifuge acționează, îndeosebi asupra tinerilor, universul rural devenind un fel de port pentru călătorii (sociale, psihologice) tot mai îndepărtate. Marcate uneori de îngustimile epocii, prozele acestor tineri scriitori înseamnă însă un moment important în devenirea literaturii române postbelice.

MARI mutații se produc însă după jumătatea deceniului '60—'70, cînd, într-un alt climat, literatura (re)descoperă istoria contemporană, în primul rînd prin intermediul

schimbărilor petrecute în universul țărănesc. *Moromeții* (vol. II) fixează o imagine coplesitoare a transformărilor satului românesc de după 1944 și deschide o mare serie din care, firește, nu lipsesc fenomenele de epigonism și de exagerare schematică. Scriitori care în multe privințe a „dat tonul”, Marin Preda a deschis cu această a doua parte a marelui său roman, veritabila epopee a satului românesc în secolul XX, citeva dintre cele mai importante direcții ale literaturii actuale despre universul rural și despre țărani: caracterul politic al deciziei, pentru destinul satului, acțiuni de cooperativizare a agriculturii, trecerea la pasiv a dorinței tipic țărănești de acumulare a pămîntului și chiar a sentimentului de proprietate individuală, plecarea la oraș, pierderea în lume, intrarea în comun a ascensiunilor sociale senzaționale, adaptarea noilor generații la un alt mod de existență, indiferența pentru codul moral tradițional, transferul deprinderilor citadine la sat și al mentalităților rurale la oraș etc. În ciclul F de D. R. Popescu, în *Îngerul a strigat* de Fănuș Neagu, în *Fetele tăcerii* de Augustin Buzura și în *Niște țărani* de Dinu Săraru toate aceste teme și motive capătă un relief particular și sînt dezvoltate cu o mare originalitate, pusă în lumină prin numeroase interpretări critice.

Dincolo însă de valoarea lor artistică, romanele acestea — și altele, desigur, fiindcă se constată și un proces natural de repetitivitate, în virtutea puternicei atracții exercitate de o problematică de interes general — sînt importante, din punctul de vedere al însemnărilor de față, și intrucît aduc și propun imagini noi asupra lumii satului postbelic, diferite complet de cele anterioare. La D. R. Popescu satul este o scenă shakespeariană a istoriei, la Fănuș Neagu vitalitatea îndurerată se răsfrînge într-un exces mintuitor al simțurilor, la Augustin Buzura drama și adevărul se confruntă patetic într-un univers lipsit de transcendență, la Dinu Săraru comedia disimulării se dovedește ineficientă și se optează între dispariție și adaptare. Concomitent, în prim plan trec alte figuri, cu caracter simbolic, fiind vizibilă de altfel încercarea de a se construi noi mituri ale satului, de astădată însă integrat în sistemul și circuitele realității contemporane. La Ștefan Bănulescu, la Bujor Nedelcovici, la Constantin Toiu, la Sorin Titel există tendința de a se construi imagini de acest tip; paralel, la Nicolae Tic (*Navețiștii*, *Suplinitorii*), la Aurel Mihale (*Pămînt, pămînt...*), la Corneliu Ștefanache, Florin Bănescu și alții se caută reminiscentele vechilor mituri.

Numărul romanelor și al cărților de proză despre sat continuă să fie covârșitor; unele reiau lucruri cunoscute, altele își caută o sursă de inedit în insistența asupra senzaționalului. Ca tendințe de dată foarte recentă ar putea fi menționată perspectiva existentă în ultimele romane ale lui Augustin Buzura. (*Vocile nopții*, *Refugiul*), deși lumea satului este aici privită oarecum tangential, ca o „cameră de rezonanță” și aceea din proza scurtă a „generației '80” (la Mircea Nedelciu, Îndecsebi): aproape orice diferență dintre sat și oraș este anulată, limbașul, deprinderile, modul de viață, psihologia propriei ruralității sînt în egală măsură specifice mediului citadin, cîmpul de observație devenind acum această omogenă pastă socială, ale cărei caracteristici reprezintă probabil marea atracție a viitoare literaturi. Trecută prin substanțiale metamorfoze, lumea satului nu dispare, ci — dacă e să dăm crezare prozei contemporane — își generalizează trăsăturile cele mai rezistente.

Mircea Iorgulescu

Realizări și perspective în știința istorică română

ANIVERSAREA celor patru decenii de la revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și anti-imperialistă constituie un prilej binevenit pentru toți oamenii muncii, cu brațele și cu mintea, de a reflecta cu răspunderea cuvenită asupra eforturilor și, ca urmare, a realizărilor celor patruzeci de ani de viață liberă, socialistă, și de a medita cu aceeași răspundere asupra proiectelor anilor următori, mai apropiați sau relativ mai îndepărtați. Și într-un caz și în altul, și în cazul realizărilor, dar, deopotrivă, și asupra celor ce se cuvin să le întregască pe acestea.

Împreună cu celelalte științe — ale naturii, tehnice și social-umane — istoriografia română a înscris, în cei patruzeci de ani de la revoluția de eliberare socială și națională, realizări remarcabile, atât din punct de vedere cantitativ, cât și din punct de vedere calitativ. Lucru pe deplin explicabil și cu totul de înțeles, dacă nu uităm — și nu se cuvine să uităm — frumosele și importantele tradiții, transmise de înaintași asemenea unui legământ pe care urmașii sînt datori, științific și moral, politic și patriotic să le respecte și să le onoreze, să le continue și să le dezvolte. Tradiții lăsată nouă de mari istorici români, ca George Barițiu și Alexandru Papiu-Ilarian, Bogdan Petriceicu Hasdeu, Alexandru Xenopol, Ion Bogdan și Dimitrie Onciu, Nicolae Iorga și Vasile Pârvan, Ion Lupaș și Silviu Dragomir și alți mari învățați și buni patrioți, erudiți care cunoșteau și urmau înțeleapta cugetare a învățatului filosof și matematician Blaise Pascal, anume că dacă știința este universală și nu cunoaște granițe politice, omul de știință are o țară, o patrie pe care este dator să o slujească cu știință și cu conștiință, răsplătindu-i sacrificiile pentru învățătura pe care i-a dăruit-o. Și nu o uită cel ce a exprimat o tot atât de frumoasă și dreaptă judecată. Nicolae Iorga, care afirma, caracterizându-se pe sine, pentru a înțelege toți cei ce se regeau în înțeleptele-i rostiri: „Creatorii nu sînt indivizi singuratici, sihaștri ce-și desfrăsoară munca retraiși de lume; ei sînt oameni ce aparțin societății de la care își primesc puterile și asupra căreia se revărsă rodul străduințelor lor. Spre această societate sînt îndreptate, mai presus de orice, gândurile aceluia ce s-au deprins a străbate căile cunoașterii și științei”.

Cunoscîndu-le sau nu, dar înțelegînd și respectînd adevărurile cuprinse în asemenea mărturisiri de minte și de inimă, adică de conștiință, oamenii de știință din România democrat-populară și apoi socialistă, și, împreună cu ei, istoricii și-au adunat puterile și voințele, pentru a se dovedi vrednici urmași ai marilor înaintași și mai ales de a cinsti, prin creșterea de valoare, eforturile eroice ale poporului nostru pentru construirea unei noi societăți, superioare tuturor celor dinaintea, societatea socialistă.

Perioada de căutări și strădanii pentru însușirea concepției științifice a materialismului istoric a însemnat o oarecare stagnare în cercetările istorice. Dăunătoare acestora a fost, în această perioadă, a anilor 1948—1955, orientarea istoriografiei noastre pe o cale neconformă cu realitatea obiectivă, de multe ori nestiințifică, cu tendințe vădit conjuncturale, prejudicioase istoriei și deopotrivă trecutului istoric al poporului român.

Deși perioada este critică, și, ca urmare, aplicarea concepției materialist-istorice a însemnat saltul calitativ al istoriografiei românești, însoțit de intensificarea cercetărilor, de avîntul fără precedent al acestora.

Este, fără îndoială, îndrăzneț lucru a încerca o sinteză pe un spațiu restrîns, a unui cîmp atât de vast și de complex, ca panorama istoriografiei românești timp de patru decenii.

PĂRĂSIND sfera considerațiilor teoretice, de principii, și trecînd în aceea a realizărilor concrete, constatăm cu ușurință domeniile predilecte și problematica fundamentală ce au constituit preocupările și au înregistrat realizările istoriografiei românești în cele patru decenii de la revoluția de eliberare socială și națională. Mai întîi o estimare cantitativă: aproape 40 000 de titluri, tot atîtea lucrări, studii și articole, ceea ce înseamnă, în medie, circa 1 000 de titluri anual. Nu toate, este adevărat, metal pretios, dar multe dintre ele onorînd comparația. Direcțiile principale ale istoriografiei românești în perioadele fertile ale epocii contemporane se pot defini cu claritate: îmbogățirea și îmbunătățirea documentării, pentru a înlocui petele albe din istoria României cu pagini dense în dovezi și, de asemenea, în idei; cercetarea problemelor necercetate de vechea istoriografie; studierea problemelor tendențioase infățisate de istoriografia veche, sau de cea străină, veche sau nouă; realizarea unor sinteze de largă cuprindere și a altora pentru mai diversificate categorii de cititori, cu privire la dezvoltarea societății de pe teritoriul țării noastre, de la cele mai vechi urme de viață omenească și pînă în zilele noastre.

Prin descoperirile de pe numeroasele șantiere arheologice, acoperînd o mare suprafață a teritoriilor țării, arheologii noștri, cercetători, personal didactic, muzeografi au îndepărtat numeroase pete albe, prin dezvelirea documentelor adăpostite cu generozitate de pămîntul țării, cu privire la începuturile vieții omenești pe plaiurile noastre, împinse cu sute de mii de ani mai devreme decît s-a știut și s-a crezut mai înainte; civilizația tracilor, marea civilizație a „celui mai mare neam după al izurilor” a fost îmbogățită prin

MONUMENTUL INDEPENDENȚEI (Iasi)

noile descoperiri de tezaure strălucitoare, de morminte aristocratice adăpostite de tumuli grei, dovadă, și unul și altul, a civilizației superioare trace. „Civilizația ramurii nord-dunărene a tracilor, cea geto-dacă, s-a îmbogățit prin întregirea cunoștințelor cu privire la puternicele așezări dacice, înafara celor cunoscute, de la Sarmizegetusa Regia — în munții Sebeșului și ai Sibului (la Tilișca), între Carpați și Dunăre (la Popești și Ocnița), la est de Carpați (Bîtea Doamnei), cu privire la arta și la spiritualitatea dacică etc. Iar Corpus-ul de Inscriptii ale Daciei romane adevăresc intensitatea procesului de romanizare, precum și supraviețuirea civilizației dacice, împreună cu poporul dac, în timpul stăpînirii romane, și, ca urmare, contribuția sa la sinteza etno-culturală daco-romană, adică înrădăcinată în sol și conștiința oamenilor, atât de adînc, încît norii negri nu au înspăimîntat-o, furtunile n-au alungat-o, primejdiile n-au îngunghiat-o, a rămas neclintită și statornică, pentru a-și onora misiunea și a-și împlini destinul, aici, la porțile răsăritului european. Cele vreo 1 500 de descoperiri, așezări, necropole, tezaure de tradiție daco-romană din sec IV—XI, răspîndite pe întreg teritoriul țării, cu mici deosebiri de intensitate în diferitele zone (mai frecvente în zona intra-carpatică, de frecvență mijlocie între Carpați și Dunăre, ceva mai rare, dar nu cu mult, la est de Carpați). „Enigma” și „miracolul” cu privire la viața poporului român în perioada tulbură a migrațiilor și la procesul de etnogeneză a românilor și de formare a limbii lor pe întreg spațiul carpatodunărean-pontic sînt înlocuite de realități istorice incontestabile. De aceea, întrebate de un țaran sas, cu prilejul manifestațiilor prilejuite de împlinirea a șapte secole de la colonizarea sașilor în Transilvania, cînd vor organiza și românii astfel de manifestații, un țaran român, cu înțelepciunea sa ancestrală, a răspuns simplu: noi, românii, nu vom organiza niciodată asemenea manifestații, deoarece noi n-am venit niciodată, din altă parte, ci totdeauna am fost aici.

Documentele arheologice descoperite în ultimii douăzeci de ani, mai ales, au completat în chip fericit informația oferită de izvoarele scrise referitoare la cele dintîi formațiuni politice de caracter feudal incipient, din sec. VIII—X, răspîndite pe întreg teritoriul etnic românesc. Și nu rareori documentele arheologice constituie dovezi convingătoare cu privire la existența unor asemenea formațiuni, „țări”, cnezate, voievodate, cu totul neștiute din izvoarele scrise, în Transilvania (voievodatul de Alba), între Carpați și Dunăre (voievodatul cu centrul la Slon, pe valea Prahovei), la est de Carpați (voievodatul cu centrul la Birlad), în Dobrogea (voievodatul cu centrul la Păcuil lui Soare) etc., etc.

Asemenea realității ale istoriografiei românești, cu deosebire după cel de-al IX-lea Congres al partidului, de cînd în fruntea acestuia și a țării se găsește tovarășul Nicolae Ceaușescu, stau la baza procesului de afirmare a țării române de sine stătătoare, a căror constituire s-a bucurat de atenția istoricilor români în această perioadă, consacîndu-li-se lucrări valoroase.

Epoca medie, cea modernă și cea contemporană, lipsite și ele de documentarea fundamentală și esențială, au constituit altă preocupare prioritară pentru istoriografia română. Rezultatul este de-a dreptul impresionant: circa 100 de volume de documente au fost publicate, la început, cu anumite neajunsuri din punct de vedere științific și metodologic, îndreptate, asemenea neajunsuri, în colecțiile mai noi. Moștenirea documentară de mare valoare, reprezentată de inegalabila colecție Hurmuzaki, completată de alte colecții, de documente publicate înainte de Eliberare,

MONUMENTUL MIHAI VITEAZUL (Cluj-Napoca)

s-a îmbogățit cu aproape 50 de volume de documente medievale: marele voievod Mihai Viteazul are trei volume publicate (al patrulea, în pregătire), revoluția lui Horea cu șase volume pînă acum publicate (altele, cel puțin pe atîtea, în curs de publicare), revoluția lui Tudor Vladimirescu cu șase volume, revoluția de la 1848 cu șapte volume publicate (și alte vreo zece în curs de publicare), Unirea Principatelor cu 5 volume de documente publicate, Independența României cu vreo 12 volume, mișcarea muncitorească și comunistă cu 8 volume etc.

Dacă mai adăugăm izvoarele narative, de la letopisețele din vremea lui Ștefan cel Mare la Hronicul lui Cantemir, de la Letopisețul anonim la Istoriile stolnicului Cantacuzino și de la acestea la Istoriile lui Samuel Micu, Gheorghe Șincai și Petru Maior, și dacă nu uităm izvoarele juridice și urbarile din sec. XVII—XVIII, tabloul izvoarelor scrise se întregeste în chip sensibil. Și mai mult se întregeste și se rotunjește tabloul izvoarelor medievale cu cele bizantine, turcești și poloneze, cu volumele de izvoare epistolare, cu cele opt volume masive de descrieri de călătorie ș.a.m.d.

Pe temeiul acestor numeroase și importante izvoare s-a reconstituit nu numai epoea evului mediu, care era îndeajuns de bine infățisată și de istoriografia veche, dar s-au putut configura forțele de producție cu meșteșugurile și negoțul, cu agricultura și mineritul cărora li s-au consacrat lucrări valoroase și relativ numeroase. De un interes egal s-au învrednicit structurile și relațiile sociale și, ca urmare, mai bine înțelese, în plînatatea dimensiunilor lor, mișcările sociale, de la cele cu caracter inferior, fuga și împotrivirea față de obligațiile feudale, și pînă la marile răscoale medievale și la revoluțiile cu caracter social și național, totodată, de sub conducerea lui Horea și a lui Tudor Vladimirescu în Țara Românească.

Tabloul unei societăți, din orice timp și din orice loc, ar fi acoperit pe o mare suprafață a sa de pete albe fără structura instituțională, în accepțiunea cuprinzătoare a noțiunii — de la instituțiile economice la cele sociale, de la cele juridice la cele administrative, de la voievodate la domnie, de la instituțiile social-politice centrale la bănie, și sinteza acestora statul, fără existența căruia este în mare primejdie însăși existența neamului, ceea ce explică lupta poporului român și a strămoșilor săi pentru păstrarea instituției supreme, statul, de la cel geto-dac la statul socialist de astăzi. Studii importante au fost consacrate în cei patruzeci de ani de libertate și mai ales după cel de-al IX-lea Congres, la îndemnul și sub îndrumarea partidului, ale secretarului său general, care nu a ocolit nici un prilej de a sublinia, și, subliniind, a îndemna la studierea instituțiilor și a sintezei acestora, statul, lupta pentru independența și suveranitatea statului, pentru unitatea politico-statală a poporului român. Memorabilele și vibrantele pagini închinată de tovarășul Nicolae Ceaușescu luptei pentru dreptate și libertate, pentru independență și unitate au constituit și constituie exemplul de analiză pătrunzătoare a fenomenului istoric, de emoționantă vibrație patriotică. Și, de asemenea, secretarul general al partidului a consacrat numeroase și valoroase pagini problemelor de cultură, cu trimiterea la izvor și nu la ulcioi, actualizînd înțeleapta judecată a lui Leonardo da Vinci, ceea ce a constituit un îndemn pentru istorici, istorici ai literaturii, istorici ai culturii în general de a se apleca cu toată osîrdia asupra problemelor culturale românești, medievale și din perioada de destrămare a lumii feudale și de începuturi ale celei moderne.

Cultură mai complexă în această perioadă, exprimată în curentul cultural-ideologic al luminilor, după cum mai complexe erau toate structurile societății, de

MONUMENTUL INDEPENDENȚEI (Oradea)

la cele economice pînă la cele sociale, cu rămășițe din societatea pe cale de a apune și cu înnoirile pretinse de noua societate, modernă, ce-și făcea loc nu fără greutate, dar cu biruință mai totdeauna în confruntarea cu supraviețuitoarele lumii vechi. Realizările în cîmpul istoriografiei românești au demonstrat mecanismele social-economice și social-politice ale perioadei de tranziție: în agricultură și manufacturi, în minerit și comerț, în transformarea conștiinței de neam în conștiință națională, odată cu încheierea procesului de afirmare a națiunii române moderne.

ISTORIOGRAFIA veche a lăsat moștenire istoriografiei noi numeroase probleme nelămurite sau nu îndeajuns lămurite, din epoca modernă. Cunoștințele documentare la îndemina vechii istoriografii și mai ales concepția și metodologia de investigație științifică nici nu erau capabile de a aprofunda și a reconstitui în toate articulațiile lor, interne și externe, în infățisarea lor cauzală, cu caracter de procese istorice, într-un mers ascendent, pînă la producerea saltului calitativ, ceea ce înseamnă împlinirea istoricilor evenimentelor. Mai întîi, revoluția de la 1848, una singură în toate cele trei țări românești prin programele lor, prin desfășurarea într-o simultaneitate deplină și o colaborare în măsura îngăduită de condițiile concrete și mai ales prin scopurile urmărite: dreptate și libertate, socială și națională, unitate politico-statală, așa cum au dovedit cercetările noii istoriografii românești, fără să se fi realizat nici această monografie pretinsă de importanța revoluției. La centenarul acesteia nici nu era posibil, din cauza erorilor de concepție și metodologie de care suferea istoriografia română la 1948.

Alt eveniment de mare importanță istorică, Unirea Principatelor Române și creșterea statului român modern, care a fost cinstit cu volume de documente și cu unele studii de sinteză la sărbătoarea centenară și după aceea, dar care nu s-a învrednicit nici el încă de monografia cuvenită pe măsura însemnătății sale.

Fericită a fost Independența României, care, în condițiile anului 1977, s-a bucurat de cinstirea cuvenită: expunerea de mare orizont și cuprindere rostită de secretarul general al partidului, președintele țării, tovarășul Nicolae Ceaușescu, volume de documente, monografii și culegeri de studii, studii și articole ce au îmbogățit cunoașterea și i-au adîncit înțelegerea.

Într-o zodie mai fericită și, deci, de cercetări importante s-a bucurat Unirea cea Mare, din 1918. Alte expuneri magistrale ale tovarășului Nicolae Ceaușescu, la semicentenarul Marii Uniri —, la 60 și la 65 de ani de la realizarea istoricului eveniment, volume de documente, memorii, lucrări fundamentale cu privire la primul război mondial și la făurirea statului național unitar român au apărut spre cinstirea celui mai important eveniment din istoria poporului român de pînă atînci.

Marele salt al istoriografiei românești este repunerea în drepturile sale a istoriei contemporane. Subestimată cu totul de vechea istoriografie, care nu o socotea vrednică a constitui obiect de studiu decît în unele aspecte și momente, nici acestea cele mai importante, cercetările întemiate pe concepția superioară, materialismul istoric, a dovedit că și contemporaneitatea este istorie și încă o istorie pe cit de densă pe atît de interesantă și importantă. De aceea, au fost studiate toate aspectele și toate domeniile, economice, social-politice, culturale, instituționale, politica externă de la făurirea Partidului Comunist Român la criza generală

Acad. Ștefan Pascu

(Continuare în pagina 20)

EPOCA MĂREȚELOR ÎMPLINIRI

DINTRE marile evenimente care au jalonat și direcționat sensul istoriei moderne a României, augustul de foc din 1944 se așază firesc, cu întreaga sa încălțură valorică, în cununa de glorie a neamului românesc. 23 August 1944 nu a marcat numai actul de voință al unui întreg popor hotărât să-și recucerească independența națională și să-și salveze ființa de stat, ci a schimbat destinul istoriei generale a României, inaugurând epoca împlinirii idealurilor de dreptate socială și națională a poporului, epoca socialismului și comunismului. Definind dimensiunile acestui eveniment crucial din istoria noastră națională, tovarășul Nicolae Ceaușescu sublinia că el „a marcat începutul revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă, care a dus la cucerirea adevăratei independențe a patriei, la transformarea revoluționară, socialistă a României. Masele populare și-au dobândit, cu arma în mână, dreptul de a fi stăpîni pe bogățiile naționale, de a-și făuri destinele potrivit intereselor și aspirațiilor proprii, precum și posibilitatea de a construi pe pământul patriei cea mai dreaptă și mai înaintată orînduire socială — orînduirea socialistă și comunistă”.

Privită în contextul larg al istoriei noastre multimilenare, revoluția din august 1944 reprezintă o expresie nepieritoare a puterii și voinței poporului român de a se ridica peste vitregiile istoriei, încorporînd mesajul de dreptate al tuturor generațiilor care au luptat de-a lungul secolelor pentru apărarea gleei strămoșești, pentru apărarea valorilor materiale și spirituale făurite de înaintașii noștri.

Glorioasa aniversare a celor patru decenii de la revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă din August 1944 constituie un fericit prilej de rememorare a tradițiilor luptei partidului revoluționar al clasei noastre muncitoare, ca port-drapel al acțiunii viguroase a întregului popor român pentru dreptate socială, unitate și independență națională, pentru edificarea pe pământul României a socialismului și comunismului. Se reliefează, în acest fel, măreția actului eroic al demnității noastre naționale de la 23 August 1944, cu adînci rădăcini în istoria poporului român, adevăratele sale valențe de eveniment istoric crucial, care a pus temelii trănice României de azi — țară prosperă, liberă, independentă și suverană între popoarele și națiunile lumii.

Întreg acest drum de luptă, în fruntea căruia s-au situat ferm comuniștii, demonstrează că revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă din August 1944 — suprema expresie a voinței de independență națională a români —, a fost concepută și organizată în solul național și a fost opera revoluționară a maselor populare, conduse de partid, incununarea trecutului glorios de luptă purtată de poporul român pentru dreptate socială și națională, progres și civilizație. De pe aceste solide temelii de istorie națională, revoluția victorioasă din august 1944 a deschis un ev nou în destinele poporului român — evul socialist —, al împlinirii celor mai înaintate idealuri de libertate, independență și dreptate socială spre care au aspirat și pentru care au luptat de-a lungul veacurilor fiii acestei țări.

În cele patru decenii care au trecut de la istorica izbîndă, poporul nostru, condus cu clarviziune de partidul comunist, a parcurs mai multe etape istorice — de la orînduirea bazată pe exploatare și asuprire din trecut, la orînduirea socialistă de astăzi, în care, cu adevărat stăpîn pe soarta sa, își edifică în deplină libertate propria istorie. „Dînd dovadă de înaltă abnegație și devotament pentru cauza socialismului, a înfloririi patriei, învingînd greutăți de tot felul — sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu —, clasa muncitoare, țărănimea și intelectualitatea, întregul nostru popor, urmînd cu încredere partidul, au împlinit revoluția democratică și revoluția socialistă, au desfășurat cu succes opera istorică de construcție socialistă, lichidînd pentru totdeauna exploatarea omului de către om, consolidînd noua orînduire și trecînd cu succes la

făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate în România”.

Instaurarea, la 6 martie 1945, a guvernului muncitoresc-țărănesc prezidat de dr. Petru Groza a însemnat un moment de primă importanță pe drumul dezvoltării procesului revoluționar, al revoluției democratice. Instaurarea puterii muncitorești-țărănești, democratic revoluționare, a determinat condiții și mai favorabile pentru înaintarea României pe drumul progresului și democrației.

Cucerirea întregii puteri politice, de către clasa muncitoare în alianță cu țărănimea și intelectualitatea, și proclamarea republicii la 30 Decembrie 1947, a dat o nouă perspectivă actului revoluționar de la 23 August, unității social-politice și morale a poporului român. În această etapă, poporul nostru, sub conducerea partidului clasei muncitoare, a inaugurat noi transformări socialiste. Naționalizarea principalelor mijloace de producție, la 11 iunie 1948, începerea transformării socialiste a agriculturii, celelalte restructurări în viața economică, politică, cultural-educativă, în învățămînt, știință și artă, au pus temelii trănice începerii și dezvoltării operei de edificare a socialismului în România. După desființarea clasei moșierești prin reforma agrară din martie 1945, a burgheziei industriale și bancar-financiare, prin naționalizarea principalelor mijloace de producție în iunie 1948, și a ultimelor rămășițe ale exploatarei omului de către om la sate, în România au încetat să mai existe clase sociale antagoniste. Societatea românească a devenit o colectivitate umană avînd clase sociale de același tip, socialiste, colaborînd pentru împlinirea aceluiași obiective fundamentale — opera de construire a socialismului și comunismului. Ca urmare a progresului neîntrerupt al industriei, care a devenit ramura hotărîtoare, conducătoare a economiei naționale, a încheierii cu succes a cooperativizării socialiste a agriculturii, a prefacerilor din toate domeniile de activitate, în România s-a creat o economie socialistă unitară, s-au generalizat relațiile socialiste de producție.

CARACTERUL creator al politicii partidului a căpătî un impuls deosebit, valențe noi, superioare, în activitatea multilaterală desfășurată pe căile deschise de Congresul al IX-lea al P.C.R. — moment cu consecințe unice, cruciale, pentru mersul istoric al poporului nostru, pentru procesul de construcție socialistă în România. Prin modul nou, profund creator și revoluționar de abordare a sarcinilor și obiectivelor social-economice ale etapei istorice date, prin larga deschidere spre înnoiri și perfecționări în toate domeniile de activitate, Congresul a inaugurat o perioadă de dinamism fără precedent în dezvoltarea societății socialiste românești, de uriasă avînt creator al maselor de oameni ai muncii, al întregului popor român.

Asupra dinamismului și mutațiilor revoluționare multiple produse în această perioadă și-au pus puternic amprenta spiritul novator, gîndirea cutezătoare ale tovarășului Nicolae Ceaușescu, militanțul comunist de genială clarviziune, cu înalt prestigiu internațional. De numele secretarului general al partidului sînt indisolubil legate originalitatea soluțiilor concrete adoptate în ultimele două decenii pentru rezolvarea problemelor de bază ale organizării și conducerii societății noastre, aplicarea creatoare a socialismului științific, a concepției materialismului dialectic și istoric, a adevărurilor universale-valabile la condițiile din România, aprofundarea fenomenelor și aspectelor noi apărute în procesul transformării revoluționare a societății românești și a lumii contemporane.

Cu deosebită mîndrie, toți cetățenii patriei noastre văd în personalitatea tovarășului Nicolae Ceaușescu pe omul care, încadrîndu-se, de peste cinci decenii, în mișcarea revoluționară, în lupta clasei muncitoare împotriva exploatarei, s-a identificat cu aspirațiile celor mulți, a luptat, sub steagul glorios al partidului, pentru libertate și dreptate socială, pentru

eliberarea națională a poporului român, pentru ca oamenii muncii din țara noastră, fără deosebire de naționalitate, să devină stăpîni pe munca și destinul lor, pentru triumful cauzei socialismului și comunismului pe pământul României.

Epoca nouă inaugurată de Congresul al IX-lea al partidului — cea mai înfloritoare și mai demnă din întreaga existență a acestor meleaguri — poporul nostru o numește cu legitimă mîndrie EPOCA CEAUȘESCU, după numele alesului său fiu, omul a cărui gîndire cutezătoare și activitate clocotitoare au acționat și acționează ca o uriasă pirghie de progres, ca un statornic și neasemuit exemplu și îndemn la slujirea devotată a țării, la efort și pasiune pentru propășirea ei în libertate. În această EPOCĂ NOUĂ, înscrisă cu litere de aur în cartea gloriei românești, țara a progresat cel mai mult, a făcut pașii cel mai marcanți spre viitorul ei comunist, și-a sporit în ritmuri altădată de neconceput avuția națională, suportul însuși al libertății și independenței, s-a consolidat neconținut o magistrală cucerire — unitatea de neclintit a poporului în jurul partidului, s-a cimentat mai puternic ca oricînd frăția oamenilor muncii, fără deosebire de naționalitate.

Idelle și orientările de o inestimabilă valoare teoretică și practică ale tovarășului Nicolae Ceaușescu și-au găsit o strălucită materializare în istoricele împliniri obținute în toate domeniile construcției socialiste din patria noastră. După Congresul al IX-lea, consolidînd, în continuare, construcția socialistă, Partidul Comunist Român, secretarul său general, tovarășul Nicolae Ceaușescu, au reorientat întreaga activitate spre edificarea, la nivel superior, a societății socialiste, spre valorificarea susținută, novatoare, a puterii creatoare a poporului, a condițiilor naturale minunate de care dispune țara noastră, spre afirmarea și mai amplă, liberă și demnă, a României socialiste pe plan mondial. Au fost întreprinse însemnate măsuri pentru continuarea, în ritm susținut, a industrializării țării — singura cale de lichidare a subdezvoltării, pe care socialismul a moștenit-o de la vechea orînduire, de consolidare a independenței și suveranității naționale, — pentru creșterea continuă a producției agricole. S-au întreprins măsuri importante pentru afirmarea și mai puternică a învățămîntului, științei, culturii și artei, pentru educarea socialistă a oamenilor muncii.

Potrivit hotărîrilor Conferinței Naționale, care a urmat după Congresul al IX-lea al partidului, s-a împlinit reorganizarea administrativ-teritorială a României, care a contribuit esențial la creșterea forțelor de producție și repartizarea lor armonioasă pentru întreg teritoriul țării, la dezvoltarea în ansamblu a societății socialiste, a favorizat în mod substanțial împlinirea, la nivel superior, a obiectivelor construcției socialiste.

Creșterea producției materiale a societății noastre socialiste, îndeosebi prin dezvoltarea puternică a industriei, prin aplicarea în producție a celor mai noi cuceriri ale revoluției tehnico-științifice, perfecționarea neîntreruptă a relațiilor de producție, și a celor social-politice, a formelor și metodelor de organizare socialistă a societății, a activității cultural-educative s-au desfășurat, în mod firesc, concomitent cu accentuarea trăsăturilor noi ale categoriilor sociale, cu creșterea coeziunii social-politice a populației României, cu întărirea unității întregului popor în jurul partidului, al secretarului său general, tovarășul Nicolae Ceaușescu.

Clasa muncitoare, exponent al intereselor fundamentale ale întregului popor, a devenit o clasă omogenă, cu o înaltă conștiință, accentuîndu-se rolul ei conducător în societatea socialistă românească. A crescut rolul țărănimii, al întreprinderii, care au dobîndit trăsături noi, de tip socialist, corespunzător etapei de dezvoltare pe care o parcurge țara noastră. Ca înfrunțare a interrelațiilor tot mai organice dintre categoriile sociale, dintre organizațiile politice, educative, culturale, a gradului înalt de coeziune a întregului popor român, s-a constituit Frontul Democrației și Unității Socialiste, cea mai

largă organizație de masă cu rol multiplu în împlinirea politicii interne și externe a partidului și statului nostru. Pentru participarea tuturor oamenilor muncii la conducerea unităților economico-sociale, a întregii societăți, a fost realizat un cadru organizatoric larg democratic, unic în felul său, prin constituirea, la nivel național, a Consiliului Național al Oamenilor Muncii și a Consiliului Național al Agriculturii, iar în unitățile economice și sociale s-au înființat consiliile oamenilor muncii, acestea îndeplinind rolul de organe de conducere colectivă; au fost instituționalizate adunările generale ale oamenilor muncii — foruri supreme de conducere ale unităților — investite cu dreptul de a dezbate și a lua hotărîri în toate problemele esențiale ale organizării și conducerii acestora.

LA CEA de-a 40-a aniversare a revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă, poporul român se prezintă cu victorii istorice în toate domeniile de activitate. Dintr-o țară agrară slab dezvoltată, România s-a transformat într-un stat industrial-agrar cu o industrie puternică, modernă, cu o agricultură socialistă în plin progres, cu un nivel de viață materială și spirituală în continuă creștere.

În cei 19 ani care au trecut de la Congresul al IX-lea al partidului, România a acumulat valori materiale și a cunoscut transformări și realizări fără egal în întreaga noastră istorie. Astfel, în sfera producției industriale, dacă în 1965 realizăm mai mult de 17 ori ca în 1945, în 1984 realizăm de 103 ori mai mult față de același an 1945. De fapt, în prezent, întreaga producție a anului 1945 se realizează în 4 zile. Contribuția industriei la creșterea venitului național a crescut de la 26,5% în 1945, la 48,9% în 1965 și la 63,3% în 1984. Merită să amintim și faptul că dacă în perioada 1945—1964 au fost puse în funcțiune 1 371 de capacități de producție industriale și agrozootehnice, în perioada 1965—1984 au fost puse în funcțiune 8 541 de capacități de producție. Aceste realizări dau dimensiunile Epocii Ceaușescu: 90% din valoarea fondurilor fixe existente în economia națională au fost puse în funcțiune în perioada 1965—1984.

România produce în anul 1984 76,2 miliarde kWh energie electrică, față de 17,2 în 1965 și 1,4 în 1945. De fapt, în prezent, producția de energie electrică a anului 1945 se realizează în mai puțin de 7 zile.

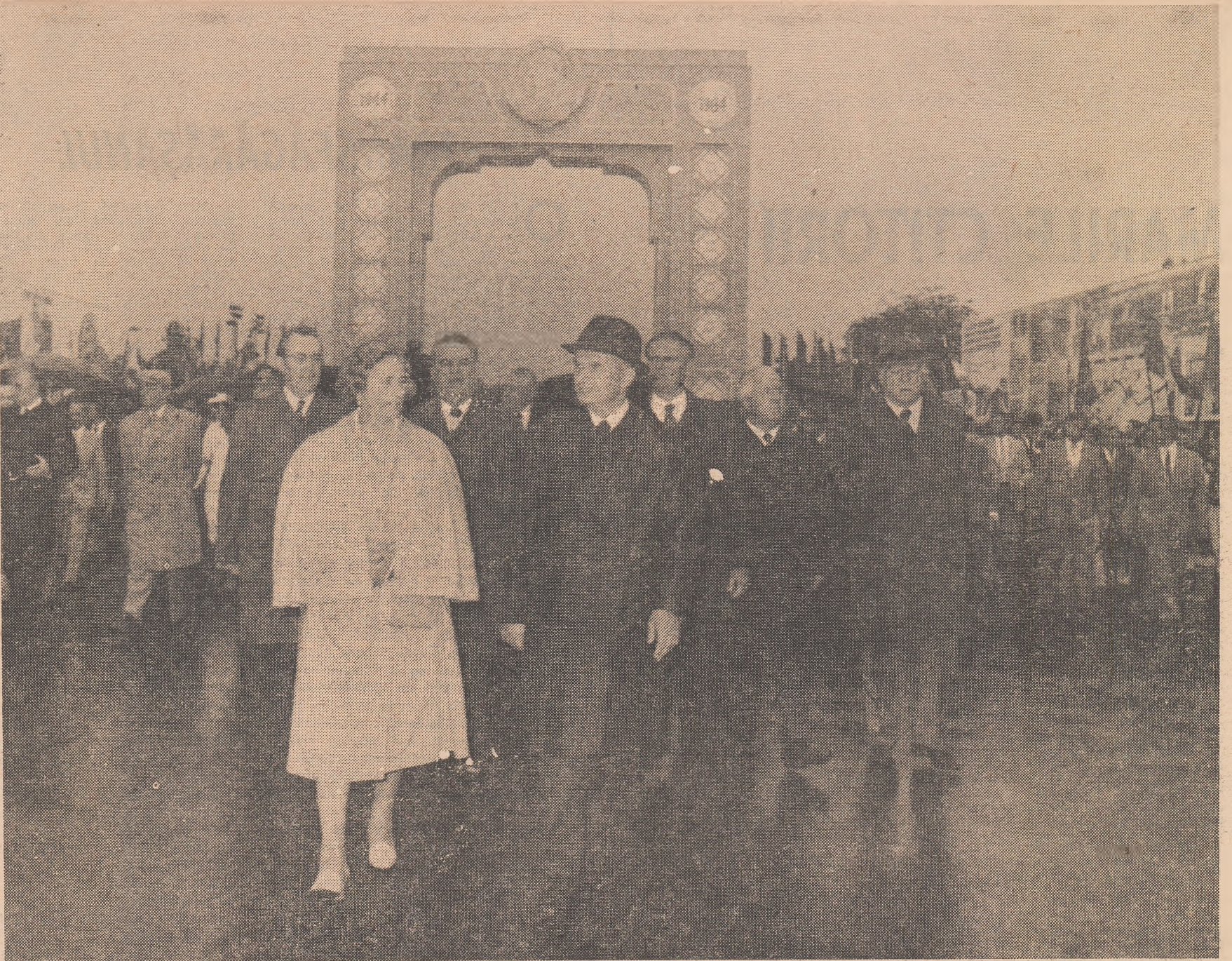
Industria constructoare de mașini, care joacă un rol crescînd în înzestrarea și modernizarea întregii vieți economice și sociale a realizat în ultimele două decenii o dezvoltare fără precedent, îndeosebi în ramurile sale de vîrf: electronica, mecanica fină, optica, mijloacele de automatizare, tehnica de calcul, producția de mașini unelte etc. Astfel, în prezent întreaga producție a industriei construcțiilor de mașini și prelucrării metalelor din anul 1945 se realizează într-o singură zi. În prezent, aproape 90% din necesarul de mașini și utilaje pentru programul de investiții este asigurat de industria construcțiilor de mașini. Este semnificativ faptul că în prezent producția de oțel a anului 1945 se realizează în 3 zile, fapt ce a permis ca în anul 1983 România să dețină locul 8 în lume și locul 7 în Europa în ce privește producția de oțel pe cap de locuitor.

Una din preocupările statornice ale politicii partidului nostru în construcția socialismului a constituit-o dezvoltarea susținută a industriei chimice, care a devenit cea mai dinamică ramură a economiei naționale. Au fost create noi ramuri inexistente în trecut ca: industria petrochimică, cauciuc sintetic, materiale plastice și rășini sintetice, fibre și fire sintetice, îngrășăminte chimice etc., ceea ce a permis ca în această perioadă industria chimică să crească de peste 300 de ori. În prezent întreaga producție a industriei chimice din anul 1945 se realizează în mai puțin de o jumătate de zi.

Rezultate remarcabile s-au obținut și în domeniul industriei ușoare. Este suficient să arătăm că întreaga producție a

20 august.
 hiderea ofi-
 a Expoziției
 "Marea eco-
 socială a
 țării", orga-
 zată cu prilejul
 de a 40-a
 aniversării a revo-
 lutei de eliberare
 națională și națio-
 nalistă din
 România

striei ușoare din anul 1945 se reali-
 ză în 6 zile.
 uriașă revoluție s-a înlăptuit în viața
 țării și în agricultură. Victoria socia-
 lă în acest vast domeniu a deter-
 minat mutații hotărâtoare în configurația
 socială a satului care preia tot mai mult
 caracterul rapid din civilizația urbană. Dis-
 tința deosebirilor esențiale dintre sat
 și oraș a devenit o realitate cotidiană, fe-
 zen ale cărui proporții sporesc odată cu
 dezvoltarea generală a țării. O contri-
 buție de primă importanță la acest proces
 a adus-o mecanizarea agriculturii, do-
 minată de tehnica de vîrf și cantita-
 tiv tot mai mari de produse ale indus-
 triei chimice. Dacă în 1965 producția ve-
 gitală crescuse de 3,8 ori față de 1945, în
 1984 a crescut de 6,8 ori, iar pro-
 ducția animală de 3,3 ori în 1965 și de 7,8
 ori în 1984. Este semnificativ faptul că
 în 1945, spre pildă, la un tractor fizic
 erau 1.043 ha, în 1965 121 ha, ca în
 1984 să-i revină doar 59 ha. Des-
 ținrășămintele chimice în agricultu-
 re vorbii numai după începutul
 procesului de transformare socialistă a
 agriculturii. Astfel, în 1950 agricultura a
 beneficiat de 6.000 tone îngrășăminte, în
 1984 cantitățile au sporit la 266.000 tone,
 în 1984 la peste 1,7 milioane tone.
 Datele aceste mari realizări sînt dedi-
 cationului, îmbunătățirii neconținute a
 vieții sale. „Preocuparea funda-
 mentală a partidului, țelul suprem al
 acțiunii sale, rațiunea însăși a construc-
 ției socialiste și sensul a tot
 ce înfăptuim — subliniază tovarășul
 Nicolae Ceaușescu — este creșterea bu-
 nărilor materiale și spirituale a masei
 satisfacerea cît mai deplină a ne-
 cesităților întregului popor, asigurarea con-
 condițiilor pentru manifestarea plină a
 personalității umane“. Această realitate
 demonstrată, printre multe altele, și
 faptul că retribuția medie netă a per-
 sonalității muncitorilor a crescut, în 1984, de
 17 ori față de 1950 și de 5,7 ori față de
 1945. La aceasta se adaugă faptul că vol-
 untățile vinzătorilor de mărfuri cu amă-
 nuntă prin comerțul socialist este as-
 de 17 ori mai mare față de 1950 și
 de 5,7 ori mai mare ca în 1945. S-a revo-
 lutat la modul absolut urbanistica. În
 1984, 81% din populația țării trăiește
 în locuințe noi. A sporit ponderea
 locuințelor care locuiesc în mediul ur-
 ban de la 22% în 1945 la 33,3% în 1965
 și de 42,2% în 1984. Pentru a ilustra acest
 fapt este suficient să arătăm că în
 fiecare 3 minute se dă în folo-
 ra o locuință nouă, ceea ce înseamnă
 în fiecare zi aprox. 500 de familii se
 înlocuiesc în case noi.
 A revoluționat, în toate dimensiuni-
 cantitative și calitative, viața spiri-
 tuală, învățămîntul, accesul general al
 populației la știință, artă, cultură. În
 anul 1984, populația școlară reprezintă 25,1%
 de totalul populației țării, în timp
 ce în 1944 doar 12,8% din populație era
 școlară. Sîntem una din țările eu-
 ropee cu cel mai mare număr de in-
 terpreți teatrali și de cultură de mase,
 149 teatre și 149 teatre și in-

stituii muzicale; aproape 8.000 cămine
 culturale; aproximativ 500 case de cul-
 tură și cluburi; peste 20.500 biblioteci
 și 423 muzee. Anual se tipăresc 1,4 mi-
 liarde exemplare de ziare și reviste și
 aproape 85 milioane exemplare cărți.
 Pe scara cifrică a valorilor am putea
 aseza și celelalte domenii ale vieții noas-
 tre materiale și spirituale. Toate însă
 vorbesc despre uriasa semnificație a ce-
 lor patru decenii de dezvoltare nouă a
 României și îndeosebi de faptul că
 „Epoca Ceaușescu“ este cea mai înălță-
 toare în împliniri din cîte a avut vreodată
 poporul nostru. Dar există valori
 care nu se pot exprima doar, sau în
 primul rînd, în cifre și care, de aseme-
 nea, dau armătură faptică concluziilor.
 Națiunea română a devenit, în aceste
 patru decenii, omogenă sub aspect so-
 cial și unitară din punct de vedere mo-
 ral-politic; Partidul Comunist Român
 și-a modificat esențial rolul în societate,
 transformîndu-se din forță politică
 conducătoare a luptei maselor muncitoa-
 re pentru prefaceri democratice, revolu-
 ționare, în centrul vital al întregii na-
 țuni socialiste în lupta ei pentru edifi-
 carea societății socialiste multilaterale
 dezvoltate și înaintare a României spre
 comunism.

DATORITĂ politicii și realizărilor
 sale interne, România și-a fău-
 rit un prestigiu fără egal pe plan
 internațional. Principialitatea po-
 zitiilor sale în apărarea drepturilor ce-
 lor mai bune și mai drepte, a păcii, în-
 telegerii și concilierii dintre popoare, a
 făcut ca glasul României pe plan inter-
 național să fie ascultat și stimat.
 România socialistă a acționat și acțio-
 nează cu perseverență și fermitate pen-
 tru dezvoltarea relațiilor de prietenie și
 colaborare multilaterale cu toate statele
 lumii. Pornind de la înalta responsa-
 bilitate față de interesele poporului ro-
 mână și, deopotrivă, față de destinele so-
 cialismului, ale civilizației și progresului
 în întreaga lume, partidul și statul nos-
 tru acționează ferm pentru dezvoltarea
 relațiilor de prietenie și colaborare cu
 toate țările socialiste și în primul rînd
 cu țările vecine. Totodată, România so-
 cialistă dezvoltă raporturile cu țările în
 curs de dezvoltare și nealiniată, extin-
 de relațiile cu țările capitaliste dezvol-
 tate, cu toate statele lumii, fără deose-
 bire de orînduire socială. La baza în-
 tregii activități internaționale a țării
 noastre se află convingerea neșrămutată
 că o lume a păcii și colaborării se
 poate clădi numai pe respectarea neabă-
 tută a principiilor egalității în drepturi,
 independenței și suveranității naționale,
 neamestecului în treburile interne ale
 altor țări, avantajului reciproc, renunță-
 rii la forță și la amenințarea cu forța,
 pe dreptul sacru al fiecărui popor de a
 se dezvolta liber și independent.

Partidul și statul nostru, întregul po-
 por dau o înaltă apreciere inițiativelor
 și activității susținute depuse de tova-
 rășul Nicolae Ceaușescu, secretarul ge-
 neral al partidului, președintele Româ-
 niei, pentru oprirea cursei înarmărilor în
 Europa și în întreaga lume, edificarea
 unui climat de încredere și securitate pe
 continent, pentru prevenirea și încetarea
 conflictelor militare, eliminarea stărilor
 de tensiune și soluționarea oricăror pro-
 bleme litigioase numai pe calea politică,
 prin tratative.
 Un obiectiv fundamental al politicii ex-
 terne a României îl reprezintă oprirea
 cursului periculos al înarmărilor, în pri-
 mul rînd al înarmărilor nucleare, în Eu-
 ropa și în lume, pornindu-se de la fap-
 tul că aceasta a condus la o agravare
 fără precedent a situației pe plan mon-
 dial.
 De aceea, țara noastră se pronunță cu
 hotărîre pentru oprirea amplasării ra-
 chetelor cu rază medie de acțiune în
 Europa, pentru trecerea la dezarmare, și
 în primul rînd la dezarmare nucleară,
 aceasta constituind problema fundamen-
 tală a epocii noastre.
 În spiritul solidarității militante cu toa-
 te forțele sociale și politice care luptă
 pentru pace și colaborare internațională,
 poporul nostru, alăturîndu-se activ pu-
 ternicelor mișcări de pace din Europa și
 de pe alte continente, acționează pen-
 tru unirea și mai puternică a eforturi-
 lor popoarelor pentru a determina o
 schimbare radicală a cursului politicii
 internaționale, pentru apărarea dreptului
 suprem al oamenilor la pace, la existen-
 ță, la viață.
 De un larg ecou internațional se bucură
 concepția și activitatea României, a pre-
 ședintelui său, tovarășul Nicolae
 Ceaușescu, privind soluționarea uneia
 dintre problemele de importanță funda-
 mentală ale epocii noastre — lichidarea
 subdezvoltării și instaurarea unei noi or-
 dini economice mondiale. România a for-
 mulat numeroase propuneri și a acțio-
 nat perseverent pentru înlăturarea vechii
 ordini internaționale și realizarea unei
 noi ordini economice mondiale, calitativ
 superioare, care să se întemeieze pe
 principii de egalitate și echitate, pe a-
 vantaj reciproc și să deschidă drum larg
 eforturilor popoarelor în edificarea unei
 lumi a păcii, cooperării și prosperității.
 O preocupare statornică a partidului
 nostru a constituit-o și o constituie dez-
 voltarea relațiilor de colaborare și soli-
 daritate cu partidele comuniste și mun-
 citorești, a raporturilor de concurență cu
 partidele socialiste și social-democrate,
 cu partide de guvernămînt din țările în
 curs de dezvoltare, cu alte forțe demo-
 cratice, cu organizații politice și mișcări
 de eliberare națională, antiimperialiste,
 pe baza egalității în drepturi, neame-
 stecului în treburile interne, respectului
 independenței și al dreptului fiecărui
 partid de a-și elabora de sine stătător
 linia politică. În actualele împrejurări in-
 internaționale, o mare însemnătate o au
 întărirea solidarității și colaborării, reali-

zarea unei unități noi a partidelor co-
 muniste și muncitorești, care să tină
 seama de condițiile în care fiecare din-
 tre ele își desfășoară activitatea, de ne-
 cesitatea de a contribui la întărirea for-
 ței și unității fiecărui partid. În pre-
 zent, partidul nostru întretine relații de
 colaborare cu peste 200 partide comu-
 niste și muncitorești, socialiste și so-
 cial-democrate, partide de guvernămînt
 din țările în curs de dezvoltare, miș-
 cări de eliberare națională, alte forțe de-
 mocratice, antiimperialiste, Marea Adu-
 nare Națională, organizațiile de masă și
 obștești au legături cu circa 1.750 for-
 mațiuni politice, organe legislative,
 uniuni sindicale, asociații profesionale și
 de creație, organizații de femei, tineret,
 studenți și copii, mișcări pentru pace, so-
 cietăți și organisme sanitare de pe toa-
 te continentele, precum și cu peste 110
 organizații internaționale.
 Întărirea continuă a unității și soli-
 darității clasei muncitoare din toate țā-
 rile, unitatea forțelor revoluționare și
 progresiste, a tuturor popoarelor repre-
 zintă o cerință imperioasă primordială în
 lumea de azi. Întregul nostru popor, con-
 dus de Partidul Comunist Român, Romā-
 nia socialistă nu vor precupeți nici un
 efort, vor face totul și în viitor, cu a-
 ceceasi consecvență și fermitate, pentru
 unitatea și izbînda voinței popoarelor,
 pentru dreptul întregii umanități la via-
 ță, la pace.

AMBIANȚA de puternică eferves-
 centă revoluționară și patriotică
 cu care fiii patriei noastre în-
 timpină cel de-al XIII-lea Con-
 gres al partidului este, de aceea, struc-
 tural și entuziast dominată de exprimarea
 vie — într-un vibrant consens — a voin-
 ții neșrămutate a comunistilor, a în-
 tregului partid și popor, privind reale-
 gerea de către Congres, în funcția su-
 premă de secretar general al Partidului
 Comunist Român, a tovarășului Nicolae
 Ceaușescu, cel mai iubit fiu al națiunii
 noastre, conducător încercat al partidu-
 lui și poporului român, personalitate
 proeminentă a lumii contemporane. A-
 ceastă istorică opțiune reprezintă oma-
 giul întregului popor adus tovarășului
 Nicolae Ceaușescu, expresia încrederii și
 adevinutului țării la politica internă și in-
 internațională a partidului, la înfăptuirea
 exemplară a hotărîrilor de însemnătate
 cardinală ce vor fi adoptate de Con-
 gresul al XIII-lea, la mersul neabătut al
 României pe drumul libertății și progre-
 sului, al socialismului și comunismului.
 Este, în această opțiune istorică, certi-
 tudinea mersului înainte al poporului ro-
 mână în epoca contemporană, potrivit cu
 vocația și dorința sa, la cele mai înăl-
 te traiectorii ale istoriei noastre națio-
 nale, pe drumul istoriei noi inaugurat a-
 cum patru decenii de glorioasă revolu-
 ție de eliberare socială și națională.

Mircea Mușat

TRANSFĂGĂRĂȘANUL

MARILE CTITORII ALE EPOCII CEAUȘESCU

■ A CONSTRUI pentru țară — a construi în timp. O uriașă biografie necesară. Nu este, aceasta, o comodă și potolită metaforă acceptată fără discernământ, ci o firească — dar cuprinzătoare — certitudine adâncă, durabilă. Sintem martorii unei realități ce conține însăși împlinirea sevelor rodnice ale vieții, unde de apă vie ce pulsează neconștient în piatră, în oglinda adânc tulburătoare a griului, în alcătuirea severă, autoritară a cetăților noastre de suflet și credință.

O realitate ce reprezintă demnitatea robustă — articulată pe coloana vertebrală a tuturor fiilor săi, pe noblețea și dragostea de țară neîntinată — a unui popor care, dintotdeauna, și-a trăit și asumat istoria cu sentimentul inconfundabil în numele căruia și-a consolidat și afirmat virtuțile. Un popor pentru care mândria n-a fost și nu este emfază, ci doar bucuria că își construiește liber și demn o viață liberă și demnă, pe măsura autenticei sale vocații. Un popor care nu a rivnit la ceea ce nu-i aparține, dar care a știut să-și apere, ori de câte ori a fost necesar, în temeiul dreptului său sacru de neam suveran și independent, liniștea, valorile, cucirile. În numele adevărului, căci pe osatura lui se întemeiază faptele durabile care devin istorie cuprinzătoare și sintetizatoare, pentru că, se știe, istoria trăiește și devine tocmai asumindu-și pirghiile de forță capabilă să-i susțină întreaga complexitate.

Gîndul nostru se îndreaptă în aceste momente spre faptele care au devenit istorie în cei patruzeci de ani care au trecut de la actul fundamental — cel al victoriei revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă, și, mai cu seamă, în anii ce au urmat istoricului ev deschis de Congresul al IX-lea al partidului. Extraordinarele descătușări și înfăptuiri, pe care țara le numește „Epoca Ceaușescu”, n-ar fi fost posibile fără deschiderea pe care avea să o imprime actul fundamental de la 23 August 1944, cel care a schimbat radical nu numai geografia economică a țării, dar a determinat mutații profunde în structura relațiilor sociale, consolidând, în fapt, trecerea la făurirea societății socialiste.

Moment uriaș ce avea să deschidă anii unor direcții de dezvoltare fără precedent, impresionante prin amploare. Perspectiva pe care o avem astăzi este în măsură să susțină fără tăgadă realismul și cutezanța demersului nostru creator, ea oferă posibilitatea de-a așeza, cu dreptate, faptele în lumina puternică a tot ceea ce reprezintă realitatea românească.

„Miracolul românesc”, de care au luat cunoștință și pe care l-au recunoscut până și acei care se simțeau datori să-și pună semne de întrebare în legătură cu devenirea noastră, nu este altceva decît rodul efortului constructiv al întregii națiuni, dinamizat în materializarea uriașelor programe de dezvoltare, ale căror jaloane au fost puse de hotărârile Congresului al IX-lea al partidului, programe ce poartă amprenta gândirii cutezătoare a secretarului general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu.

Nu vom stărui, în perimetrul acestor rînduri, asupra grăitoarelor bilanțuri — de altfel, la îndemina oricărui om de bună credință —, ele sînt copleșitoare prin încărcătura lor, prin forța și puterea lor de sugesie; ne vom opri în schimb — și foarte pe scurt — la trei dintre operele monumentale, capabile să vorbească despre cutezanța și extraordinara forță constructivă a poporului român. Ele se numesc Transfăgărășanul, Canalul Dunăre — Marea Neagră, Metroul bucureștean. Sînt trei dintre cele mai complexe și emoționante mărturii ale unui popor stăpîn pe puterea destinului său, trei izbînzi care au îmbogățit nu doar spiritualitatea românească, ci au înfrumusețat priveliștea complexă a planetei.

ORICE drum — mai cu seamă începutul acestuia — este greu, de multe ori trebuie spulberate prejudecățile, invinse privilegiile comode, dar pentru ca drumul să existe este nevoie, înainte de toate, de cutezanță în gîndire și încredere în brațele încordate, de tărie de caracter. Pentru că opoziția Transfăgărășanului este, pentru a folosi un leitmotiv pe deplin meritat, o izbîndă monumentală, una dintre primele probe, elocvente, ale descătușării unor oameni pe care n-ar trebui să ne sfiim numindu-i eroi.

La 20 septembrie 1974, în uriașul amfiteatru montan de la lacul Bilea, în prezența secretarului general al partidului avea loc inaugurarea oficială a drumului inegalabil. Ce s-a întîmplat însă pînă la această dată devenită punct de reper în dinamica realizărilor de excepție ale Epocii Ceaușescu?

Mai întîi au fost nopți — condensate în ani de studiu — necesare elaborării proiectului; la început a fost gîndit ca un drum forestier — e drept, cum nu mai exista altul — între barajul hidrocentralei de pe Argeș și comuna Arpașul de Jos, escaladînd deci masivul Făgărășului, trecînd prin Valea Capra, pe lângă lacul Bilea și apoi pe la Bilea-Cascadă... Este un minim gest de apreciere curată faptul de a apela acum la memoria unor pagini — impresionante, copleșitoare — și a unor oameni, dar scurtul nostru „drum” printre legendele care aureolează mitul Transfăgărășanului trebuie pus pe seama spațiului nu îndeajuns de îngăduitor...

Momentul dobîndirii încrederii în propriile forțe, spun acum documentele, a fost prin februarie '71, cînd începuse construcția, drumul căpăta metru cu metru identitate iar proiectantul a fost nevoit să gîndească, să ia decizii doar cu un pas înaintea executantului, într-atît au fost condițiile de vitrege, neprevăzute, aspre; cu fiecare nouă zi, chinuitoare, se contura posibilitatea construirii pe două benzi, așa încît au fost reluate calculele iar muntele începuse să cedeze din orgoliul și sălbăticia cu care încercase să ingenuncheze cutezanța unor oameni mindri, încrezători. Memoria documentelor și a oamenilor care astăzi se gîndesc cu nostalgie curată la cele 2200 de zile și nopți cît a durat ascensiunea, înregistrează clipe în care a vorbi doar despre curaj nu înseamnă a spune chiar totul: mari alunecări de teren, avalanșe, „răbufniri” imprevizibile colosale, cum ar fi spus Geo Bogza, priveliști unice cu utilajele „cocate” incredibil

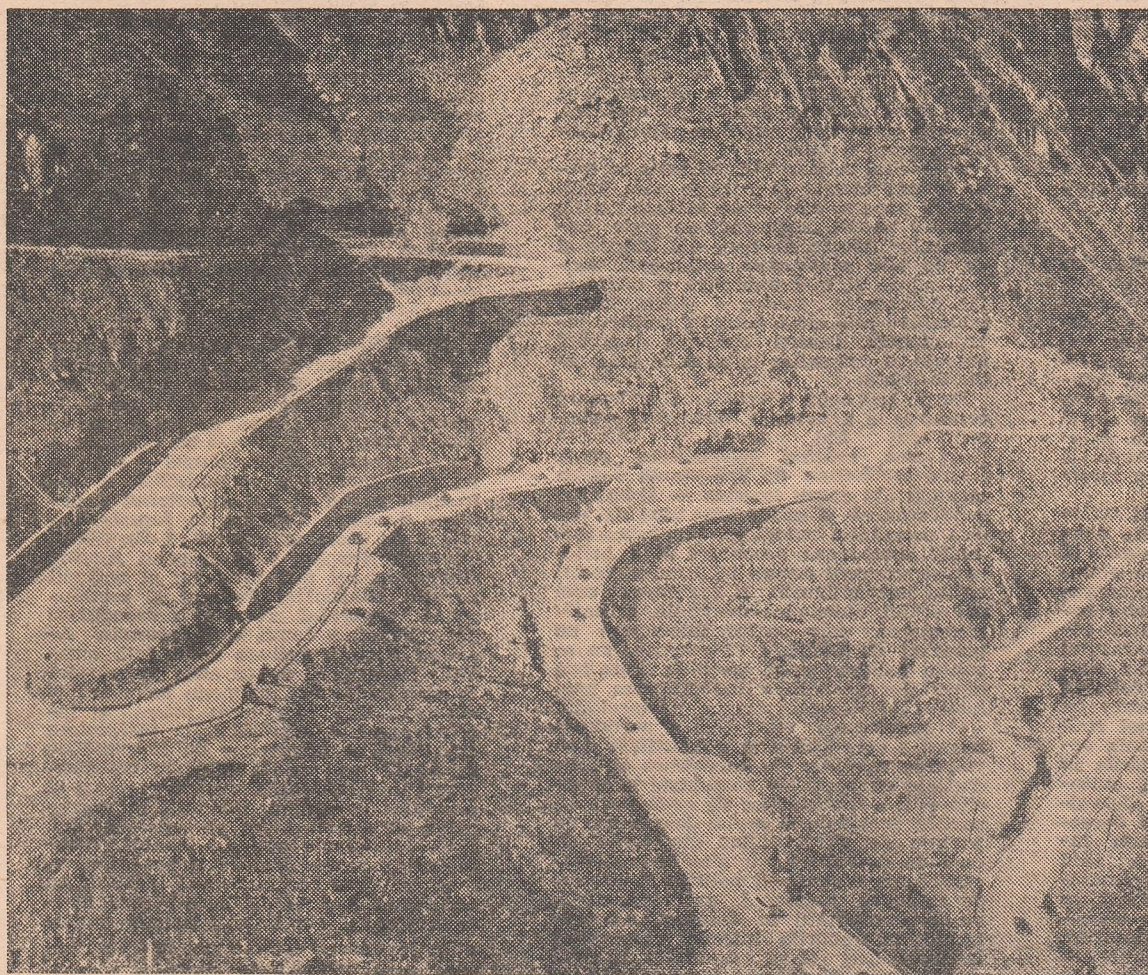
pe buza peretelui de stîncă, acolo unde nimeni, niciodată, nu pusese măcar piciorul, nopți și nopți de încordare și de nesomn, și iarăși, imagini cu oamenii care își învingeau practic destinul în uluitoarea, fascinantă lor bătălie...

2200 de zile și nopți aveau să dea socoteală despre efortul devenit izbîndă. La inaugurare, secretarul general al partidului arăta: „La realizarea acestui drum de importanță națională au lucrat mii de oameni. Au lucrat, în primul rînd, militarii forțelor armate, unitățile de geniu, care și-au demonstrat capacitatea înșinerească și de lucru, dirigenția și hotărîrea de-a învinge orice greutăți”.

Monumentala construcție poartă numele DN 7 C — Transfăgărășanul, „drum Monumental”, cum a fost numit de însuși președintele țării. Între atitea și atitea realizări de excepție, cu siguranță, aceasta își merită cu prisosință emblema de noblete. Prin extraordinara lui măreție, mai întîi. Prin importanța covârșitoare, de nivel național, mai apoi, el legînd durabil și precis Muntenia de Transilvania.

El, drumul monumental, face dovada percutantă a puterii economice a României, a resurselor materiale și umane de care dispune, de tăria de caracter și cutezanța bravilor ostași ai armatei care au constituit coloana vertebrală a biruinței, demonstrează ingeniozitatea materializată în soluții practice durabile, eficiente.

Transfăgărășanul (lung de peste 90 de kilometri) este astăzi drumul modernizat care atinge altitudinea de 2045 metri; cuprinde cel mai lung tunel rutier din țară (887 metri), situat la cea mai mare înălțime — 2042 metri. Pentru aceste caracteristici, și pentru multe altele, el apare astăzi, pentru cel care-l străbate, sedus de propria lui măreție și farmec. Dar geografia sa interioară se regăsește în biografia celor care i-au dat configurație, pentru că oamenii și numai ei adaugă eternității blazonul faptelor lor. Dar iată, un drum își depășește condiția, devine, adică, existentă în mișcare, capătă personalitate și putere de comunicare. În acest sens, sublinia secretarul general al partidului: „Parcurgînd acest drum, privind piscurile înalte ale munților, ne dăm și mai bine seama ce a îmbărbătat întotdeauna și a păstrat treaz sentimentul național al poporului nostru, ce l-a îndemnat ca în cele mai grele timpuri să-și apere glia prin lupte grele. Aici s-au născut moșii și strămoșii noștri, aici este locul poporului român”.

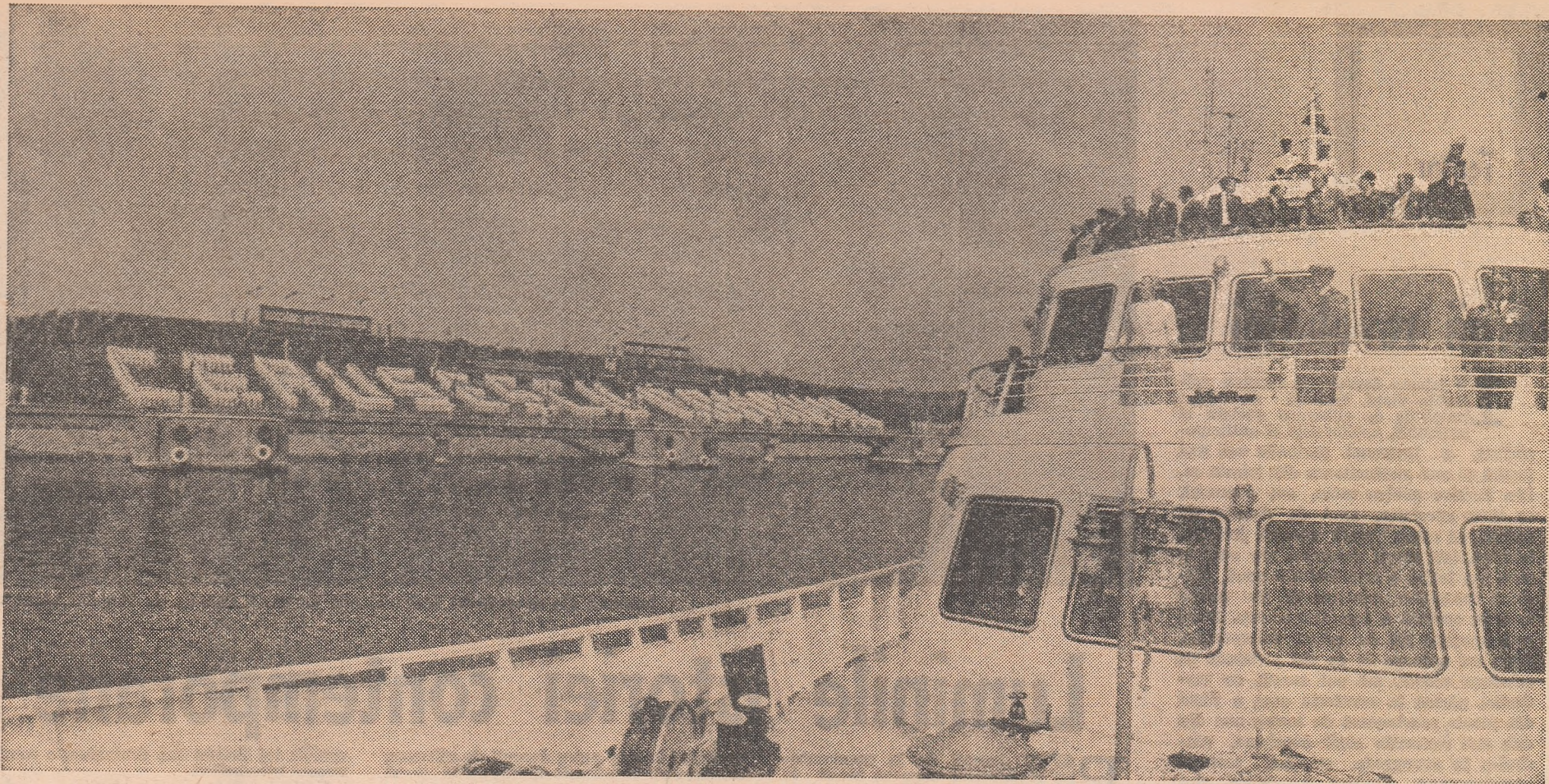

Serpentine pe Transfăgărășan

MONUMENTUL ENERGETICIENILOR (Argeș)

In timpul inaugurării Canalului Dunăre-Marea Neagră

METROUL

PEISAJUL Bucureștilor este dominat și de imaginea șantiierelor „subterane”, acolo unde zi și noapte se lucrează și se consolidează, metru cu metru, arterele atât de necesare. De la acel 19 decembrie 1979, când începea istoria primelor călătorii, și pînă astăzi, bucureșteanul, și nu numai el, n-ar mai putea concepe existența orașului fără acest modern și rapid mijloc de transport. (O cursă, spre exemplu, cu metroul pe magistrala I, durează de trei ori mai puțin decît în cazul în care se folosește mijloacele de transport de suprafață!).

Acest vis — devenit realitate — începea la finele acestui secol în aspirația unui constructor de excepție, Dimitrie Leonida, și probabil foarte puțin vor fi fost aceia care credeau în ideea realizării lui. Actul de naștere al grandioasei construcții — operă integrală a geniului constructiv românesc — avea să fie semnat în cadrul lucrărilor Congresului al XI-lea al partidului; ea, opera, fiind intruparea inițiativei personale a secretarului general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu. Înfăptuirea lucrării devenise de o stringentă necesitate pentru ritmul trepidant al unei capitale cu peste două milioane de locuitori. Imediat după anii '70 — spun documentele — ca în fața oricărui nou drum, începeau căutările; se conturau primele soluții pe măsura unui orgoliu pe cît de demn, pe atît de îndrăzneț. Lucrarea, la indicația secretarului general al partidului, trebuia să fie concepută și realizată în exclusivitate de specialiști români. Și această izbîndă, asemeni celorlalte pe care le-am construit în cele patru decenii, a prins contur ca urmare a promptitudinii și responsabilității cu care specialiștii români au învins prejudecățile și opiniile ce se arătau neîncrezătoare față de ideea realizării unui asemenea proiect.

De fapt, a răspuns, ca și în cazul Transfăgărășanului sau a Canalului Dunăre — Marea Neagră, întreaga iscusință a școlii tehnice românești. Realizarea primei magistrale a metroului — cu o lungime de 25,1 kilometri și 16 stații — înseamnă, respectînd limbajul tehnic: excavarea a 3,9 milioane metri cubi de pămînt, 900 000 metri cubi betoane, construirea a 420 000 metri pătrați de pereți de rezistență, plus lucrări de-o mare dificultate pentru a face posibilă subtraversarea de două ori a Dimbovitei... Ne oprim aici pentru motivul că enumerarea adevăratelor performanțe ar necesita un spațiu considerabil, și mai apoi, pentru faptul că vedem, cu toții, cea de-a doua magistrală consolidîndu-se zi de zi.

Așadar, metroul ca necesitate vitală. Din 19 decembrie 1979, necesitatea a devenit realitate fascinantă, dar precisă. Una impresionantă prin ingeniozitate și eleganță, prin deplina ei funcționalitate. Din perspectiva acestor cerințe, se situează între primele zece din lume. În acel noiembrie, Bucureștiul era al 73-lea oraș din lume cu metrou în funcțiune, iar din punctul de vedere al proiectării, construirii și echipării în exclusivitate prin forțe proprii, țara noastră se situează pe locul 7 în lume.

Sînt, acestea, cîteva dintre nenumăratele însemne, de marcă, inconfundabile ale acestei, pe cît de utile, pe atît de grandioase opere. Desigur, izbînda îndeamnă gîndul, călăuzindu-l spre noi împliniri.

Șantierele subterane din peisajul Bucureștilor de azi pregătesc zi de zi, noapte de noapte, cea de-a doua mare arteră de transport în comun. Și prin acest semn, civilizația Capitalei, într-o continuă prefacere, își consolidează tradiția, își desăvîrșește vocația.

CANALUL

DUNĂRE — MAREA NEAGRĂ

DACĂ fascinația Transfăgărășanului are, neîndoielnic, aura pe care o transmite puterea de seducție a unei legende, în schimb, magistrala fluvială desfășurată pe parcursul celor 64 de kilometri sporește irezistibil interesul poate și pentru faptul că momentul înălțător, prilejuit de inaugurarea ei de către secretarul general al partidului, încă stăruie proaspăt, nedismulat, tonic în sufletele noastre.

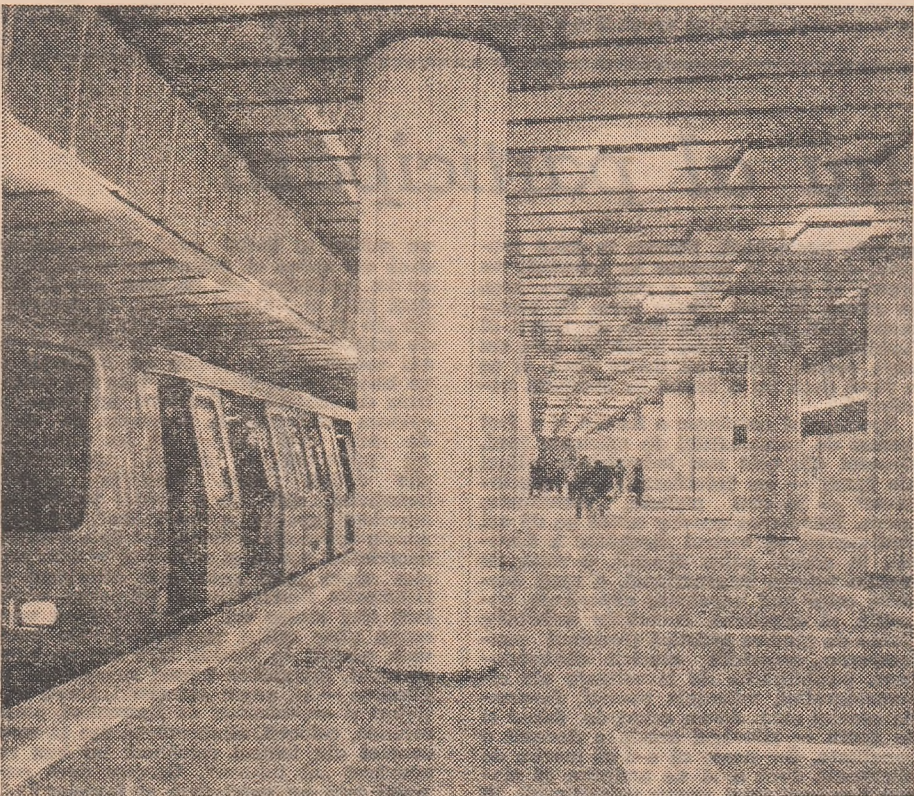
Imaginile cu care am fost obișnuiți pe parcursul celor opt ani — și care redau cu fidelitate exemplarele fapte de muncă — parcă nu s-au desprins din arhitectura vastului șantier, parcă ele, imaginile, sînt încă aproape de noi. Este, acesta, un reflex al propriului nostru mod de a gîndi și simți, de a participa cu toată puterea ființei la tot ceea ce se construiește sub ochii noștri în patrie, pentru patrie. Cu prilejul marii adunări populare de la Agigea, tovarășul Nicolae Ceaușescu sublinia: „Vor trece decenii, secole, milenii și multe din construcțiile de astăzi — și întreprinderi, și locuințe și altele — vor fi, fără îndoială, refăcute pe o bază nouă. Dar peste secole și milenii, această nouă magistrală va rămîne permanent ca o mărturie vie a forței și capacității creatoare a poporului român, a societății noastre socialiste, a generației noastre care am schimbat cursul Dunării, creîndu-i o nouă cale care va dăinui cît timp va dăinui planeta noastră”.

În timpul pe care l-am parcurs, deschis de momentul istoric al Congresului al IX-lea al partidului, patria, de la un capăt la altul, și-a schimbat nu doar înfățișarea. Profundele transformări revoluționare i-au imprimat un ritm fără precedent, mărturie dintre cele mai pilduitoare fiind cetățile noastre, efigiile spirituale în care ne regăsim și ne recunoaștem pe de-a-ntregul, prin care dialogăm cu valorile contemporane și generațiile viitoare.

Magistrala albastră despre care vorbim — și despre care s-au scris și se vor scrie pagini pe măsură — este, mai întîi de toate, un simbol al cutezanței și geniului poporului nostru, hotărît să ducă la îndeplinire vastele programe de a căror realizare depinde însăși devenirea puternică a patriei. Din perspectiva specialiștilor, ea, magistrala, este, s-a afirmat, o capodoperă a gîndirii tehnice românești. Amintim și noi cîteva date tehnice din biografia — imposibil de reprodus — a acestei mari realizări: la proiectarea întregului complex au colaborat 38 de institute de studii și proiectări de profil; în momentele de vîrf au

lucrat 30 000 de oameni la peste 7 000 de mașini, dotarea tehnică fiind asigurată de 510 excavatoare, 488 buldozere, 72 autogredere, 177 macarale auto, 70 de macarale turn, 16 drăgi, 17 instalații de transport cu benzi...

„Grandioasă realizare epocală a poporului român” — cum avea s-o definească secretarul general al partidului, Canalul Dunăre — Marea Neagră a necesitat o muncă imensă, eroică, din partea zecilor de mii de muncitori, constructori, tehnicieni și ingineri, militari ai forțelor armate, tineri brigadieri din întreaga țară. Complexitatea lucrărilor, soluțiile tehnice realizate practic sînt argumente indubitabile ale capacității și gîndirii tehnice românești, după cum măreția celor mai multe dintre acestea dau măsura vocației pentru monumental a poporului. Canalul Dunăre — Marea Neagră a necesitat, de asemenea, o uriașă investiție umană, iar acum, cînd artera albastră este o realitate, putem afirma că a însemnat și o autentică școală a educației, prin muncă și pentru muncă, în spiritul romantismului revoluționar. Aici au venit tineri din toate județele țării, sub imboldul inconfundabil al dragostei față de patrie, atrași, cu alte cuvinte, de sentimentul participării la edificarea unei opere fără precedent. Au venit și au dat socoteală echipe de veterani, care aveau nu doar școala șantiierelor în sine, ci acea esență, greu exprimabilă în cuvinte, care se cheamă nevoia de-a te identifica, prin participare directă, cu lucrările — căpetenie ale națiunii. Priceperea acumulată pe marile șantiere ale țării în acești ani de neîntreprupte prefaceri, dirzenia și responsabilitatea au constituit exemple pilduitoare pentru tinerii care se înfîleau întîia dată cu febra unui șantier de asemenea proporții. În fapt, pe parcursul celor opt ani, întreaga patrie și-a ținut trează atenția, participînd afectiv și motivîndu-si trăirea prin munca fiecărei zile. Realizarea acestei vaste construcții este un răspuns — dar de ce proporții și răsunit! — la visul înaintașilor, deschizînd Dunării un drum mai scurt cu aproape 400 de kilometri, la Marea Neagră. De interes major, național, Canalul este, în același timp, un admirabil îndemn la colaborare, la prietenie, și, în fapt, un model viabil al propriului nostru demers creator. Prin această realizare, poporul român a dăruit planetei, printr-o exemplară mobilizare a propriilor forțe, nu doar o nouă arteră fluvială, ci și un exemplu de demnitate și cutezanță, un răspuns al nostru la marile probleme ale lumii de astăzi.

Stație a metroului bucureștean

...DESIGUR, drumul acestor însemnări printre copleșitoarele documente existente nu-și putea aroga pretenția de a fi unul complet. Îți trebuie timp îndelungat, după ce emoția și bucuria se vor fi așezat în suflet, să înțelegi, dincolo de fireasca nostalgie, cantitatea imensă de inteligență și cutezanță înmagazinată în finalizarea acestor grandioase lucrări. Volumul uriaș de muncă, dusă pînă la sacrificiu, fantastica investiție materială și umană. Acestea, și multe altele, pe care se cuvine să ni le reamintim în acest moment sârbătoresc, sînt chiar probele ce ne demonstrează în cel mai înalt grad virtuțile. Vocația construcției în timp, iată, nu este doar o metaforă acceptată fără discernămint. Ea reprezintă una dintre coordonatele esențiale ale poporului nostru, care a înțeles să-și construiască cetățile de suflet și credința, în ciuda uriașului efort, cu nedismulată putere, cu un orgoliu demn, tonic. Identitatea acestor realizări fără precedent, înfăptuite în cele patru decenii de construcție socialistă, înseamnă identitatea patriei de astăzi.

Viorel Sâmpetrea

Eroii revoluției

IN istoria dezvoltării noastre culturale viața teatrală de după revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă a însemnat perioada cea mai fertilă și mai strălucitoare din istoria sa. Din fericire pentru mine, am cunoscut, ca tânăr spectator, apoi de dincolo de rampă, ca actor, toată această perioadă istorică, toți acești patruzeci de ani, în care s-a forțat o artă teatrală nouă, deschisă inovațiilor, dar trasată pe marea tradiție realistă a teatrului nostru. După cele aproape 200 de roluri interpretate, după cei aproape 35 de ani petrecuți pe scindura scenei, mă pot socoti, cu modestie, părtaș la revoluția care a făcut din școala românească de teatru una din cele mai renumite școli europene, plasând-o în avangarda mișcării teatrale contemporane. Teatrul românesc și-a adus din plin contribuția la făurirea unei arte noi, demnă de epoca marilor transformări revoluționare de după Eliberare, îndeplinindu-și cu hotărâre misiunea sa de răspundere în opera de modelare a omului nou, a conștiinței socialiste, în crearea unui tablou cuprinzător și elocvent al dezvoltării noastre socialiste.

Am dat viață, ca actor, eroilor revoluției în piese de Horia Lovinescu, Aurel Baranga, Paul Everac, D.R. Popescu, Mircea Radu Iacoban, Nelu Ionescu, Andi Andrieș. Am făcut să ajungă la public mesajul operei marilor clasici ai dramaturgiei române, de la Alecsandri la Caragiale, de la Hasdeu la Delavrancea și Davila. I-am întruchipat pe Burebista, Decebal, Ștefan cel Mare, Petru Rareș, Mihai Viteazul, simboluri ale marilor noastre idealuri sociale și naționale. Am jucat o bună parte din marile roluri ale dramaturgiei universale, clasice și contemporane, și pot spune, cu mîna pe inimă, că statura eroilor noștri, de ieri și de azi, nu se rușinează de comparația cu marii eroi ai dramaturgiei universale; că arta interpretativă a actorilor noștri nu este cu nimic mai prejos de arta din unele țări cu o mai veche tradiție. În acești patruzeci de ani, teatrul românesc a ars mai multe etape istorice, pătrunzînd în circuitul culturii europene, fiind așezat la loc de cinste la festivalul artei teatrale contemporane.

Cu gîndul la ceea ce înseamnă arta noastră socialistă azi, la ceea ce poate înfăptui în viitor, îmi înalță aripa speranței, în acest fierbinte an jubiliar, visînd la marile împliniri, pe deplin posibile în anii de maturitate ai teatrului românesc.

Teofil Vălcu

Sînt un om al epocii mele

CEI patruzeci de ani nu sînt pentru mine anii transformărilor, ci ai nașterii, formării, împlinirii și devenirilor...

Am crescut odată cu ei. Am învățat să merg, să vorbesc și să trăiesc sub semnul acestor ani. Nu ca un om care reinvață și meargă și să vorbească, ci pur și simplu ca un copil care deschide ochii asupra unei lumi — singura pe care o va avea de cunoscut și de asimilat — ca atare pentru și prin devenirea ulterioară.

Nu știu și nici nu mi-am dat osteneala să-mi imaginez cum ar fi fost dacă m-aș fi născut mai devreme sau mai tîrziu.

Nu mi-am dorit asta niciodată. Nici chiar atunci cînd întrebările pe care mi le puneam depășeau măsura naturală a răspunsurilor.

Sînt un om al epocii mele și-mi asum întrebările și răspunsurile acestei epoci.

Irina Petrescu

Moment din spectacolul Teatrului Mic cu piesa Politica de Theodor Mănescu

Luminile istoriei contemporane

PATRU decenii de la memorabilul și istoric moment intrat în conștiința noastră, a tuturor: 23 August 1944. Evenimentul a fost sărbătorit an de an, dar astăzi semnificațiile sale devin tot mai bogate, ținînd seama de realizările complexe pe care le-am dobîndit în perioada ce poartă sigiliul epocii Nicolae Ceaușescu. Nenumărate sînt împlinirile poporului român în varietatea domeniilor de afirmare a inteligenței naționale. Teatrul face parte din sfera înnoirilor spiritualității socialiste. Din tot ce a dobîndit, în ultimele patru decenii, scrisul dramatic și arta scenică s-a constituit ca un obelisc închinat umanității eroice a unui neam ce și-a făurit istoria, integrînd-o mai apoi într-o istorie europeană. Ascensiunea culturală a fenomenului teatral a cunoscut etape importante și inconfundabile. Întotdeauna teatrul în timp și în istorie a însemnat tribună de luptă, tribună patriotică, națională, civică și morală. Stau mărturie gînduri și fapte ce atestă prezența activă a teatrului românesc în evoluția sa binefăcătoare pentru dezvoltarea mentalității timpului.

Ce aduce nou, însă, teatrul românesc în epoca socialismului? Am parcurs etape importante, de la inaugurări promițătoare, de la cristalizări roditoare, pînă la desăvîrșite împliniri. Caratele teatrului românesc contemporan strălucesc, astăzi, în razele unei atitudini angajate, lucide și afective, într-un patos revoluționar și într-un spirit vibrant de solidaritate cu epoca marilor înfăptuiri. Teatrul și cultura teatrală poartă pecetea civismului superior și patriotismului fierbinte, valențe proprii nobleței dovedite de popor, considerat pe bună dreptate ca izvor de inspirație, ca rădăcină a tuturor răsădirilor scenei românești în arborescenta teatrului contemporan. Lumea timpului nostru a populat dramaturgia. Eroii de ieri seamănă cu cei de astăzi, sub raportul credinței și al idealurilor. Se deosebesc, însă, prin modificările mentalității specifice socialismului românesc multilateral dezvoltat. Din familia lui Petru Arjoca face parte Ioviță, Stoian și Duma, fac parte tipologiile dramaturgice care au inspirat operele lui Horia Lovinescu, Aurel Baranga, Paul Everac, D.R. Popescu, Marin Sorescu, Mircea Radu Iacoban și mulți alți dramaturgi ce au dat aură

scrisului în cele patru decenii de afirmare a literaturii consacrate epocii. De la „eroul pozitiv“ germinant, am ajuns la eroii ce depășind o anumită schemă au devenit semnificative modele, exponențiale în timpul ultimelor două decenii, consecințe firești ale unei politici culturale inaugurate de cel de al IX-lea Congres al partidului nostru. Dincolo de eroi, conflicte, fapte, idei și sentimente, strălucitoare sub cupola teatrului, se desprinde, astăzi, din trunchiul dramaturgiei o diversitate problematică impresionantă. Dramaturgia realismului modern și revoluționar a cunoscut o eflorescență tematică acoperînd zonele vieții noastre în dinamică procesuală angajată. S-a afirmat o dramaturgie socială și psihologică de tipul creației lui Horia Lovinescu, o comedie gravă polivalentă în arta scrisului lui Aurel Baranga și Teodor Mazilu, parabola cu deschideri morale actuale în teatrul lui Marin Sorescu și Romulus Guga. Drama istorică în scrisul lui D.R. Popescu cu prelungite accente și valori contemporane, același teatru istoric la Al. Voitin, Paul Anghel, Mihnea Gheorghiu, Mircea Bradu sau Dan Tărchiță. Evoc cîțiva dintre dramaturgi considerînd că în continuare dramaturgia Ecaterinei Oproiu sau Teodor Mănescu oferă imagini complexe ale vieții în metamorfozele unei inspirate arte dramaturgice.

DE CELE mai multe ori valorile exponențiale ale dramaturgiei și-au găsit întru chipări scenice de relief, într-o artă actoricească înnoitoare sub raportul concepției și al expresiei, într-o artă regizorală modernă din punct de vedere al comunicării plină de semnificații și fervoare emoțională. Creația scenică a dobîndit în ultimele decenii un nou statut. Vorbesc despre noblețea atitudinii actului scenic în creația artei actorului și despre capacitatea limbajului inspirat în ceea ce privește potențarea mesajului artistic. Tot scenei românești îi datorăm neobosită activitate în a-și pune talentul în slujba dramaturgiei clasice românești și universale. Și nu sînt puține spectacole care ni l-au înfățișat într-o dimensiune artistică regîndită și într-o nouă sensibilitate culturală pe Caragiale, pe Alecsandri, pe Delavrancea, pe Al. Davila sau pe titanii europeni, începînd cu Shakespeare o Molière, continuînd cu Gogol, Cehov, Gorki și la aceeași altitudine artistică s-a ridicat

creația lui Brecht sau dramaturgia românească interbelică.

Teatrul românesc sub auspiciile celor patru decenii de plenară afirmare a cunoscut indubitabile succese pe harta spiritualității noastre și se cuvine a observa, cu întăritoare accente, prezența sa pe continentele lumii. Nu puține sînt teatrele noastre, începînd cu Teatrul Național din București, care în timp au purtat gloria scenei și a scrisului dramatic național pe scenele Europei sau ale Americii. Clasicul Caragiale în colectivul de aur al Teatrului Național a cunoscut cel mai răsunător succes la Paris, după cum Teatrul Municipal, evocînd-o pe Lucia Sturdza-Bulandra, a dobîndit lauri scenei în Statele Unite ale Americii.

Nu am putea alcătui o imagine, globală, pînă la un punct, fără a consemna efervescența de idei pe care a produs-o teatrul contemporan în știința teatrului. Vorbesc despre felul cum critica a reflectat arta spectacolului prin talentele înzestrate ale cronicarilor dramatici, și de asemenea cercetarea fenomenului teatral din istorie și actualitate.

Un fapt impresionant în evoluția mișcării teatrului românesc l-a constituit înființarea instituțiilor de spectacole pe întinsul patriei noastre, reflex al necesității unui amplu proces de educație complexă pentru desăvîrșirea omului nou.

Vorbînd despre teatru și educație se cuvine a sublinia în mod deosebit funcția social-educativă, culturală și estetică a scrisului dramatic și a scenei, înflorită în deceniile contemporaneității noastre. S-a constituit și se constituie teatrul, așadar, ca o importantă prîghie de educație, ținînd seama de vocația educațională a societății socialiste multilateral dezvoltate.

Este evident faptul că succesele dobîndite în această epocă se cer a fi multiplicare sub raportul noii calități și al exigenței revoluționare. Perspectivele teatrului pe linia superioarei sale dezvoltări au fost magistral trasate în cuvîntarea tovarășului Nicolae Ceaușescu, președintele țării, la Consfățuirea de la Mangalia. Îndemnul formulat atunci stau în fața slujitorilor artei, astfel ca fenomenul cultural să devină tot mai benefic în deschiderile sale, în procesul vast al educației, în procesul desăvîrșirii spiritualității socialiste și comuniste.

Dina Cocea

Un teatru al participării

TEAETRUL românesc a încetat de mult să ne dea complexe. Așa cum arată el azi, ne dă statură. Avem — ne-am construit în acești 40 de ani — un teatru nu numai vizibil, dar și impozant. Cunoscut. Recunoscut. Nu de puține ori elogiat global, parțial, direct sau prin procură. Dramaturgia românească există și s-a impus și în formulele ei de teatru fierbinte, reportericesc și în piesele în care obsesiile prezente sînt înveșmîntate în haine istorice și în drame și în diferite forme de spirit comic, căci nu hazul îi lipsește românului. Între hiperrealism și parabolă, între vitriolanta satiră și diafanul realism poetic, între „actualitatea acută“ și „actualitatea cronică“, valori-valuri de piese iscalite Paul Everac, D.R. Popescu, Eugen Barbu, Titus Popovici, Marin Sorescu, Fănuș Neagu, Dumitru Solomon, Theodor Mănescu, Tudor Popescu, Iosif Naghiu, Mircea Radu Iacoban, Ion Băieșu, Adrian Dohotaru (ca să vorbesc numai de cei mai febrili, dar ce imprudentă această citare grabnică și, fără îndoială, lacunară), piese care au meritul de a demonetiza ideea unei dramaturgii „de consum“ în favoarea unui teatru al meditației. În aceste patru decenii, teatrul românesc a devenit un punct nodal în care se produce și se consumă

energie intelectuală. Fiecare în stilul propriu, dar toți în consens au construit un teatru al participării, o participare care, în sfîrșit, nu mai opune ideea de sentiment, ideii de rațiune. Este un teatru al lucidității, dar al unei lucidități care nu rupe coarda lirică, nu ucide visul, și ce e visul dacă nu o formă de speranță nesăbuită?

Spectacolul românesc a format și a fost format de personalități de mărimea întii. Oameni din cele mai îndepărtate colțuri ale lumii — ne întotdeauna „de specialitate“ — le știu numele, prenumele, opera. Insumarea acestor opere ne dă a sentimentul că teatrul românesc a devenit, în aceste patru decenii, o zonă de maxim interes internațional, o zonă deschisă celor mai novatoare experiențe, capabilă, să asimileze cuceririle celorlalte forme de gîndire artistică (romanul contemporan, cuceririle muzicii contemporane, posibilitățile de investigare ale cinematografului, valențele poeziei, fascinația eseului etc.). Avem actori de talent și de geniu — adevărul acesta a devenit o banalitate, dar poate că n-o să murim de plictiseală dacă o să ne amintim că sîntem posesorii unui tezaur valorificabil. Și valorificat.

Normal, o asemenea combustie a creat

un public, și iarăși cred că nu greșesc dacă voi spune că puține teatre din lume au un susținător atît de fidel, atît de ardent cum e publicul nostru, în general; zic „în general“ ca un detaliu deloc lipsit de importanță, pentru că în acești 40 de ani construind un teatru am construit și un beneficiar și numai cel care n-a trecut linia de centură a Capitalei nu cunoaște căldura publicului de provincie, de țirg, de sat, căci nu e azi loc unde să nu pătrundă o echipă, un colectiv din cutare oraș. Apariția acestui beneficiar apt de a depăși perimetrul anecdotiei, apt de „a vedea idei“, apt de a asuma convenția scenică, apt de a asimila, deopotrivă, textul și subtextul — este mai ales operă unui entuziasm inteligent și infatigabil desfășurat de animatori — de cele mai multe ori confundați cu persoana unor critici remarcabili. De bună voie, nesiliți de nimeni, fără nici un folos personal, înfruntînd uneori suspiciune și gîlceava — ei, acești animatori, acești inițiatori și organizatori de festivaluri, mese rotunde, colocvii, simpozioane fac în mod conștient din teatrul românesc un bun cu adevărat „al tuturor“. Greșesc dacă numesc asta un patriotism al faptelor?

Ecaterina Oproiu

Lumina unui bob de rouă

IN noaptea 23/24 august 1944, spre ziuă, înainte de faptul apropiat al zorilor, un „comando“ hitlerist atacă prin surprindere postul de radio „România“ de la Bod-Braşov, cu intenţia de a ocupa staţia şi a o pune la dispoziţia comandamentului trupei germane din România, în acel dramatic moment al întoarcerii armelor de către armata română împotriva ocupanţilor hitlerişti din toată ţara. Pentru comandamentul german, staţia de radio Bod căpătase în mod subit o importanţă capitală, dat fiind că rămăsese dintr-odată fără nici o legătură generală, directă cu comandamentele şi trupele sale, dispersate şi incolţite, dezorientate, aflate pretutindeni în situaţii deosebite, de pe frontul din Moldova, prăbuşit, până la graniţa de vest a României şi mai ales în Bucureştiul insurecţional. Dar cel puţin aceeaşi importanţă avea această staţie şi pentru comandamentul armatei române şi noul guvern român, interesate în această supremă clipă istorică de a avea asigurată o permanentă legătură cu armata şi ţara, mai ales că staţia de radio „Bucureşti“ se afla sub focul nemţilor grupaţi în pădurea Băneasa. Aşa că staţia de radio Bod trebuia apărată cu orice preţ şi în nici un chip lăsată pradă, întreagă, nemţilor. Numai că, în apărarea ei se afla o mână de ostaşi români, puţini — dintre foştii răniţi pe front — cu experienţa războiului; restul, în majoritate rezervişti şi recruţi, nu apucaseră încă botezul focului. Dar în ciuda acţiunii surprinzătoare a hitleriştilor, a superiorităţii lor copleşitoare în oameni şi armament, această mică subunitate ajutăată de personalul staţiei, reuşeşte în mod incredibil, prin iscusinţă şi o legendară vitejie, nu numai să apere staţia, rezistând 6—7 ore asalturilor repetate şi furibunde ale nemţilor, dar să şi asigure funcţionarea ei continuă, în permanentă legătură cu „Radio-Bucureşti“.

Acesta este faptul istoric care a stat la baza scenariului literar al filmului *Emisia continuă*, închinat celei de a 40-a aniversări a Eliberării. M-am oprit asupra lui, pentru că prin unicitatea sa el însuşi este şi reflectează organic toate semnificaţiile majore, concret-istorice şi social-umane, ale măreţului eveniment istoric din august 1944, asemenea unui bob de rouă care în clipa răsăritului reverberază mirific lumina soarelui întreg. El corespunde pe deplin, ca realitate obiectiv-istorică, intenţionalităţii artistice pe care am dorit să o pun la baza acestui film.

Actul eroic aproape incredibil al acestei mici subunităţi de pază a armatei române cuprinde în sine toată gama implicaţiilor majore ale situaţiei limită în care s-a găsit ţara noastră în momentul insurecţiei din august 1944. Complet izolată dar încă neîngenunchiată, pregătită de mult pentru înlăturarea unui asemenea memorabil act istoric, unită în durerea ei dar şi în năzuinţa arzătoare a luptei sale neînfricată pentru libertate, independenţă naţională şi dreptate socială, aflată deja pe marginea celei mai negre prăpăstii din istoria sa, cu o bună parte a forţelor sale angajate într-o tragică înclăstare, cu întreaga sa vatră sub cizma potcovită a armatei hitleriste, a ales în mod lucid cizma ridicării sale hotărâte şi totale şi a găsit o nouă, neistovită putere nu doar de a rezista acestei cumplite încercări, ci şi de a ieşi biruitoare din ea. În toate acestea descoperim desigur şi semnificaţiile social-umane, concret-artistice ale eroilor filmului, reprezentative pentru armata şi poporul nostru, în primul rând ale dragostei sale fierbinţi de patrie şi ale eroismului de masă, ca stare de spirit existenţială, proprie condiţiei noastre umane şi naţionale, precum şi ale credinţei noastre nestrămutate într-o lume mai dreaptă şi mai bună ce trebuia neapărat să vină în chiar această vară tirzie.

Iată doar câteva din cele prea multe gânduri ale mele care au stat la baza scenariului pentru filmul *Emisia continuă*, pe care sint convins că valoroasa echipă de actori, condusă de regizorul Dinu Tănase, va reuşi să le concretizeze într-o memorabilă imagine artistică, pe măsura măreţiei noastre aniversări a Eliberării.

Aurel Mihale

Remus Mărgineanu, în filmul *Emisia continuă*, scris de Aurel Mihale şi regizat de Dinu Tănase

Ani de istorie

SINT spaţii ample în istorie în care evenimentele, menite să dea reliefuri curgerii imperturbabile a anilor, sint rare, în care dacă ar fi să ne reprezentăm vizual peisajul istoric, acesta s-ar înfăţişa ca un şes nesfârşit în cuprinderea căruia se înalţă, la marile distanţe unul de altul, cetezanta munţilor. Dar sint şi spaţii istorice în care evenimentele memorabile se succed într-o ritmicitate, ea însăşi semnificativă, în care — ca să revenim la metafora iniţială — peisajul este dominat de înălţimile cetezătoare ale munţilor. O asemenea impresie o dictează „inventarierea“ imaginilor cinematografice păstrate în documentarele vremii, constituite într-o veritabilă şi impresionantă cronică a celor patru decenii. În acest spaţiu — temporar restrins, dacă îl raportăm la dimensiunea multimilenară a existenţei poporului nostru — aflăm o febrilitate fără egal a actelor politice, o înclăstare de o forţă nemărginită în direcţia unor clarificări şi opţiuni esenţiale, o participare de masă, mereu impunătoare în legitimarea opţiunilor istorice. Într-un cuvânt, istoria acestui prezent — pentru că prezent avem dreptul să numim cele patru decenii — este una de un dinamism fără precedent, de o densitate a faptului social-politic şi constructiv fără egal.

Aflându-te faţă în faţă cu documentele cinematografice, cu faptele clipei destinate memoriei vremurilor, multe dintre ele trăite de tine însuşi, nu poţi să nu ai revelaţia că, practic, acest timp istoric concentrează, conţine în sine o sinteză supremă, o materializare impresionantă a idealurilor şi aspiraţiilor la flacăra căroră s-au nutrit îndelungile şiruri ale generaţiilor ce ne-au precedat. Continuitate fiind a unor tradiţii progresiste, înaintăm umaniste, faptele acestor patru decenii sint în acelaşi timp şi expresia unui salt istoric calitativ, sint revoluţia însăşi. Aşa cum a fost ea gândită, organizată şi înlăturată de poporul nostru condus de partidul comunist. O revoluţie a omului pentru om. O revoluţie socială în care au fost descătuse inepuizabilele energii ale poporului, aflându-şi matca exprimării faptice, gestul sublim al asumării edificării unei patrii cu un destin nou, socialist. Iar în această revoluţie identificăm, impunându-se prin reliefuri dominante, evenimentele şi înlăturirile cuprinse în aolada de timp istoric care uneşte anul memorabil al desfăşurării lucrărilor Congresului al IX-lea cu ziua de azi. Perioadă în care, aflându-se în fruntea Partidului şi a Ţării, marile om politic, comunistul vizionar ce şi-a sprijinit şi-şi sprijină faptele şi ideile pe reperatele mereu actuale ale patriotismului funciar al poporului, tovarăşul Nicolae Ceauşescu a îndemnat, mobilizat şi condus naţiunea în ctitorirea unei măreţe opere de creaţie şi construcţie care, în mod legitim, îi poartă numele. Această operă nu mai este, astăzi, un proiect, deşi momentele ei de existenţă îngăduie visului să privească mult mai departe, iar contururile ce par finite, desăvirşite, să aibă dreptul la anticiparea unor noi spaţii de împlinire. Pentru că revoluţia n-a fost şi nu poate fi un act destinat, la un moment dat, imobilismului. Ea este un proces continuu, un drum pe care acumulările se pot şi trebuie să se concentreze în acele momente definitorii ale afirmărilor calitative.

Filmul alcătuit din documente de epocă, păstrate în arhivele cinematografice, dar şi din imaginile realizate la zi, propunând un luminos portret al patriei de azi (realizat de cunoscutul şi pasionatul regizor Virgil Calotescu, de o minu-

nată echipă de muncitori pe tărîmul acestei arte de la Studioul „Alexandru Sahia“), vrea să se constituie într-unul dintre multiplele omagii prin care oamenii de artă îşi exprimă gîndul lor de cinstire la ziua de sărbătoare a patriei. Ne-am dorit, înainte de toate, ca filmul nostru să fie, în fapt, un act de publicistică militantă cinematografică, păstrînd intacte trăirile fireşti fiecăruia în faţa evocării unor momente istorice la care am fost deopotrivă martori şi participanţi; ne-am propus să desluşim citeva din multimea semnificaţiilor majore ale epocii. Realismul dictat firesc de calitatea de document a imaginii se va înnobila, cu îndreptăţire cred, cu o legitimă înflăcărare, cu patosul pe care îl naşte, nu poate să nu-l nască, bucuria de a şti că prin timp ceea ce cîndva numeam idealuri au devenit realitate palpabilă, realitatea vieţii noastre.

Un singur gînd aş mai adăuga, în speranţa că despre intenţii, despre gravitatea cu care ne-am apropiat de împlinirea acestui proiect, va vorbi mult mai bine filmul: şi anume faptul că — apelînd la imagini atît de diverse, datorate unor minunaţi operatori, acestor dăruîţi cronicari ai evenimentului — făcînd într-un anume fel, un film din filme, el este indiscutabil şi o operă colectivă.

Am credinţa că, în aceste pagini cinematografice, spectatorul se va putea citi pe sine, cu faptele sale istorice, cu munca şi viaţa sa, cu năzuinţele sale aşa cum s-au cristalizat ele în aceşti Ani eroici, în lumina puternic proiectată în orizonturile ei de către partidul nostru comunist, de către cuvîntul mereu înălţător al secretarului general al partidului, tovarăşul Nicolae Ceauşescu, simbolul şi vrerea supremă ale unui întreg popor.

Nicolae Dragoş

Radio-tv.

Creşterea limbii şi literaturii române

■ O nobilă armonie a coordonat cele două mişcări fundamentale ale culturii noastre naţionale: întoarcerea spre sine, edificarea din interior, prin găsirea unor surse şi resurse de autentică vitalitate şi, în acelaşi timp, deschiderea spre universalitate, bucuria contactului spiritual, a descoperirii unor sensibilităţi confinate şi, nu o dată, a impunerii, în premieră, de perspective şi opţiuni originale. Nu trebuie decît a răsfoi filele ale cărţilor mai vechi sau mai noi texte programate ale unor importante reviste din ultimii 100 de ani, fraze memorabile din alocuţiuni rostite în momente solemne pentru a găsi, pretutindeni, argumente întru susţinerea unei asemenea observaţii. Nu trebuie decît a ne cerceta propria conştiinţă, ea însăşi rodul edificării sub semnul innoitor al tradiţiei. Încă de la începuturi, cărturarilor acestui pămînt au avut credinţa că aparţin unei entităţi etnice şi spirituale ce merită a fi bine cunoscută. Constructorii ai unui univers larg cultural, artistic, literar a cărui maturitate nu a întîrziat să se arate, ei au condus spre ţările europene mai apropiate sau mai îndepărtate mesajul lumii pe care o reprezentau şi, astfel, în forme la început timide, apoi tot mai vizibile, rodul acţiunii lor a început să se vadă. Sigur că vremurile moderne au fost pragul dincolo de care cunoaşterea limbii şi literaturii române a devenit nu numai cantitativ ci şi calitativ elocventă, iar procesul s-a accentuat în timpurile mai noi pentru a avea, mai ales în ultimele decenii, dimensiuni impresionante. Ediţii de

sinteză ale emisiunilor *Dicţionar de literatură universală* sau *Odă limbii române* au analizat în zilele lui august 1984 fenomenul, cu probe convingătoare.

O retrospectivă a premiilor internaţionale obţinute de scriitorii contemporani (lista Premiului Herder, de pildă, a fost inaugurată, în 1985, de Tudor Argezi, continuînd cu Al. Philippide, Franyo Zoltan, Zaharia Stancu, Eugen Jebeleanu, Eugen Barbu, Nichita Stănescu, Sütö András, Al. Rosetti, Ana Blandiana) atestă ecolul de stimă şi consideraţie al cărţilor de poezie sau proză româneşti, cărţi intrate, graţie unui program de traduceri tot mai extins şi alcătuit pe criterii reprezentative, în atenţia publicului cititor de pe toate meridianele. Alături de traduceri, şi alte forme ale propagandei culturale peste hotare îşi spun cuvîntul. Limba română se predă, în prezent, la numeroase catedre şi lectorate din marile centre universitare ale lumii polarizînd un număr mereu în creştere de studenţi. Cursurile de vară şi colocviile ştiinţifice de limba şi literatura română şi istoria poporului român, desfăşurate sub egida Universităţii din Bucureşti, au cuprins de-a lungul celor 25 de ediţii un mare număr de audienţi, ce sint tot atîta prieteni ai ţării noastre, promotorii ai valorilor culturale româneşti.

Creşterea limbii şi literaturii naţionale pe care înalţăşii noştri o doreau cu atîta patos şi iubire de ţară a devenit astăzi realitate.

Ioana Mălin

Cinema

Flash-back

Ţărani în tranşee

■ FILMUL în care Marin Preda îşi transcrie pentru ecran nuvela *O oră din august* aminteşte firesc, prin materie şi ton, proza scurtă a marelui scriitor, în care pofta de povestire, de snoavă, de tărăşenie pitorească, de dialog frust şi scilicitor în acelaşi timp, însă ca pe o salbă episoade scurte, caracterizante, aparent ipsisite de coeziune. Inelul care închide salba este, în *Porţile albastre ale oraşului*, tranşeea de la Otopeni, în care ostaşii români, foştii ţărani ai *Întîlnirii din pămînturi*, apără Capitala de atacurile aviaţiei germane. Aici, în tranşeea anti-aeriană, se consumă pe de o parte ticurile prezentului (banale, cenuşii: e vorba de o gamelă, de un conflict între un ofiţer şi un soldat, de un învoit care întîrzie din permisie şi e dat dezertor), iar pe de altă parte sint trăite sau repovestite dramele mult mai intense ale trecutului (o sofie pe care soful ţăran o descoperă după moarte a nu fi fost prea frumoasă, bănuind că a fost fermecat; uciderea unui supraveghetor neamţ şi solidarizarea unei întregi baterii în acoperirea făptaşului etc.). Lumea descrisă este ţărănească, psihologia, puternică şi ascunsă, nu se lasă aparent perturbată de evenimentele grave, un fatalism frumos, înălţător, creşte din fiecare acţiune, din fiecare reacţie. A fi bărbat, pare a spune Preda, înseamnă a nu te arăta impresionat de încercările mari, dar nici a dispreţui micile amănunte. Războiul nu însemnează o întreprindere a acestei mentalităţi, dimpotrivă, ororile îi sint temperate prin acceptarea ei cu seninătate şi toleranţă. Tot ce este, ca noţiune, major, şi riscă să devină prin asta rigid, se umanizează, capătă sensuri apropiate şi calde datorită întîmplării, într-un fel mioritic, a scadenţelor vieţii. Eroismul nu-i, în această accepţie, mai mult decît un gest de temerară continuare a existenţei de fiecare zi a sentimentelor preexistente în individ. Iar moartea, cînd vine, este o împacăta încheiere a contururilor cu un destin căruia nu-l poţi cere favoruri. Cred că nici unul din filmele noastre de front n-a rezolvat atît de româneşte această dispută între ostaş şi datorie, între sentimentul intim şi cel patriotic.

În ce priveşte regia, Mircea Mureşan a abordat cu o tehnică matură acest scenariu vorbit şi povestit de la un capăt la altul, evitînd pleonasmul cuvînt-imagine prin abile gîlisări ale planurilor acţiunii, unele din ele — în contratimp voit — ducînd la efecte de şireată naivitate, în spiritul exact al lui Marin Preda.

Romulus Rusan

Perenitatea prin artă a epocii noastre

ÎN permanenta operei de artă, câteva decenii pot trece în uita-rea timpului, sau să lumineze și să dea sens, în memoria istoriei, spiritualului unei națiuni, împodobind-o cu acele daruri ce-i conferă perenitatea. Importanța acestor patruzeci de ani de după Eliberare înflăcărați de mari idealuri, pasiuni și întrebări, contradicții și sacrificii, ca și chipul lor s-au intrupat și din virtuțile artei, ale luptei crâncene pentru apărarea demnității ei și integrarea în marile valori ale umanității. Această epocă se contopește și se definește cu însăși viața multora dintre noi sau, pentru unii, cu ultima parte a vieții, trăită nu numai în soare, roze și bucurii, ci și în rigorile unei munci pasionate și dramatice, cu pierderi și cîteodată cu lacrimi — pentru că viața nu-i un obraz fardat ci doar o clipă de adevăr.

Majoritatea dintre noi a trăit evenimente artistice memorabile în aceste patru decenii. Am observat cu uimire și admirație cum se formau sub privirile noastre unii dintre cei mai mari artiști români contemporani care, incredibil, expuneau nu de mult noi capodopere pentru prima dată publicului, ale căror culori erau încă umede și praful marmorei sau aschiile lemnului cioplit mai întirziau puțin pe lucrări. Ei au stimulat prin operele lor idealurile fierbinți ale tinerelor generații, astăzi și ele mature și cu mare prestigiu.

Începutul acestei epoci de după Eliberare nu a fost deloc ușor și depășirea lui, în conceptul și exprimarea artistică, a avut nevoie de curaj, de atitudine etică și estetică în sfera valorică, pe măsura idealurilor noului umanism contemporan. Au fost și mulți „nechemati” pe care timpul i-a uitat. Încet, încet au căzut de pe culele simezelor din muzeele de artă aproape tot ce nu se născuse din patosul creator pentru epoca noastră, cîștigînd astfel în valoare și prestigiu, confirmate și pe plan internațional. S-a creat, încet dar tot mai pregnant, un sens nou și profund al sentimentului patriotic, grav și sobru față de festivalul efemer — nu numai prin măreția subiectelor alese sau ale altor teme contemporane nouă sau permanente artei, ci mai ales prin conștiința superbei probități artistice, a dragostei și puterii faptului creator original, prin adevărul artei, care au avut rezonanță limpede în sufletul publicului predispus iubirii de frumos, înaripind și întărind noi atitudini intelectuale de excepție. S-au încrucișat stiluri, concepții și idei, experiențe și promisiuni — certitudini și mari destine artistice.

CU PREDILECȚIE din deceniul șapte, gândirea plastică a cîștigat noi trepte iar meditația prin creație tînde spre universal. Simțul monumentalului, epicului și

MĂTERNITATE —
sculptură de Ion
Irimescu

eroicului, al expresivității plastice cu cele mai variate incursiuni în istoria figurativului sau artei contemporane internaționale, ca și varietatea exprimării artistice de la real la imaginare, de la simbol la metaforă, prin puterea sentimentului și rațiunii, imi apar astăzi trasee caracteristice pe harta spiritualității noastre. Ele au stîrnit interesul și admirația publicului și doar în prea puține cazuri, refuzul tăcerii.

O constantă a artei românești rămîne însă — prin tradiție — sentimentul și poezia imaginii, fascinația măiestriei.

Asistăm la o explozie a simțirii artistice fără precedent în istoria culturii noastre atît ca har creator, cit și pasional, cu exemple de dăruire totală. Talentul — acest dar nativ ce face viu trecutul și prezentul — răzbate ca o rază de soare prin noii cei mai opaci și este cîntecul nostru de dor, poema noastră română. Astăzi nu se mai poate face o unică referință estetică sau de opțiune: impresionant este adevărul calității și frumuseții creației a zeci de artiști din generații diferite, personalități cu egală putere și aport original la îmbogățirea patrimoniului

lui spiritual, încît o ierarhizare a lor rămîne numai în sarcina viitorului.

Astăzi foarte mulți artiști români au în palmaresul activității lor zeci de participări la expoziții interne și internaționale, de cel mai înalt nivel artistic, cu nenumărate premii, onoruri și distincții. În enciclopediile contemporane de artă universală au apărut nume noi de pictori și sculptori români care, formați în această epocă, stau cu cinste lingă ctitori ai artei românești. Se continuă cu o dezvoltare uimitoare școala națională de artă unde au învățat și mai tirziu au contribuit la faima ei mari măestri. Aici s-au format și formulat concepții și idei artistice și pedagogice care au avut ecouri în umanitatea și cultura secolului XX și unde noile generații au pătruns tainele și rigorile meseriei, consacrinđ noi și noi nume în arta contemporană românească. S-a putut dezvolta și defini statutul de breaslă iar realitatea necesității vitale a contribuției artei la valoarea și măreția epocii noastre contemporane, a frumuseții ei, este o flacără care va arde continuu. Noul ca revitalizare și impuls creator, treaptă a permanenței artei și a inteligenței umane, a fost integrat prin sinteze moderne în arta europeană și universală — el fiind un adevăr spiritual al epocii noastre contemporane, îmbogățind tradiția românească. Cele mai durabile, convingătoare și emoționante documente ale vieții omului, rațiunii și sensibilității sale, ale timpului neoprit de nimeni și de nimic — rămîn operele de artă, minunate semne palpabile ca sinteze de adevăr ale capacității umane de a se înțelege pe sine, defini și comunica mereu cu viitorul. Niciodată arta nu a putut fi un divertisment sau o minoră activitate umană; în ea s-a concentrat mereu lumea cu idealurile și trăirile ei, cu dramele și bucuriile ei.

Dar mult mai mult decît cuvintele noastre, operele de artă create în aceste patru decenii exprimă elocvent ipostaze de esență ale unei memorabile etape în istoria spiritualității românești. Valoarea și adevărul lor vor rămîne mărturie ale continuei neînști și răspunderi asumate ale unor oameni înzestrați cu forte mitice să aprindă noi lumini pe altarul umanității.

Încerc să-mi reamintesc multe momente importante pentru noi care astăzi înseamnă istorie. Profuziunea de cîntînut, diversitatea de stiluri mă împiedică să trasez un bilanț, o selecție, sau o ierarhie, a izbînzilor artei noastre, chiar și sentimentală. Să lăsăm, deci, timpului și urmașilor să păstreze ce este mai frumos — sublimul — din sacrificiul patosului creator al epocii noastre.

Vasile Grigore

MUZICA

Convorbire cu ZENO VANCEA

Patru decenii de artă muzicală românească

Perioadă de maximă înflorire a artei noastre muzicale, deceniile care au trecut de la 23 August 1944 pînă astăzi s-au constituit în leagăn al marilor realizări pe tărîm componistic, muzicologic și interpretativ. Ce date semnificative ale activității și creației dumneavoastră sînt legate de perioada celor patru decenii? Cum considerați că se poate aprecia evoluția vieții muzicale în țara noastră, gîndindu-ne la această perioadă?

La data cînd a avut loc marea transformare istorică de trecere de la regimul capitalist la societatea constructoare a socialismului, creația muzicală românească ajunsese, datorită făuritorilor școlii naționale, în frunte cu George Enescu, la un nivel european. Pentru prima dată în istoria muzicii culte românești s-a reușit a se realiza o artă în care caracterul național al muzicii a fost exprimat în creații muzicale realizate pe baza unei tehnici avansate. Creația, opera lor a fost continuată de o pleiadă de compozitori, mai tineri, ca P. Constantinescu, Ion și Gh. Dumitrescu, Th. Rogalski, C. Silvestri și S. Toduță, la care s-a adăugat compozitorul L. Feldman. Pentru generațiile următoare era deci o obligație de a menține stacheta ridicată de înaintași și de a se strădui să păstreze creația muzicală la un nivel ridicat. Înființarea, din inițiativa conducerei de partid, în anul 1949, a Uniunii Compozitorilor și crearea unor condiții favorabile de muncă și de difuzare a creației muzicale, prin execuții publice și tipar, au constituit un puternic stimul. Activitatea diferitelor comisii ale Uniunii, alcătuite din membrii fruntași, care aveau și au și astăzi sarcina de a selecționa creațiile și de a le recomanda spre promovare a contribuit, de asemenea, la stimularea activității componistice. Majoritatea compozitorilor din generația care se află astăzi în jurul

virteii de 50—60 de ani, dintre care cei mai mulți au fost discipolii făuritorilor școlii naționale, și-au luat zborul, continuînd o bucată de vreme direcția națională, deci, în general, scoțînd în evidență, într-o formă mai stilizată, elementul popular. Pentru a ilustra cu cîteva exemple, ar fi de amintit în acest sens: Simfonia de St. Niculescu, Cantata pe versuri ceangătești, Sonata pentru vioară și pian și oratoriul Constelația omului de T. Olah, Cvartetul nr. 1, poemul Lucașăruș și Concertul pentru vioară de P. Bentoiu, Concertul pentru orchestră și Cvartetul de coarde de A. Vieru, Uvertura burlescă de A. Stroe, Cvartetul de coarde de M. Hoinic, suita Pe Argeș în sus și Simfonia cantabile de Th. Grigoriu, Concertul pentru orchestră de coarde de W. Berger, corurile de T. Bratu, sonatele și suitele pentru diferite instrumente de Carmen Petra Basacopol, Cinci cîntece din Ardeal și Divertismentul pentru orchestră de coarde și doi clarineți, de D. Capoianu, oratoriul Pe lespede eroilor de S. Sarchizov, Rapsodia de D. Bughici. În contact cu muzica europeană occidentală, compozitorii români, simțindu-se, ca și înaintașii lor din generațiile anterioare, purtători ai culturii europene, și-au însușit noile tehnici componistice pe care le-au utilizat apoi în propria creație, afirmîndu-și însă personalitatea artistică într-un stil individual. Se poate deci afirma că influența occidentală s-a limitat mai ales la tehnică și într-o măsură mai redusă la concepția estetică și la modalitatea de exprimare. La această generație de compozitori, pe care am amintit-o, au ajuns astăzi și alți compozitori, ceva mai tineri, ca D. Constantinescu, Myriam Marbe, D. Popovici, A. Rațiu, C. Tăranu, aflați în plină maturitate a ființei lor creatoare, îmbogățind creația muzicală cu lucrări de valoare indiscutabilă, cu nimic mai prejos decît creația muzicală din celelalte țări socia-

liste și occidentale. Tabloul multicolor al creației muzicale din patria noastră este îmbogățit și prin aportul adus de compozitorii de naționalitate maghiară, care prin anumite caracteristici de stil își păstrează propria lor notă originală. Mă refer la grupul de compozitori maghiari de la Tirgu Mureș, C. Boldiszar, J. Birtalan, N. Chifl, S. Csaba, T. Fatyol, J. Hencz, M. Kozma, și la confrății lor activînd la Cluj-Napoca, ca G. Szego, E. Tereny, P. Vermessy. În concluzie, se poate spune că astăzi, ca niciodată în decursul istoriei noastre muzicale, s-au scris și se scriu foarte multe opere, oratorii, cantate, simfonii și diverse alte lucrări în celelalte genuri.

TREBUIE spus că înflorirea creației muzicale a fost favorizată de înființarea a 14 orchestre filarmonice și de obiceiul de a include în programele concertelor simfonice cîte o lucrare românească și, spre lauda șefilor de orchestră, în mai toate cazurile aceștia au acordat cuvenita atenție lucrării românești, executînd-o în condiții foarte bune, atît la Operă cit și în cadrul concertelor simfonice. Cuvinte de laudă se cuvin dirijorilor L. Bacî, I. Baciu, M. Basarab, M. Brediceanu, N. Boboc, C. Bugeanu, I. Conta, T. Costin, M. Cristescu, L. Ionescu, R. Georgescu, C. Petrovici, P. Popescu, E. Simon, C. Trăilescu. Această generație de dirijori, ajunsă și ea la maturitate deplină, este pe cale de a fi urmată de o nouă pleiadă de dirijori, formați din E. Acel, H. Andreescu, O. Bălan, C. Brăncuși, R. Cernat, M. Cichirdan, I. Ionescu-Galați, C. Mandea, I. Marin, P. Ochanitzky, P. Staicu. Un mare stimul pentru crearea lucrărilor vocal simfonice l-a constituit înființarea corurilor de stat, în fruntea cărora se află eminenți specialiști, ca Iudith Birtalan, M. Constantin, A. Grigoraș, Fl. Mihăescu, D. Nicoară, I. Pavalache, D. Pop, Alex. Racu. Dirijorilor li se adaugă o serie de

artiști excelenți, violoniști, pianiști, violonceliști, clarinetiști, dintre care mulți au servit cu devotament creația muzicală românească, ca, de pildă, V. Gheorghiu, în al cărui repertoriu se află înscris Concertul pentru pian de P. Constantinescu, primul Concert de pian de P. Bentoiu și propriul său Concert de pian, apoi St. Gheorghiu, care a cîntat, în primă audiție, Concertul pentru vioară de P. Bentoiu și are în repertoriu și alte lucrări românești, M. Opreanu, care și ca solist și în fruntea ansamblului de instrumentiști „Musica Nova” s-a specializat în interpretarea lucrărilor românești. Un mare merit, în promovarea cvartetelor românești de coarde, l-au avut G. Nicolescu și formația sa, apoi C. Tăranu cu ansamblul „Ars Nova”, Cvartetul „Voces contemporane”, care obține mari succese în străinătate prezentînd desigur și lucrări românești. Bineînțeles, nu pot fi uitați nici cîntăreții, care, fie în cadrul spectacolelor de operă, fie ca interpreți ai liedurilor românești au contribuit și, prin arta lor, la afirmarea creației noastre. Numai din această sumară enumerare se poate constata eflorescența deosebită a vieții noastre muzicale în acești ani.

Istoria muzicii ne învață că aproape fiecare generație nouă aduce și ceva nou în creația sa. În creația celor mai tineri compozitori, ca Liana Alexandru, Maya Badian, M. Brumariu, D. Buciu, L. Dăncăeanu, I. Dumitrescu, A. Iorgulescu, Doina Nemțeanu Rotaru, S. Nichifor, A. Pop, F. Popovici, au fost la început manifestări de pronunțat avangardism, ca un ecou al modelor din Europa apuseană și îndeosebi a influenței centrului muzicii contemporane din Darmstadt (R.F. a Germaniei). În ultimul timp, însă, majoritatea acestor tineri compozitori se întorc la tradiție, la melodie, la forme mai încheiate, acesta fiind un proces de revenire la care a contribuit și declinul avangardismului în toate țările occidentale. Desigur, nimeni nu poate să prezică care va fi viitorul muzicii românești și care vor fi căile preferate de generația care-i în plin avînt astăzi și a celor care-i vor urma. Este însă de sperat ca tradiționalul umanism care a caracterizat muzica românească cultă de la începuturile ei să se afirme cu tărie și în muzica viitorului.

Convorbire realizată de
Anton Dogaru

Pentru marea cauză

REVOLUȚIA din August 1944 a cunoscut, în toată desfășurarea sa, contribuția maselor de femei, jumătate din populația țării, contribuție ale cărei rădăcini le găsim adinc înfipte în îndelungata noastră istorie.

În afara înaltei meniri de mame, soții și fiice, în mod direct sau indirect, femeile au demonstrat, prin faptele lor — pornite din cuget și din inimă —, că au fost, întotdeauna, alături de bărbați demne tovarășe de viață, de muncă, dar și de luptă. Oriunde ne-am oprit pe firul istoriei, găsim mărturii care ilustrează faptul că femeile au emanat, în toate împrejurările, căldură sufletească, înțelepciune și hărnicie. Asemenea trăsături — însoțite de înălțătorul sentiment al dragostei de patrie — înnobilate de eroism, devotament și spirit de abnegație au constituit fundamentul participării femeilor, într-un fel sau altul, la lupta purtată de poporul nostru pentru zdrobirea nedreptăților sociale și naționale și o viață mai bună, pentru o viață liberă în patria străbună, independentă și suverană.

„Femeile nu au făcut cu nimic mai puțin decât au făcut bărbații în diferite împrejurări ale luptei revoluționare”, apreciază secretarul general al partidului nostru, tovarășul Nicolae Ceaușescu.

Din milenara rădăcină istorică a poporului nostru s-a ridicat seva forței și acțiunii luptei revoluționare care, sub conducerea Partidului Comunist Român, a parcurs drumul transformării în realitate a idealului pentru care au militat atâtea generații de înaintași — societatea socialistă.

IN ANII care au premers izbucnirea celui de-al doilea război mondial, ani de luptă aprigă purtată de P.C.R. pentru mobilizarea tuturor energiilor conștiente ale națiunii române în fata marilor comenzi ale epocii — apărarea libertăților și drepturilor democratice, a independenței, suveranității naționale și a integrității teritoriale a patriei, lupta împotriva pericolului fascismului și a războiului —, partidul comunist, păstrând aceeași strategie, a adoptat o linie tactică nouă, adecvată realizării unui larg front popular antifascist, tactică pe care a aplicat-o și în mișcarea revoluționară și democratică de femei. În acest sens, la Plenara C.C. al P.C.R. din februarie 1935 s-a subliniat că „o însemnată uriașă o are atragerea în luptă a tineretului și a femeilor muncitoare pe baza apărării intereselor și a nevoilor speciale”.

Activizarea maselor de femei — în primul rând fiind femeile muncitoare, un rol însemnat avându-l militanțele revoluționare, antifasciste — și-a spus cuvântul în toate acțiunile ce s-au desfășurat în acești ani. Modul în care a fost sărbătorită ziua de 1 Mai 1939, puternică manifestație antifascistă și antirăzboinică, expresie a unității de acțiune muncitorești, organizată de partidul comunist — în pregătirea căreia un rol însemnat l-a avut tovarășul Nicolae Ceaușescu — se datorește și aportului femeilor. La pregătirea manifestației de la 1 Mai 1939, o contribuție deosebită a avut-o tovarășa Elena Ceaușescu, militant de frunte al partidului comunist, al mișcării revoluționare de femei din țara noastră. În rîndurile femeilor, în rîndurile membrilor partidului erau apreciate bogata activitate revoluționară pe care o desfășura, abnegația și curajul cu care se avînta în îndeplinirea sarcinilor. Atitudinea diră, neînfricată a tinerei comuniste Elena Petrescu (Ceaușescu) a produs o impresie puternică și la 1 Mai 1939, mulți demonstranți — mai ales tineret și femei — cunoscînd-o de la alte acțiuni și întruniri, prețuindu-i cuvîntul și spiritul organizatoric. „Doresc să subliniez că momentul intrării mele în partid a reprezentat un moment esențial pentru întreaga mea viață — arată tovarășa Elena Ceaușescu. Am activat în mișcarea revoluționară, în rîndurile tineretului comunist, iar apoi ea membră a Partidului Comunist Român. Am considerat întotdeauna că nu există o satisfacție mai mare decât aceea de a sluji cauza clasei muncitoare — din rîndurile căreia m-am ridicat — cauza celor mulți, cauza partidului, a poporului meu”.

În anul grei al dictaturii militarofasciste, cînd unicul drum pentru salvarea țării din situația catastrofală în care se afla nu putea fi decât unirea tuturor forțelor patriotice, antifasciste într-un Front Unic Național al poporului român, femeile — muncitoare, țărance, meseriasi, intelectuale, românce și de alte naționalități — s-au dovedit, încă o dată, a fi alături de marea cauză. „Partidul nostru trebuie să dea cea mai mare atenție organizării luptei femeilor împotriva hitlerismului singeros, care le-a răpit bărbații, copiii și frații — se arată în Platforma-program elaborată de C.C. al P.C.R., în septembrie 1941. Femeile române trebuie să aibă și vor avea un rol de frunte în organizarea Frontului Unic Național al poporului român”.

Prezintă o însemnată deosebită faptul că pe baza planului elaborat de Partidul Comunist Român, în colaborare cu celelalte forțe naționale, antifasciste, plan aplicat din luminoasa zi de 23 August 1944, au participat la acțiunile ce-au avut loc comuniste și uteciste, membre ale organizațiilor din cadrul Frontului Patriotic Antihitlerist, dar și muncitoare, funcționare, studențe, femei de la orașe și sate.

Femeile au lucrat la redactarea, tipărirea și răspîndirea materialului de propagandă mobilizator, au luat parte la luptele insurecționale — ca membre ale

La constituirea Comitetului național român „Oamenii de știință și pacea”

formațiunilor de luptă patriotice sau ajutînd forțelor insurecționale române în luptele pe care le-au dus în București și pe întreg teritoriul țării pentru eliberarea ei și pentru zdrobirea trupelor hitleriste și horthyste, au răspuns înaltei chemări a partidului, a țării „Totul pentru front, totul pentru victorie”, muncind ore îndelungate, în condițiile aspre ale acelor vremuri grele pentru aprovizionarea armatei române, au fost alături de vitejii țării îmbrăcați în haina ostășească în timpul luptelor pe care le-au purtat pentru eliberarea părții de nord-vest a României, apoi pentru eliberarea Ungariei și a Cehoslovaciei, în Austria, pînă în ultima zi a războiului. Și dacă 300 000 de înalte distincții au fost acordate de guvernele român, sovietic, ungar și cehoslovac eroismului românesc, unele dintre ele au reprezentat recompensa „pentru patriotismul, bravura arătată și mai ales pentru realele servicii”, cum se aprecia, aduse de femei luptei pentru zdrobirea fascismului.

REVOLUȚIA de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă — moment crucial în istoria poporului român — a deschis larg porțile emancipării depline și afirmării plene a femeii, care, dobîndind — pentru prima dată — egalitatea în drepturi, erau chemate să participe la întreaga viață a țării, să transforme aspirațiile și interesele de stadiul de dezvoltat la realitatea implicării active în societate.

Cele patru decenii de construcție a noii orînduirii în România au cunoscut o permanentă evoluție în statutul social-politic al femeii, pe care o găsim prezentă atît în sfera existenței materiale, a vieții spirituale, cit și în forurile politico-sociale de decizie.

După 23 August 1944, femeile din orașe, fabrici, cartiere, de la sate, din diferite locuri de muncă au participat la bătăliile pentru democratizarea aparatului de stat, pentru instaurarea primului guvern revoluționar democratic muncitoresc-țărănesc, pentru înlăturarea reformei agrare, susținerea frontului antihitlerist, pentru reconstrucția țării. Pentru iniția dată — în istoria României, prin legea din 15 iulie 1946, se acorda femeilor dreptul de a alege și a fi alese în aceleași condiții ca și bărbații. Astfel, în noiembrie 1946, victoria Blocului Partidelor Democratice în alegeri a dus în Parlamentul țării 19 deputate, ce au exprimat prin cuvîntul lor, prin votul lor, adeziunea maselor largi de femei din țara noastră la înlăturarea unor profunde transformări revoluționare-democratice, la punerea bazelor edificiului socialist al societății românești. În perioada următoare, femeile au reprezentat un harnic constructor al societății socialiste. „În toate marile victorii dobîndite de poporul român, sub conducerea partidului, în anii construcției socialiste, în toate transformările revoluționare înlăturate după eliberare, în viața economică, socială și politică a României se află cristalizată și munca harnică și entuziastă a femeilor, talentul și pricepera lor, dragostea de patrie, devotamentul lor pentru cauza socialismului” — apreciază tovarășul Nicolae Ceaușescu.

CONGRESUL al IX-lea al Partidului Comunist Român — care a jalonat căile dezvoltării puternice a României, prefigurînd ridicarea ei la cotele înalte ale unei țări industrial-agrară, cu o cultură și o știință înfloritoare — a impulsivat dinamizarea muncii politice în rîndul femeilor, situarea activității lor pe o treaptă superioară. Datorită preocupării constante a partidului, a tovarășului Nicolae Ceaușescu, au fost create condiții materiale, sociale și morale favorabile manifestării depline a personalității feminine.

La cel de-al XI-lea Congres al Partidului Comunist Român, exprimîndu-se cu

claritate concepția partidului asupra rolului femeii în etapa făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate, în Programul partidului nostru s-a prevăzut capitolul „Rolul femeilor în viața socială, în dezvoltarea multilaterală a societății”, precizîndu-se: „Partidul acordă o deosebită prețuire capacității femeilor, se preocupă de creșterea rolului lor în întreaga viață economico-socială. Femeile au o contribuție esențială în producția materială și spirituală a societății noastre, în întărirea familiei, în dezvoltarea națiunii, în menținerea tinereții poporului, în creșterea și educația tinerei generații”.

Un moment important în viața și activitatea femeilor din patria noastră l-a constituit Plenara C.C. al P.C.R. din 18-19 iunie 1973, la care partidul — sesizînd necesitatea integrării și promovării femeilor, participarea lor largă la conducerea societății — a indicat, într-o largă perspectivă, direcțiile pentru creșterea contribuției lor la viața economică, politică și socială a țării, printr-o îmbinare mai armonioasă a rolului ce-l au femeile ca mame și soții cu cel de cetățeni cu responsabilități profesionale, politice și civice.

Ca urmare a preocupărilor partidului, ale secretarului general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, în perioada următoare s-a acordat atenție politică de promovare a femeilor în vederea participării lor la conducerea tuturor sectoarelor de activitate din societatea noastră.

Prezența femeilor în toate compartimentele producției materiale, ale vieții spirituale din România este demonstrată elocvent de faptul că din cele 6 milioane de femei aflate în cîmpul muncii, circa 4,6 milioane sînt ocupate în activități economice și sociale, iar dintre acestea 2,9 milioane lucrează direct în întreprinderi și instituții. Femeile din industrie, din cooperative agricole de producție, din cercetare, proiectare, învățămînt și cultură, din domeniile ocrotirii sănătății, circulației mărfurilor și serviciilor către populație dovedesc capacitate și devotament în îndeplinirea politicii partidului de înflorire, de ridicare a patriei pe cele mai înalte trepte de progres și civilizație. „Nu există sector — arată tovarășul Nicolae Ceaușescu — unde femeile să nu acționeze, alături de bărbați, nu numai în deplină egalitate, dar cu aceleași forțe și, de ce să n-o spunem, cîteodată cu rezultate mai bune în activitatea lor, demonstrînd, prin fapte, ce este în stare să realizeze femcia liberă, egală, într-o țară în care întregul popor este stăpîn pe destinele sale”.

Activitatea femeilor în funcții de conducere este, astăzi, urmarea firească a acumulării cunostințelor politice și de specialitate, experienței în muncă, afirmării unor calități deosebite — organizatorice, educative și gospodărești. Astfel, în forul legislativ cel mai înalt al țării — Marea Adunare Națională — 33 la sută dintre deputați sînt femei, iar în Consiliile populare, 38 la sută din deputați sînt de asemenea femei: muncitoare, țărance, intelectuale, gospodine, românce, maghiare, germane și de alte naționalități.

Pe baza programului adoptat în anul 1983 de Comitetul Politic Executiv al C.C. al P.C.R. cu privire la creșterea ponderii femeilor în totalul funcțiilor de conducere a avut loc promovarea unui număr mare de femei în posturi de răspundere. Astfel, ponderea femeilor în întregul aparat de partid a crescut de la 17,3 la sută în 1982, la 20,4 la sută în 1983, iar în aparatul comitetelor județene de partid de la 12,6 la sută la 16,3 la sută.

UN luminos exemplu oferă prezența deosebit de activă a tovarășei Elena Ceaușescu în conducerea superioară de partid și de stat, în calitate de membru al Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R. și ca prim viceprim-ministru al guvernului, recu-

noaștere a însemnatei contribuții pe care o aduce neconținut la progresul multilateral al țării, funcții de înaltă apreciere încredințate de partid și popor, pe care le îndeplinește cu strălucire, dovedînd preocupare stăruitoare pentru slujirea, din toată inima, a intereselor țării. „Este pentru mine o mare satisfacție să văd realizîndu-se astăzi în țara noastră idealurile de libertate, dreptate și echitate ale partidului, să fiu părtașă la marile transformări revoluționare petrecute în acești ani în patria noastră, la marile izbînzii pe care poporul român le-a dobîndit, sub conducerea partidului, în vasta operă de edificare a societății noi, socialiste”, arată tovarășa Elena Ceaușescu.

Alături de tovarășul Nicolae Ceaușescu, participînd împreună cu ceilalți tovarăși din conducerea partidului și statului la elaborarea și înlăturarea politicii de construire a societății socialiste multilateral dezvoltate și de înaintare a României spre comunism, tovarășa Elena Ceaușescu aduce în această activitate particularitățile personalității și propriului său stil de muncă, trăsăturile comunismului de omnie, născut din popor și nedespărțit de popor, pentru binele căruia și-a consacrat întreaga viață și putere de muncă.

Zecile de mii de femei din institutele de cercetare și proiectare sînt mîndre că, în fruntea forului care coordonează activitatea științifică românească, se află tovarășa academician doctor inginer Elena Ceaușescu. Datorită îndrumării pe care o exercită în fruntea Consiliului Național pentru Știință și Tehnologie, a orientării cercetării spre cele mai importante cerințe, datorită propriilor lucrări științifice care se bucură de un larg prestigiu și notorietate internațională, fiind traduse și publicate în numeroase țări, tovarășa Elena Ceaușescu are o contribuție hotărîtoare la fundamentarea și elaborarea programelor naționale de cercetare științifică și dezvoltare tehnologică, la creșterea rolului științei ca principală forță de producție în dezvoltarea economică a patriei. Alegerea tovarășei Elena Ceaușescu în înalta funcție de președinte al Comitetului național român „Oamenii de Știință și Pacea” reprezintă încă o recunoaștere a contribuției remarcabile pe care o aduce la adîncirea conlucrării dintre oamenii de știință din întreaga lume, pentru ca marile cuceriri ale genului uman să fie puse în slujba umanității și a păcii.

Femeile din patria noastră, fără deosebire de naționalitate, vîd în tovarășa Elena Ceaușescu o demnă continuatoare și păstrătoare a celor mai înalte virtuți ale femeii române — soție, mamă și patriot înflăcărat —, care, preluînd și ridicînd pe o treaptă superioară cele mai bune tradiții, de luptă și înlăturări ale femeii de pe toate străbunele meleaguri românești, dăruiește patriei tot ce are mai bun muncind și trăind în chip comunist. „Voi munci întotdeauna cu abnegație și energie pentru înlăturarea neabătută a politicii partidului — arată tovarășa Elena Ceaușescu —, politică pe care o slujesc cu întreaga mea ființă din cei mai tineri ani ai vieții mele și care nu cunoaște țel mai înalt decît bunăstarea și fericirea poporului, libertatea și demnitatea națiunii noastre socialiste”.

GRIJII statornice, părintești, pe care partidul, tovarășul Nicolae Ceaușescu, tovarășa Elena Ceaușescu, o manifestă față de tinerele mlădițe ale țării, femeile României îi răspund prin înțelegerea conștientă a înaltei meniri pe care o au de mame și prime educatoare ale copiilor, pentru creșterea tinerei generații în spiritul valoroaselor concepții morale ale poporului nostru, al dragostei față de patrie, de partid, fiind cei care, mîine, vor ridica și mai sus steagul mărețelor înlăturări pe pămîntul românesc, constructori ai societății comuniste.

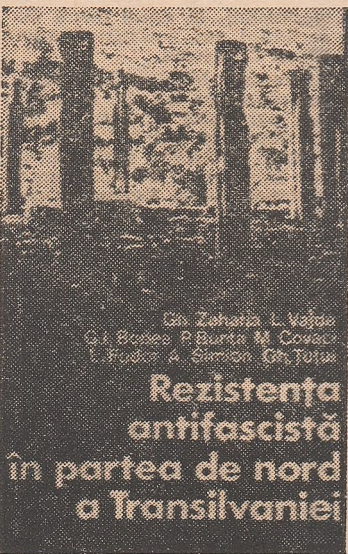
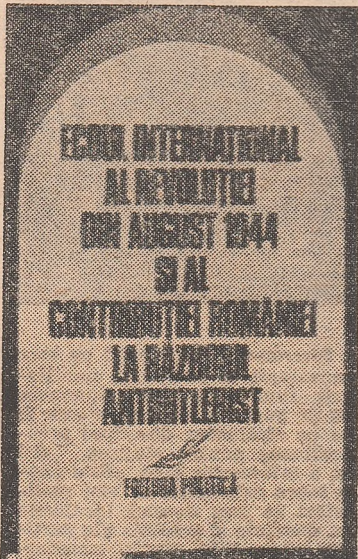
Elisabeta Ioniță

NICOLAE
CEAUȘESCU

ISTORIA POPORULUI ROMÂN

CULEGUT DE 1978

Revoluția de eliberare socială și națională

EROICA luptă a poporului român declanșată acum patru decenii, în memorabilul August 1944, se așază în șirul marilor evenimente ale devenirii sale istorice, unind și încununând în timp lupta multiseclară dusă pentru păstrarea ființei naționale, unite și independente de stat, cu bătăliile purtate de clasa muncitoare, tărâșime, intelectua-litate, toate forțele de bază ale națiunii noastre care, sub conducerea Partidului Comunist Român, au deschis țării calea marilor realizări de azi. Aceste evenimente — luptele purtate de străluciții voinici și conducători de țară Mircea cel Bătrîn, Ștefan cel Mare, Vlad Tepeș, Ioan de Hunedoara, Mihai Viteazul, sau marile confruntări sociale de la 1437, 1514, 1784, 1821, 1848 — sint trepte în fundamentul remarcabilelor acte care au dus la edificarea României moderne și care s-au transpus cu întreaga lor încărcătură valorică în actul demnității naționale înfăptuit acum patru decenii ca o sinteză a unei strălucite și multi-milenare existențe istorice, ca o expresie nepieritoare a puterii și voinței poporului român de a se ridica peste vi-tregiile istoriei. Este o corelație orga-nică, pe care secretarul general al partidului nostru, tovarășul Nicolae Ceaușescu, a definit-o în marea ei com-plexitate subliniind că: „...actul de la 23 August nu a venit din cer, ci a fost rezultatul luptelor îndelungate ale po-porului român, al faptului că partidul comunist, în alianță cu partidul socia-list, cu celelalte forțe revoluționare și patriotice, s-a aflat tot timpul în frun-tea luptei de apărare a intereselor vi-tale ale întregii națiuni. Bărbăția și abnegația neînfricată în fața dușmanu-lui — sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu —, încrederea nestrămutată în dreptatea cauzei și în biruință, dra-gostea nemărginită față de patrie, toate aceste înalte virtuți de care au dat do-vadă înaintașii noștri în luptele duse de-a lungul veacurilor au căpătat o nouă strălucire în focul revoluției din August 1944 și în crâncenele bătălii pur-tate pe frontul antihitlerist”.

În spiritul documentelor partidului nostru, al aprecierilor din opera teore-tică a secretarului general al partidul-ui, tovarășul Nicolae Ceaușescu, care a redat istoriei poporului român adevă-rata sa valoare, relevăm unele coordo-nate ale istoriografiei românești și de peste hotare privind revoluția de elibe-rare socială și națională din România. Se poate aprecia că actul istoric de la 23 August 1944 a beneficiat și benefi-ciază în mare măsură de o tratare co-respuzătoare atât în istoriografia noas-tră cât și în cea străină. Fără a ignora nuanțele și uneori neconcordanța de opinii, se impune să subliniem că dis-punem, mai ales în ultima vreme, de o documentare mai amplă asupra eveni-mentelor din August 1944. Beneficiem astăzi de o tratare aproape completă

sub raportul informațiilor și, în majoritatea cazurilor, veridică în privința interpretării.

Astfel, în ceea ce privește istoriogra-fia română, specialiștii noștri au inves-tigat problemele fundamentale referi-toare la pregătirea, declanșarea și des-fășurarea victorioasă a revoluției de eliberare socială și națională, antifas-cistă și antiimperialistă din August 1944, rezultatele eforturilor lor în aceas-tă direcție fiind ilustrate prin impor-tante și numeroase sinteze, monografii, culegeri de studii, articole, ediții de documente, cronologii, bibliografii etc.

E de relevat, mai cu seamă în cursul ultimilor ani, publicarea unor lucrări remarcabile, ce propun o viziune inte-gratoare a unui fapt de istorie națio-nală în istoria generală a umanității. Din acest punct de vedere, fenomenele și procesele social-economice, politice și militare au fost examinate în devenirea și în manifestarea lor, surprinzându-se, mai ales, evoluția mișcării de rezisten-ță antifascistă și antihitleristă din România dintre 1940 și 1944, cu momen-tul ei culminant — insurecția națională din August 1944, originalitatea și forța ei. S-au impus în istoriografia română lucrările elaborate de prestigioși cerce-tători, îndeosebi din domeniul istoriei militare și institutelor cu profil de isto-rie din București, Iași și Cluj-Napoca. Se remarcă lucrările de sinteză și mo-nografiile apărute, cum sint: „Contri-buția la studierea conceptului de putere armată la români”; „Războiul întregu-lui popor pentru apărarea patriei la români”, ambele apărute la Editura Militară; „Caracterul național și inter-național al mișcării de rezistență din România”, în volumul „Din istoria con-temporană a României”, Editura Știin-țifică, 1965; „Insurecția din August 1944 și semnificația ei istorică”, Bucu-rești, Editura Militară, 1974; „Mișcarea muncitorească, socialistă și democra-tică, activitatea P.C.R. și apărarea pa-triei la români. Repere cronologice”, Editura Militară, 1983; „File din istoria militară a poporului român”, vol. 1-2, Editura Militară, 1973—1984; „Marca conflagrației a secolului XX. Al doilea război mondial”, ed. a II-a, Editura Politică, 1974; „Rezistența antifascistă în partea de nord a Transilvaniei (sep-tembrie 1940 — octombrie 1944)”, Edi-tura Dacia, 1979.

În aceste lucrări, pe baza unei bogate bibliografii, a cercetării a numeroase fonduri arhivistice din țară și străină-tate, sint relevate aspecte fundamen-tale ale rădăcinilor istorice ale revolu-ției de eliberare socială și națională, rolul decisiv al Partidului Comunist Român în organizarea și conducerea luptei antifasciste, a mișcării de rezis-tență, rolul său determinant în realiza-rea consensului național. Prin-o teme-inică analiză, aceste lucrări pun în evidență rolul factorilor interni în pre-gătirea răsturnării dictaturii antones-

ciene și a desfășurării insurecției armate, ca urmare a acțiunii ei hotărâte pentru înfăptuirea obiectivului princi-pal împreună cu formațiunile patriotice, pentru zdrobirea rezistențelor hitleriste. Unele din aceste lucrări au dezvoltat conceptul de război al întregu-lui popor; totodată, ele demonstrează caracterul complex al conceptului ela-borat în 1979 de secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, privind revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperia-listă din August 1944.

Totodată, au fost infirmate unele puncte de vedere prin care se acredita ideea că „mișcarea antifascistă din România nu purta un caracter de masă”, că „victoria insurecției naționale a fost definitiv consolidată odată cu atingerea de către trupele sovietice a zonei Bucureștilor”, că guvernul consti-tuit la 23 August 1944 și-ar fi propus „drept scop să stopeze și să înăbușe mișcarea revoluționară a maselor”. De asemenea, pe bază de documente, s-a dovedit netemeinicia unor opinii că 23 August 1944 ar fi fost un „puci”, „lovitură de stat”, „lovitură de palat”, „act de autoritate regal”, sau „o capitu-lare în fața U.R.S.S.”. S-a dezvăluit ca-racterul tendențios al afirmației potrivit căreia „trupele române s-au dovedit a fi nepregătite moral pentru lupta împotriva foștilor aliați”.

MONOGRAFIILOR și lucrărilor de sinteză li se adaugă nume-roase studii, articole datorate unor prestigioși istorici, publi-cate în „Anale de istorie”, „Revista de istorie”, „Magazin istoric”, analele și anuarele universităților din București, Iași, Cluj-Napoca, seria de științe so-ciale, precum și revistele, publicațiile editate sub egida Ministerului Apărării Naționale.

O contribuție deosebită la determina-rea unor dimensiuni ale actului demni-tății naționale din August 1944 și con-secințele sale asupra desfășurării celui de-al doilea război mondial au adus lu-crările dedicate celei de-a 40-a aniversări a revoluției din August 1944. Din-tre acestea, amintim: „Armata română în revoluția din august 1944”, de ge-neral colonel dr. Constantin Olteanu, ge-neral locotenent dr. Ilie Ceaușescu, co-lonel dr. Florian Tucă, colonel dr. Va-sile Mocanu; „200 de zile mai de-vreme” de general locotenent dr. Ilie Ceaușescu, maior dr. Mihail Ionescu, dr. Florin Constantiniu, monografia „Ecolul internațional al revoluției din August 1944 și contribuția României la războiul antihitlerist”, sub egida Centrului de studii și cercetări de istorie și teorie militară, precum și volumele de docu-mente privind perioada 1939—1944 pre-gătite de Direcția Generală a Arhivelor Statului și Centrul de studii și cercetări

Realizări și perspective în știința istorică română

(Urmare din pagina 11)

din anii 1929—1933, de la luptele greviste din 1918—1920 la marile bătălii proletare din 1933, de la reforma agrară din 1921—1922 și dezvoltarea agriculturii, la dezvoltarea industriei de toate felurile, de la lupta împotriva revizionismului la lupta împotriva războiului etc.

Istoria cea mai nouă, a zilelor noastre, inaugurată prin revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiim-perialistă de acum patru decenii este re-velația istoriografiei noastre noi. Pe lângă numeroase cercetări, concretizate în va-loroase studii privitoare la evenimentele din August 1944 până în mai 1945, dezvoltarea industriei, dezvoltarea agriculturii, caracterul instituțiilor de toate categoriile și sinteza acestora, caracterul statului, s-au învrednicit de studii de certă valo-are. Coloana lor vertebrală au fost și sint documentele de partid și de stat, hotărârile congreselor și cu deosebire ale Con-greselor IX—XII și ale Conferințelor naționale ale partidului, expunerile și cu-vintările de inestimabilă importanță teo-retică și practică ale tovarășului Nicolae Ceaușescu

PE TEMEIUL moștenirii de valoare și a noilor cuceriri științifice, isto-riografia românească socialistă s-a încumetat, cu deplină consștiin-ță, cu privire la greutatea întreprinderii, la realizarea unor sinteze mai cuprinzătoare sau mai concentrate de istorie a patriei și poporului român: două volume cu privire la *Istoria Transilvaniei*; trei volume de *Istoria Dobrogei*, sinteze mai scurte, într-un volum, de *Istoria României sau Istoria poporului român sau Istoria românilor*, cele două dintii traduse și în limbi de mai mare circulație, la care

se adaugă cea dintii *Istorie a Transilvaniei* publicată de o editură străină (ame-ricană). Istoriografia română și-a înțeles obligația științifică, morală și politică și și-a cunoscut și puterile cind a pășit la realizarea unui tratat de *Istoria României*. Cele dintii volume din tratatele de *Istoria gândirii și creației științifice și tehnice românești și de Istoria învățămîntului în România*, din serii de cite patru volu-me, au apărut, de asemenea, în ultimii doi ani, iar cele două atlase — unul de istorie universală și altul de istoria Ro-mâniei — completează paleta realizărilor de sinteze istorice apărute în ultimii ani.

Mulțumirea și succesele se cuvîn tem-perate în sensul cumpănirii cu toată răs-punderea a rezultatelor, care nu pot fi pe deplin satisfăcătoare în raport de numărul celor ce slujesc știința istoriei și în raport de necesități și de posibili-tăți. Este motivul unei angajări cu de-plină responsabilitate și cu acest prilej sărbătorească — patru decenii de la revo-luția de eliberare socială și națională —, de a continua cu și mai multă sîrguință și rivnă, și de asemenea, cu o mai bună organizare a cercetărilor istorice pentru a realiza lucrări în concordanță deplină cu mărimea vremurilor pe care le trăim.

Necesitățile și posibilitățile întrunite se vor concretiza în lucrări de mare cuprin-dere, tratate și sinteze, monografii și studii, între care: noul *Tratat de Istoria României* în 11 volume; tratatul de *Istoria militară a poporului român*, plă-nuit pe zece volume, în curs de apa-riție, va fi finalizat în scurt timp; se vor grăbi lucrările tratatului de *Istorie uni-*

versală, în șapte volume, și va continua seria volumelor II—IV din tratatul de *Istoria gândirii și creației științifice și tehnice românești și de Istoria învățămîntului*. Iar ilustrarea cartografică a istoriei țării și poporului român va fi realizată printr-un *Atlas istoric național* de mai mari proporții decît cele apărute.

Aplicarea principiului inter și pluridis-ciplinarității, precum și a concepțiilor noi, superioare, în cercetarea fenomenu-lui istoric vor înlocui, și mai mult decît pînă acum, concepția nesatisfăcătoare, evenimentală și factologică, pentru a putea descifra fenomenul istoric în toată complexitatea lui, în lucrările amintite și în altele, cerute de conducerea partidului, de secretarul său general: *Istoria țărâ-nimii și a agriculturii, Istoria meșteșu-gurilor și a industriilor, Istoria comerțu-lui, Istoria instituțiilor social-economice, social-politice și social-juridice*. Iar corolarul acestora, o *Istorie a civilizației românești*, în accepțiunea cuprinzătoare a noțiunii, adică totalitatea creațiilor de valoare, materiale și spirituale, din toate domeniile și din toate timpurile. Fiecare și toate la un loc, în comparație cu civi-lizația altor popoare, singura metodă ce oferă posibilitatea punerii în valoare a propriilor creații în contextul civilizației universale.

Sint gîndurile și proiectele de perspec-tivă — apropiată și mai îndepărtată — ale școlii istorice românești contemporane, care se vor transforma în realizări de valoare, prin conjugarea armonioasă și echilibrată a prețioasei moșteniri, cu ex-periența, eforturile și împlinirile genera-ției de azi și ale celei de mâine. Toate spre progresul științei istorice, spre mai buna și veridica cunoaștere a frîmintății istorii a poporului român, și, pe temeiul

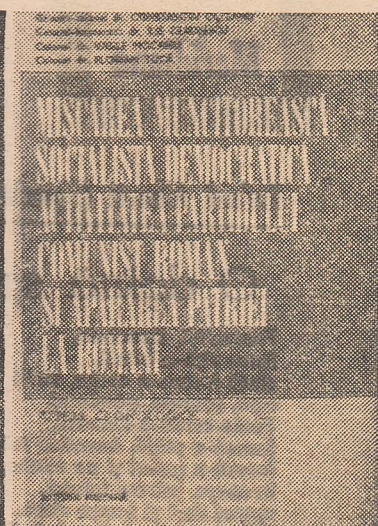
acestei cunoașteri, spre mai justa înțele-gere a prezentului tumultuos și întuirea, cu deplin temel, a viitorului luminos.

Va completa, astfel, știința istorică paleta științei românești și va colabora plenar la implicarea științei în dezvoltarea societății românești, socialiste, de-oarece este un adevăr axiomatic astăzi că „știința și-a însușit atât de mult caracteristicile activității sociale încît fără știință nu se mai poate închipui dezvoltarea societății”, cum afirma, pe deplin îndreptățit, filosoful francez Er-nest Renan. „Știința organizată judicios reprezintă o forță propulsivă de necon-testată importanță. Știința de astăzi și știința de mâine pot asigura viitorul ome-nirii, căci societatea contemporană și societatea viitorului se vor întemeia în primul rînd pe știință, iar știința va determina viitorul societății”. Știința pusă în slujba progresului societății, a omenirii, a păcii, și colaborării dintre oameni, dintre popoare, deoarece prin știință și consștiință se poate domina ceea ce nu se poate stăpîni prin forță, așa cum stă scris în Programul directiv de dezvoltare a științei și tehnicii, adoptat de Congresul al XII-lea al Partidului, și în perspectivele de dezvoltare ale științei care vor fi adoptate de cel de al XIII-lea Congres, pe baza proiectului votat de recenta plenară a Comitetului Central, a expunerii tovarășului Nicolae Ceaușescu rostită cu acest prilej, cu privire la locul și rolul important al științei și înaintarea societății socialiste multilateral dezvoltate din România, a îndrumărilor competente ale tovarășei academician doctor inginer Elena Ceaușescu, președintele Comitetu-lui Național de Știință și Tehnologie, constitule pîrghiile sigure de susținere a eforturilor și realizărilor de valoare ale istoriografiei românești contemporane împreună cu celelalte științe, pentru a asigura României un loc de cinste în știința mondială, așa cum ocupă în viața politică internațională.

Acad. Ștefan Pascu

din August 1944 în istoriografia postbelică

de istorie și teorie militară. Aceste lucrări, pe lângă lărgirea bazei de informare și tratare complexă a evenimentului, au înfirmat și unele aprecieri neconforme cu realitatea, cu adevărul istoric, care puneau accentul pe rolul factorilor externi în înfăptuirea revoluției din August 1944 din România. De asemenea, mișcarea de rezistență antihitleristă din țara noastră a fost privită în mod unilateral, actul de la 23 August 1944 nefiind prezentat ca rezultat al luptei antifasciste a întregului popor, a tuturor forțelor politice, patriotice, democratice românești.

O contribuție deosebită sîntem convinși că va aduce, sub raportul informației, interpretării într-un larg spirit științific în lumina adevărului istoric, **Tratatul de istorie militară**, lucrare în 10 volume, al cărei prim volum va apărea în cinstea Congresului al XIII-lea al partidului.

Concluzia generală ce se desprinde din consultarea lucrărilor celor mai reprezentative ale istoriografiei române din ultimul timp atestă, în raport nemijlocit cu realitatea istorică obiectivă, că actul național de la 23 August se înscrie, prin amploarea consecințelor sale, în rîndul marilor evenimente survenite în cursul anului 1944 în desfășurarea celui de-al doilea război mondial, contribuind substanțial la scurtarea duratei ostilităților pe continentul european.

O contribuție remarcabilă au adus-o participanții români la prestigioase reuniuni internaționale, precum: congresele internaționale de științe istorice ale Comitetului pentru studierea celui de-al doilea război mondial, ale Comisiei internaționale de istorie militară. La aceasta din urmă, menționăm că, prin grija Comisiei de istorie militară din România, s-au editat în anii 1980-1983 trei numere ale „Revistei internaționale de istorie militară”, în care au fost abordate momente principale ale istoriei poporului român. De un interes major s-a bucurat volumul de istorie apărut în anul 1983 la New York, sub îngrijirea generalului locotenent dr. Ilie Ceaușescu.

ÎMBUCURĂTOR este faptul că prestigioși istorici de peste hotare și-au sporit în ultimul timp interesul pentru investigarea trecutului poporului român. Faptul își are explicația în interesul manifestat de istoricii străini pentru cercetarea locului și rolului românilor în diferite momente ale istoriei universale, a aportului lor la progresul civilizației generale. În ultima vreme, României contemporane i-au fost consacrate lucrări de toate categoriile. Numeroase colecții de documente privind politica externă și relațiile internaționale între cele două războaie mondiale și în cursul marii conflagrații dintre 1939-1945 se referă la istoria și aportul poporului român. Se înțelege că, atunci cînd a fost cazul, în respectivele volume au fost reținute documente asupra raporturilor dintre România și Germania, U.R.S.S., S.U.A., Franța, atestînd politica României de apărare a independenței naționale și integrității teritoriale, eforturile pentru preîntîmpinarea extinderii agresiunii naziste și a susținătorilor lor revizionisti. Concomitent, o bogată literatură memorialistică sau cu caracter biografic a văzut lumina tiparului, astfel că dispunem astăzi de noi informații privind politica internă și externă a țării noastre în ajunul și la începutul celui de-al doilea război mondial, ca și în privința contextului internațional în care a fost pregătit și înfăptuit actul istoric de la 23 August 1944. Acțiunile și inițiativele României pe plan mondial înainte sau după 1 septembrie 1939 au fost expuse și analizate în sintezele și monografiile dedicate evolu-

ției relațiilor internaționale în ansamblu. Preferînd o sistematizare a lucrărilor din acest domeniu, amintim monografiile generale, datorate lui Maurice Baumont, J.B. Duroselle, J.A.S. Grenville, Hugh Seton Watson, C.C. Macartney și A.W. Palmer. Autorii amplei lucrări de sinteză „**Independent Eastern Europe. A History**”, London-New York, 1966, pun în evidență rolul României în procesul zdrobirii planurilor hitlerismului prin actul istoric din August 1944.

Aprecieri deosebite conțin și lucrările: „**Les Grandes Puissances et les Balkanes à la veille et au debut de la Deuxième Guerre mondiale**”, Sofia 1973; Maurice Baumont, „**Les origines de la Deuxième Guerre mondiale**”, Paris, 1969; „**Sidney Aster**” — 1969; „**The Making of the Second World War**”, London, 1973; „**Les relations franco-britanniques de 1935 à 1939**”, Paris, 1975. În aceste lucrări dedicate relațiilor internaționale din intervalul 1935-1945 se află aprecieri pozitive la adresa luptei de eliberare purtată de poporul român.

Lucrările privind relațiile internaționale în cursul celui de-al doilea război mondial, investigate mai ales de Elisabeth Barker, Henry Batowski, M. Broszat, John C. Campbell, Enzo Callotti, A. Conte, D. Cástári, L.E. Davis, Mario D. Fenyo, J.L. Gaddis, D. Horowitz și alții fac referiri la evenimentele din August 1944.

Capitole speciale sau tratări comparative întîlnim și în cărțile abordînd întreaga arie a sud-estului european, căreia România îi aparține istoricește și politicește. Numărul acestora fiind, de asemenea, important, remarcăm sintezele lui Edgar Hoesch, Alan W. Palmer, René Ristelhueber, Henry L. Roberts și alții.

Actul istoric al națiunii române de la 23 August 1944 își află reflexul istoriografic în numeroase sinteze și tratate, lucrări memorialistice, volume de documente diplomatice și militare, studii speciale apărute peste hotare. Astfel, în 1953, cunoscutul istoric britanic Hugh Seton Watson a insistat asupra efectelor actului de la 23 August 1944 din România pe scară europeană. Același istoric a consemnat, în repetatele ediții ale lu-

cării „**The East European Revolution**”, New York Praeger, 1961, una dintre cele mai apreciate cărți ale sale, cele ce urmează: „**Acțiunea de la 23 August 1944 a fost unul din evenimentele decisive ale celui de-al doilea război mondial. Ea a deschis întreaga Europă sud-estică în fața Armatei Roșii. Scurt timp după aceea au intervenit ieșirea Bulgariei și eliberarea Belgradului**”. Istoricul britanic consideră că: „**Schimbarea frontului de către România, deopotrivă cu hotărîrea de la Teheran, de a nu deschide un front în Balcani, a determinat soarta Europei Centrale**”. Nicholas M. Nagy-Talavera, la rîndul său, în lucrarea „**The Green Shirts and the Others. A History of Fascism in Hungary and Rumania**”, Stanford University Press, 1970, scrie despre „imensul serviciu” adus de România cauzei Aliaților, trupelor sovietice în primul rînd, prin „răsturnarea de alianțe” efectuată la 23 August 1944. În ceea ce-i privește pe hitleriști, continuă autorul, „ei au fost luați prin surpriză completă, pierzînd în consecință nu mai puțin de 25 de divizii”. Barbara Jelevec, cunoscută pentru studiile sale consacrate sud-estului european, a opinat, de asemenea, în cea mai recentă sinteză a sa, „**History of the Balkans**”, 2, Twenty Century, Cambridge-London-New York-New Rochelle-Melbourne-Sydney, Cambridge University Press, 1983, că actul de la 23 August 1944 a reprezentat o cotitură atît pentru România, cît și pentru întreaga zonă a Balcanilor.

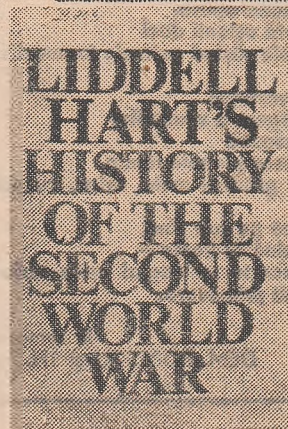
ÎN ultimii ani, au continuat însă să apară și unele lucrări în care autorii fac aprecieri eronate, tendențioase, neconforme adevărului istoric privind: mișcarea antifascistă din România; însemnătatea internațională a actului de la 23 August 1944; rolul Partidului Comunist Român în organizarea și conducerea luptei revoluționare; atitudinea armatei române față de hitleriști; contribuția armatei române la eliberarea întregului teritoriu al patriei; aportul României la înfrîngerea Germaniei hitleriste, la eliberarea Ungariei, Cehoslovaciei și Austriei. În lucrări apărute în unele țări occidentale se supralicitează rolul partidelor politice burgheze

care sînt prezentate ca avînd în înfăptuirea actului de la 23 August 1944 un rol decisiv sau, în alte cazuri, minimalizînd rolul Partidului Comunist, al celorlalte forțe politice patriotice, acreditînd ideea că monarhul și, cu o anumită îngăduință, unii membri apropiați ai camarilei ar fi avut rolul decisiv în răsturnarea dictaturii antonesciene. Nu puține sînt lucrările, studiile care în mod direct sau voalat, reluînd din diferite motive idei și teze specifice epocii dogmatismului în istorie și științele sociale, preamăresc rolul factorilor externi în înfăptuirea revoluției în România.

Studiile consacrate de către specialiștii străini problemelor generale sau aspectelor insurecției naționale armate din August 1944 reprezintă, prin ele însele, o dovadă concludentă în privința semnificațiilor vaste și profunde ale evenimentelor din România de acum patru decenii. Rezultatele cercetărilor în acest domeniu, dintre care majoritatea impune prin seriozitate și obiectivitate, confirmă concluziile istoricilor români referitoare la implicațiile interne și internaționale ample și de esență ale revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă, fiind, acestea, nu numai un necesar criteriu de evaluare științifică a investigațiilor de pînă acum, ci și, mai ales, un punct de plecare spre noi căutări și precizarea tuturor coordonatelor memorabilului act de la 23 August 1944.

Prin originalitatea și consecințele interne și internaționale, revoluția din August 1944 din România s-a aflat și se va afla în preocupările cercetărilor istorice din țara noastră și de peste hotare. Documentele partidului nostru, opera teoretică a secretarului general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, din care se desprind inestimabile orientări și teze privind studierea actului istoric de la 23 August 1944, constituie un fundament trainic pentru cercetarea în continuare a evenimentelor de dimensiuni istorice, înfăptuite de poporul român acum patru decenii, care au deschis o eră nouă în istoria României, era marilor împliniri socialiste pe care le înfăptuim astăzi pe pămîntul patriei.

Ion Ardeleanu

Poeți de peste hotare

Rafael Alberti (Spania):

O doină spaniolă pentru România

Frunzuliță, Românie,
frunzuliță-a inimii,
cintă frunza-n codru, cintă
apa, soarele, pământul.
Foaie verde-a Dunării,
frunză-a plajii, frunză-a mării,
frunză-n șesuri și pe munte,
în orașe, printre fabrici,
numai flori și frunze dese.
Cum te văd azi, Românie ?
Totu-nmuguri în tine,
totul inflori în tine.
Și mai zic un cînt din frunză
pentru casele Mamaii.
Nici Ovidiu nu tinjește
trist, pe soclu, singuratec.
Drumurile-s o grădină
din Mangalia-n Mamaia.
Foaie verde-a viilor,
soare-n boabele de struguri...
Vinul vechi de Murfatlar,
are suflet de zahar.
Foaie verde ! Cite vinuri
imi mai cîntă-n cerul gurii !

Karel Jonckheere (Belgia):

Harpe eoliene la Castelul Bran

Parcă aș fi pe sub ape, prin vînt,
Mă cutremură veșnicia,
Aripioară oarbă.
Dar iarăși sint om ca toți
Și mă proptesc în coate pe crenele.

E-n floare primăvara prin Carpați,
Piezișă prin mesteceni,
Închisă-n caprifoliu,
Ca pe la noi.
Întortocheată, scara se golește
Pe nebăgate-n seamă de prieteni -
Sintem doar noi.
Cuvintele tale se-mpărștie,
Nor dulce, abur vorbit ;
Ce mi se-naltă la buze-i izvor murmurat într-o peșteră
O rîndunea zburînd ne-a amușit și tăcem ca de puf.
Copti pentru cîntecul apei.

Vocea ta e limpede căci ea e vocea mea,
Vocea mea e limpede, era doar vocea ta,
Ce gura ta-mi șoptește
E gura mea pe-a ta.
Cuvintele-s plecate și s-a pierdut în vînt,
Un nume cercetîndu-și un nume.

Un singur drum avem spre fericire,
Dă-mi mina ta
Și-ajută-mă să tac.
Nimicul din noi dă Totului născare
În zori am ascultat zămislirea
Și ea ne-a legănat începutul.

În românește de
MIHAI BENIUC

John Spencer (Anglia):

În Dacia, azi

În depărtata Dacie mi-ncarc simfurile acum
Cu-aromele primăverii timpurii venită parcă pentru
a surprinde
Acele meleaguri - de margine și ele - ale lumii antice.
Hăt, departe-n spre soare-apune,
Aieva văd sătucul meu din Anglia natală
Vegheat de dulci coline-unduitoare
Ce-n zare bat în meterezele
Pavăză unei lumi romane apuse.
Acolo au căzut în luptă oștenii daci
Sculpînd blesteme grele văzînd galerile toamnei vislînd
Către Sud...

...istoria nu povestește.
Dar în neîndurata curgere a veacurilor
Între lumea lor și a noastră
Se întind umbrele : doar pietrele rămin.
Și totuși, din poarta grădinii mele, refac, cu ochiul
minții,

Calea antică ce ducea pe sub ulmi,
În vremi de demult, pină la Roma -
Și de acolo, către aceste meleaguri unde scriu acum,
În Dacia, unde a venit primăvara.

În românește de
DEM. POPESCU și TH. MASSIM

Otonel de pe Tîrnave,
și Cotnar de la Moldova.
Frunză verde-a trestiei,
stuf al Deltei Dunării,
foaie verde, stuf de baltă,
apa toată e de aur,
foaie verde, cucuruz,
foaie-a țarinei arate,
foaie verde-a carelor
care gem pe drum, de grîne.
Foaie vede, nicovale
și baroase și motoare,
și petrol și focuri nalte,
foaie verde-a oamenilor,
foaie verde-a inimilor,
cînt al muncii pașnice
care-n mina sa ridică
ramura cu nalta frunză :
frunză naltă, bucurie,
frunzuliță, Românie...

În românește de
VERONICA PORUMBACU

VILA MINA MINOVICI -
desen de Christian d'Au-
champ (Danemarca)

Xia Kan Woalbai (R.P. Chineză):

La malul mării

S-a prăvălit albastrul de pe boltă
Și două ceruri se-mpreună-n zare...
Vii valuri pribegesc spre-acolo
Albi pescăruși ducînd pe coame...

Și ochiul meu rătăcitor aleargă
Spre depărtări privind un dans nebun
Și geme Marea Neagră și albastră
Eu geamătul i-l știu și nu i-l spun...

I-l știe Eminescu, frunte-naltă
Tot priveghînd, scrutînd către zenit...
I-l știu și eu, cu briza peste față
Și pieptul desfăcut spre Răsărit.

(Scrisă la statuia lui Eminescu,
aprilie 1984)

Li Qiao (R.P. Chineză):

Închinare Mării Negre

De ce-aș fi nepăsător ?
Și rece de ce-aș fi ?
Că n-ai avut norocul de-un nume mai ales ?
Sint azi aici, să te iubesc o clipă,
O veșnicie-aș vrea să te iubesc.

Frumoasă ești ca marea mea de-acasă.
Ca Lacul cel de Vest frumoasă ești...
Pe valul tău privirile imi pierd
Și-mi frige ochiul apa ta caldă...
O ! Mare românească, te iubesc !

(Constanța, 28 aprilie 1984)

În românește de
ILEANA HOGEA-VELIȘCU

Herbert Günther (R.F. Germania):

Cavalerul Trac

Prin Dobrogea călătorește
Cavalerul Trac
Erou, sfînt, ucigător de balauri
Făptura lui aici s-a intrupat

Stăpinînd își înaltă dreapta
Împotriva întunecatului drac
Cruciat în slujba zeilor
Cavalerul Trac

Nimeni nu-i știe numele
Fapta și pentru tine este lege de fier
Biruitor pe țărmul Mării Negre
Traciul cavaler.

În românește de
IOAN ALEXANDRU

Gerard de Ridder (Olanda):

Doină

Cînd soarele tandru își țese razele moi,
strălucînd peste verdele crud al primăverii
și în lumina lui albă vibrează izvorul,
chemînd la dans zinele cîmpiei inverzite
se aude, doină, murmurul fin al fluierului
îngîndu-și cîntarea cu un zvon melancolic.

Cînd trilul ciocirleii fremătînd de bucurie
face să răsune concertul frunzelor mișcate,
iar izvorul șoptește, iar pământul suride
sub mantaua caldă de culori a florilor sale
îmbrățișînd raza soarelui mereu luminată
se aude, doină, răsunînd prin păduri cîntul tău.

Cînd ploaia îmbracă totul în lacrimi șiroaie,
iar sus în nori mugeste viril tunetul,
și fulgerul se ridică în foc înroșînd zarea,
iar soarele se strecoară printre crengi.
e vremea să gîndesc, doină, la surusul tău
ce-alungă beznele zilei cu imn de izbîndă.

Cînd vîntul vestește zăpada curățînd pădurea,
unde infiorat de frig galbenul instăpînește,
izvorul moare tăcut și apa se stînge,
iar furtuna aleargă la întîlnirea drumurilor
atunci, doină, natura trist îmbălsămată
visează nostalgic la auritele ore vernale.

Cînd ploaia calmă apoi învie pământul
să-și înalțe din nou privirile la cer,
iar din înalt bătrînii codri, arbori neclintîți
contemplă solemn regescul spectacol,
aud, o, doină, un zvon atît de fermecat,
glasul tău de argint, doar pe el îl aștept și-l ascult.

În românește de
VALENTIN TAȘCU

Vesna Parun (R. S. F. Iugoslavia):

Carpați

Din codrii sobri aud o chemare tristă
Noaptea par singuri și atît de departe !
Odiñoară slavii, o furișau pe lingă
Marginea lor aurită. În mijlocul lichenilor moi.

Din poienile calde, transformat în cărbune
Se întinde orașul negru.
Secole trec, și în depărtări
Se sting încet legendele în umbrele codrilor.

Deschid ochii. Pe lingă soba de lut,
În scorbura lunii, o bufniță bătrînă
Din ale nopții trunchiuri trage pluta grea.

Acești Bucegi, Carpați vuitori,
Obosiți de avalanșele lăptoase,
În nori își caută uitarea.

În românește de
ZORA LUBURICI

Nikolai Zidarov (R.P. Bulgaria):

Muzeul satului

Aveau și gospodari și foc în vatră,
Istorie-s acuma vatră, foc -
Voi case-aduse-n București, de piatră,
de lemn, tinjiți după natalul loc.

Parcă-s și flori prin largile oboare
Și urme de copii pe prag mai sint
Par smuși copaci aceste vechi odoare,
Sau anotimpuri fără ploi și vînt.

E rece tînda-n zvonu-acestei toamne,
Întîme urme-n mucegaiuri pier,
Pe lingă vetre, laițe, icoane
Trec zilele și tremură de ger.

Se fac cenușă așternuturi, vase,
Culorile în vreme se preling,
Se crapă și tavane și pervaze,
Tăcute-n geamuri zările se sting.

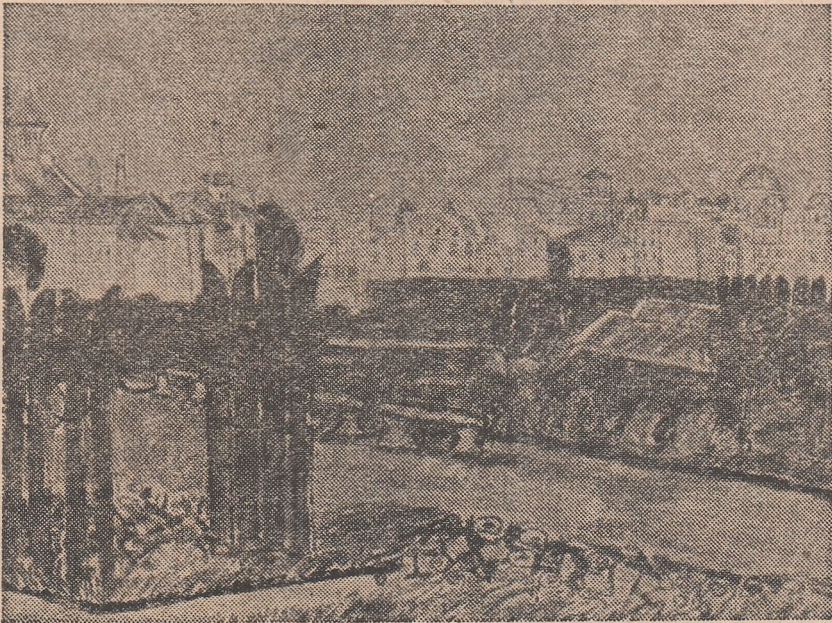
E totul mort dar scump fără măsură :
Mușcata ce de mult s-a ofilit,
Fintina-n zări cu cumpăna ei sură,
Și poarta grea cu lemnul dăltuit.

Cuibarul, gol de păsări, ne-ncălzit e,
Nu-i în ocol nici falnicu-armăsar.
Mi-s dragi aceste case-mbătrînite
În care-mi văd copilăria iar.

În românește de
VALENTIN DEȘLIU

cîntă România

Constanța — peisaj de Eva-Maria Geisler (Berlinul de vest)

Iuri Kojevnikov (U.R.S.S.):

Suceava

I
Prevestind distrugerea cumplită
cornul lunii s-a înfipt în zare
dar în calea turcilor — ispită —
stă Suceava-piatră de-ncercare I

II
Vremile-au lovit precum o spadă
dar pe calea fără de uitare
răsărind din neguri și zăpadă
stă Suceava-piatră de-ncercare I

III
Vintul poartă fumul din uzine
silueta vieții viitoare
tace-dar, hotar între destine
stă Suceava-piatră de-ncercare I

IV
Suceava... Suceava... Suceava...
Toarce-un fir aspru din albastrul zenit
și-n memorie se-implețește cu slava
precum rădăcinile ce cresc în granit.

Șanțurile-adinci sint de mult nivelate
turnuri și poduri sint acum amintiri
și-unde-au fost cruci în pămînt
ingropate
cresc acum brazi înalți și subțiri.

Și unde, Ștefan Vodă, călare,
se-ntorcea din luptă victorios
șeposele mure pun negre fulare
pe zidul de dintele timpului ros

Și spada-n rugină-și mistuie slava
sub scutul pămîntului greu
dar firele-implețite de Suceava
nu s-or rupe nicicînd, trăi-vor mereu...

In românește de
DUMITRU BĂLAN
și ION POTOPIN

Lambros Zogas (Grecia):

Noroc bun, Românie!

(FRAGMENTE)

II
Ne dau binețe
Carpații,
cu brațele deschise
ne așteaptă
Bucureștii.

„Bine ați venit I”
— ne spune Bărăganul.
„Bine ați venit I”
— repetă, în albastră tălăzuire de valuri
Marea Neagră.

IV
România ne întîmpină
cu piine și sare,
iar noi pășim solemn,
purtînd ecouri
din departe aduse...
Olimpul salută Carpații
cu o creangă de măsline în mină :
Noroc bun, Românie !
Thesalia salută Bărăganul,
fluturînd un snop de spice-aurii :
Noroc bun, Românie !
Atena salută Bucureștii,
cu toată căldura zîmbetului pe buze :
Noroc bun, Românie !
Elada salută România
cu înfiorarea tulburătoare a fraternității :
Noroc bun, Românie !

VIII
România
te imbie cu deschiderea zării,
România
e neasemuită ca dragostea,
România
e dulce asemeni sărutului,

România
e caldă precum o mină frățească.

IX
În România te simți
totdeauna acasă,
întotdeauna ca acasă la tine.

X
E mindră România,
asemeni platanilor zvelți,
strălucitoare e România,
precum stelele-n cer.
Cintecel României
sint susur cristaline de izvoare,
fruntea României
are însemnarea
fermecătoare a zile de August.

XI
Ascultă, prietene !

Cînd întîlnești
cuvîntul : „România”,
citește : „Dragoste”.

Cînd buzele rostesc :
„România”,
sufletul tău să rețină
mesajul sincer al frățietății.

Cînd vezi
numele României,
fii sigur că ei înseamnă :
„Prietenie”.

In românește de
CORNELIU ȘERBAN

Monadă în august

■ UN bob de griu luat în palmă și privit de aproape, atît de aproape încît liniile de pe obrazul său minuscul să înceapă să capete înțelesuri și să inchipuie trăsături, este — mi s-a părut întotdeauna — asemenea unei monade în care se înghesuie — re-
duse infinit, dar păstrîndu-și proporțiile și raporturile dintre ele — sensurile și caracteristicile întregului univers. Un bob de griu luat în palmă și privit de aproape îmi dă senzația participării la o operație oarecum magică, la un ritual intrucivă ocult, pentru că în sămintă aceea se string, ca în durată a unui sacerdotiu, simbolurile unei întregi istorii și rosturile unei întregi deveniri. De la uimirea lui Herodot în fața lanurilor din care nu se vedea calul și călărețul, pînă la rațiile de piine din timpul războaielor mondiale, bobul de griu este celula de bază a înaintării prin timp, molecula esențială a combustibilului care pune în mișcare roata istoriei, metafora triumfătoare și existențială a supraviețuirii noastre.

Așa cum Eminescu ațirna pămîntul întreg, devenit mărgăritar, la gîtul iubitei lui Dionis, eu privesc acest bob de griu, așezat în echilibru cuminte pe linia vieții din palma mea și mă gîndesc că, iată, aceasta este miza pentru care Dacia a devenit romană, și au venit apoi barbarii, și nu peste mult au venit turcii, și marile imperii din nord și din sud, din răsărit și apus nu au obosit să se așite : pentru acest grăunte, pentru această sămintă de viață s-au aprins răscoalele și s-au rostogolit revoluțiile. Simburele acesta lunguieț și subțire de materie este penita care a caligrafiat de milenii istoria și numai acolo unde el, bobul de griu, a lipsit, literalele implacabile au fost scrise cu sînge de ascuțitul săbiilor sau al coaselor.

Secerișul s-a terminat de mult, anul înaintază neoprit spre viitor, dar eu țin în palmă bobul de griu și știu că odată vreme cit el va exista ordinea va rămîne în lucruri, că această infimă particulă, această monadă, este contragreutatea care sustine echilibrul și liniștea lumii.

Ana Blandiana

Am citit despre...

România în ajunul celui de-al doilea război mondial

■ DESCHIDEREA — după cel treizeci de ani legiuții — a arhivelor britanice a făcut cu puțință apariția multor cărți care prezintă pentru prima oară sau explică episoade, situații, fapte de excepție sau alte aspecte din timpul celui de-al doilea război mondial ori din ajunul lui. **Politica Marii Britanii față de România (1938—1940)**, de David Britton Funderburk, își datorează și ea în parte existența accesului la această bogată sursă de informații, condiție obligatorie, nu însă și suficientă pentru a explica geneza valorosului studiu. Autorul însuși înșiră, cu recunoștință, în prefață, factorii care l-au determinat să-și îndrepte atenția asupra relațiilor româno-britanice într-o perioadă de asemenea complexitate.

Ca foarte tânăr student al Universității Wake Forest din Carolina de Nord (avea pe atunci 18 ani) a audiat în 1962—'63 cursurile profesorului Keith Hitchens, „unul dintre cei mai reputați specialiști în studii românești”, după cum menționează, pe bună dreptate, David Britton Funderburk. „Am aflat astfel de la primul meu mentor, continuă autorul, că românii au o istorie unică, plină de particularități — lupta pentru supraviețuire, suferințe, patriotism și împlinire. Ca urmare a acestor prelegeri am început să simt o atracție, simpatie și chiar admirație pentru latinitatea românească ce s-a luptat de-a lungul secolelor să-și păstreze independența, suveranitatea și personalitatea.”

Acest prim stimul a fost urmat de altele, de egală putere. La Universitatea din Los Angeles (U.C.L.A.) a învățat, în 1970, limba română, sub îndrumarea profesorului Dan Grigorescu, de la care a reținut, între multe altele, „ideea că limba română este o limbă romanică de excepție, adică o limbă care, bazată pe latină, este mai apropiată decît oricare alta dintre limbile romanice de latina originală, vorbită de romani.”

Mai tîrziu, ca bursier Fulbright la București, istoric american și-a pregătit teza de doctorat, beneficiind atît de posibilitatea de a studia materialele inedite deținute de Biblioteca Academiei Române și de Arhivele Statului, cit și de sprijinul colegial al specialiștilor de la Institutul de Istorie „Nicolae Iorga”, care l-au ajutat să-și sistematizeze informațiile. Abia după aceea, în 1972, a plecat, pentru a-și desăvîrși documentarea, la Londra.

Iată, pe scurt, cum și-a elaborat teza de doctorat pe care a susținut-o la Universitatea Carolina de Sud și care a stat la baza lucrării prezentate aici. Pînă în 1983 — cînd versiunea ei română a fost publicată de Editura Științifică și Enciclopedică — autorul și-a aprofundat cunoștințele despre istoria României, revenind de trei ori în țara noastră, în cadrul unor programe de schimburi culturale, astfel încît atunci cînd a fost numit, în 1981, la vîrsta de numai 37 de ani, ambasador al Statelor Unite ale Americii la București, se număra printre bunii cu-

noscători ai evoluției politicii românești în secolul nostru.

Am stăruit mai mult asupra procesului de pregătire a lucrării decît asupra conținutului ei pentru că, spre deosebire de alte cărți prezentate la această rubrică, există deja în traducere românească și poate fi, deci, cumpărată din librării sau consultată în bibliotecă, dar și pentru că ni se pare a constitui un foarte grăitor exemplu de eficiență a unor contacte și schimburi culturale bine conduse. Îndrumat de profesori competenți și entuziaști, un student american ajunge să fie pasionat de istoria României, să-și consacre lucrări originale cu circulație internațională (în prefața cărții, David B. Funderburk își anunță intenția de a alcătui și „o relatare completă a istoriei relațiilor Statelor Unite cu România”) și să folosească pregătirea astfel dobîndită într-o funcție de mare însemnătate pentru raporturile româno-americane.

Lupta României pentru apărarea independenței ei naționale și a integrității ei teritoriale, împotriva tendințelor revizioniste, expansioniste, agresive, în anii imediat premergători marii conflagrații, este ilustrată în cartea lui David Britton Funderburk prin numeroasele inițiative diplomatice românești în favoarea menținerii statu-quo-ului și a sistemului de alianțe cu migală creat prin osîrdia lui Nicolae Titulescu și a altor oameni politici decizi să bareze calea fascismului. Meticuloasa relatare despre conciliabulele secrete, întrevederile și confruntările de opinii din vremurile acelea agitate, turburi, se constituie într-o evocare inerent dramatică a eforturilor de a frîna alunecarea spre dezastru. Rolul specific atribuit de Marea Britanie României, atît în cadrul Micii Înțelegeri cit și în cadrul Antantei Balcanice, demersurile ministrului României la Londra, Viorel Tilea, pentru a obține, în primăvara anului 1939, garanții britanice pentru cazul unei agresiuni germane de felul celei care duse la dezmembrarea Cehoslovaciei și controversele iscate de aceste demersuri, presiunile economice și politice crescînde exercitate de Germania hitleristă asupra României, documente ale vremii, extrase din protocoalele întrevederilor diplomatice și amintiri despre ele se întrefes într-un text clar, obiectiv, în care amănunte semnificative vin să elucideze situații și momente asupra cărora fuseseră emise aprecieri contradictorii.

Cititorul nespecialist este captivat de ritmul alert al relatării, de descoperirea unor evenimente a căror desfășurare amănunțită îi este revelată pentru prima oară și care aruncă o lumină vie asupra politicii României într-o situație deosebit de critică pentru independența și existența națională, cînd strădania ei de a se menține pe linia politică aleasă a fost zădărnicită de un concurs de împrejurări din cale afară de nefavorabile.

Felicia Antip

O bibliografie a traducerilor

● Thomas A. Perry, cunoscut cercetător american al literaturii române, profesor emerit la East Texas State University, este autorul unui impozant tom scos de curînd de către prestigioasa editură „Philosophical Library” din New York. **Bibliografia literaturii americane traduse în românește**. Rod al unei activități de peste 10 ani de cercetări în bibliotecă din România și S.U.A., lucrarea prezintă, într-o manieră exhaustivă, lucrările autorilor americani care s-au bucurat de versiuni sau prelucrări în limba română. Extinzîndu-și cercetarea pe o lungă perioadă, de aproape un secol și jumătate, autorul grupează materialul în trei mari secțiuni : de la începuturile presei în limba română și pînă în anul 1918, apoi epoca dintre anii 1918 și 1947 și, în sfîrșit, cea dintre anii 1947 și 1980.

Tinzînd să dea lucrării sale caracterul unei adevărate oglinzi a receptării de către publicul românesc a literaturii americane, Thomas A. Perry indică pentru fiecare lucrare tradusă și principalele comentarii scrise pe care aceasta le-a stîrnit. Thomas A. Perry este un nume cunoscut celor preocupati de realitățile culturale româno-americane : funcționînd ca unul dintre primii lectori americani din țara noastră, s-a familiarizat cu limba și literatura română. Anii în șir a redactat capitolul rezervat literaturii noastre în publicația „Modern Language Association International Bibliography”, traducînd poezii românești și este membru activ al Asociației americane a traducătorilor literari și Societății de studii românești din S.U.A.

M.L.

Prestigiul României contemporane în lume

HELSINKI : La tribuna Conferinței pentru securitate și cooperare în Europa

ACTUL de la 23 August 1944, care a consacrat victoria revoluției de eliberare socială și națională, antifasciste și antiimperialiste, a deschis poporului român calea cuceririi libertății, a progresului economic, social și cultural, a afirmării României ca o țară suverană și independentă, care promovează o politică de pace și de largă colaborare cu toate țările lumii. În cei 40 de ani care au trecut de la Eliberare, cu o dinamică tot mai intensă și larg cuprinzătoare după Congresul al IX-lea al partidului, țara noastră a fost prezentă în toate marile probleme internaționale; ea a avut inițiative care i-au conferit un prestigiu incontestabil și i-au adus o largă apreciere din partea comunității mondiale.

O astfel de politică realistă, clarvăzătoare și dinamică a contribuit la așezarea raporturilor dintre state pe principii noi, democratice, și la definirea unor coordonate precise de acțiune: conlucrarea și înțelegerea între state, eliminarea forței și politici de dictat din relațiile internaționale, apărarea libertății și independenței popoarelor, a dreptului lor de a trăi în pace, într-o lume a colaborării și a respectului reciproc, o lume mai justă și mai bună, fără arme și fără războaie. Punind la baza relațiilor sale externe respectarea neabătută a principiilor fundamentale ale dreptului internațional, România a promovat cu consecvență dezvoltarea relațiilor sale de colaborare și de prietenie cu toate celelalte țări socialiste, conlucrarea cu țările în curs de dezvoltare și nealiniate, extinderea raporturilor cu țările capitaliste, contribuind astfel la circuitul internațional de valori materiale și spirituale și elaborând direcții ale unei strategii a păcii și înțelegerii internaționale.

CA țară socialistă europeană, România a acordat, cum era și firesc, o însemnătate deosebită ansamblului problemelor continentului nostru. Președintele României, tovarășul Nicolae Ceaușescu, și-a adus o valoroasă contribuție teoretică și practică la pregătirea, desfășurarea și încheierea cu succes a Conferinței pentru securitate și cooperare în Europa (C.S.C.E.). Definind securitatea europeană ca un sistem de angajamente liber consimțite, clare și precise, din partea tuturor statelor, însoțite de măsuri concrete care să ofere tuturor țărilor garanția deplină că se află la adăpost de orice act de agresiune și că se pot dezvolta liber, conform propriilor interese și propriei voințe și pot coopera pe baza respectării principiilor fundamentale ale dreptului internațional, conducătorul partidului și statului nostru a elaborat conceptul unui sistem trainic de securitate, care avea să fie, pas cu pas, consacrat de lucrările Conferinței general-europene. România și-a adus, pe de altă parte, o contribuție de prim ordin la elaborarea unui model nou de negociere, prin definirea unor reguli și norme democratice care să dea expresie egalității în drepturi a statelor, necesității afirmării lor independente. Țara noastră a acționat cu perseverență pentru elaborarea Actului final al C.S.C.E. ca un document clar, complet și cit mai angajat cu puțință, care să stipuleze fără echivoc principiile menite să călăuzească relațiile reciproce dintre statele participante, să formuleze un program de acțiune în numeroase domenii de cooperare între țările participante, în sfârșit, să asigure, prin modalități organizatorice precise, continuitatea procesului multilateral început de Conferința de la Helsinki. Concepind Conferința de la Helsinki ca începutul unui proces menit să se dezvolte și să se perfecționeze, România și președintele ei nu au precupețit nici un efort pentru crearea aceluia cadru de reuniuni multilaterale, care să permită adincirea edificării securității, dezvoltarea cooperării și stimularea concertării între statele semnatare ale Actului final. Este sensul pe care țara noastră l-a acordat „Urmărilor C.S.C.E.”, prin tinerea reuniunilor de la Belgrad și de la Madrid, a unor reuniuni de experți, ca tot atâtea etape ale unui astfel de proces.

Nu se poate, însă, vorbi de edificarea unui sistem trainic

de securitate pe continent fără oprirea cursei înarmărilor și trecerea efectivă la dezarmare și, în primul rând, la dezarmare nucleară. Preîntâmpinarea războiului, consolidarea păcii și înfăptuirea dezarmării constituie ca atare problema cardinală a epocii noastre. Este meritul președintelui României de a fi prezentat de-a lungul anilor, în diferite incinte internaționale, de la O.N.U. la C.S.C.E. și, anul acesta, la Conferința de la Stockholm, un amplu program de măsuri și de inițiative menite să ducă la creșterea încrederii între state, să determine pași concreți pe calea opririi cursei înarmărilor, a înghețării și reducerii bugetelor militare, să permită trecerea la măsuri de dezangajare militară și dezarmare, să ducă la înfăptuirea unei Europe fără arme nucleare.

ROMÂNIA a salutat, la vremea respectivă, începerea negocierilor sovieto-americeane de la Geneva privind armamentul nuclear, preconizând ca la tratativele privind rachetele cu rază medie de acțiune să participe, sub o formă sau alta, toate statele continentului, de vreme ce acestea sînt direct și vital interesate în realizarea unei Europe fără arme nucleare. Țara noastră s-a pronunțat pentru neamplasarea de noi rachete cu rază medie de acțiune în Europa, pentru retragerea și distrugerea celor existente, pentru lichidarea de pe continent a tuturor armelor nucleare. Ca atare, a subliniat necesitatea realizării urgente a unui acord care să permită să se ajungă la un nivel cit mai scăzut al mijloacelor de distrugere existente în Europa. Din nefericire, după ce au bătut pasul pe loc vreme de trei ani, negocierile sovieto-americeane de la Geneva privind rachetele cu rază medie de acțiune au fost întrerupte. S.U.A. au început să amplaseze noi rachete în țări vest-europene, iar U.R.S.S. să ia măsuri de răspuns prin amplasarea de rachete în R.D. Germană și R.S. Cehoslovacă. În repetate rânduri, România, președintele Nicolae Ceaușescu au arătat în mod limpede că, în condițiile în care pe continentul nostru s-au acumulat peste 80 la sută din arsenalele mondiale, instalarea de noi rachete nucleare va determina o intensificare tot mai puternică a cursei înarmărilor, va spori pericolul unei conflagrații mondiale. Iată de ce tovarășul Nicolae Ceaușescu a cerut să se oprească realizarea în continuare a amplasării rachetelor americane și a contramăsurilor luate de U.R.S.S., într-un cuvînt, să se pună capăt escaladei nucleare pe continentul european și să se reia negocierile de la Geneva, în vederea ajungerii la un acord care să ducă la reducerea substanțială a mijloacelor racheto-nucleare existente, la realizarea unui echilibru în raportul de forțe dintre cele două părți la un nivel cit mai scăzut posibil.

Poziția României, concepția și considerentele președintelui Nicolae Ceaușescu au fost prezentate la Conferința de la Stockholm într-un amplu document programatic, care cuprinde numeroase propuneri de creștere a încrederii și securității, de dezangajare militară și de dezarmare pe continent. Acestea s-au bucurat de un larg ecou în cercurile politico-diplomatice și de presă. Este de nădăjduit ca la Conferința de la Stockholm, căreia România îi acordă o deosebită însemnătate, să se acționeze în așa fel încît aceasta să răspundă așteptărilor tuturor popoarelor din Europa și să marcheze un moment nou pe calea realizării unei colaborări pașnice, a înfăptuirii dezarmării, a întăririi securității și prieteniei între toate statele continentului.

Este, de asemenea, cunoscută și apreciată preocuparea constantă a președintelui României față de colaborarea balcanică — ca parte integrantă a edificării securității și dezvoltării cooperării în Europa — și necesitatea ca aceasta să cunoască noi dezvoltări pozitive. În acest context, tovarășul Nicolae Ceaușescu a propus tinerea unei întâlniri la nivel înalt a statelor balcanice, care să examineze problemele păcii, bunei vecinătăți, încrederii și colaborării, transformării Balcanilor într-o zonă lipsită de arme nucleare, de baze militare și trupe străine. În mod

evident, o asemenea întâlnire ar avea o semnificație deosebită în cadrul conlucrării dintre țările balcanice, ca și în viața continentului european.

TOTODATĂ, România nu a încetat să promoveze reglementarea tuturor conflictelor dintre state numai și numai pe cale pașnică, cu convingerea că nu există probleme, oricît de complicate, care să nu poată fi rezolvate la masa tratativelor, dacă se pornește de la respectarea dreptului fiecărui popor de a fi liber și independent, de la interesele generale ale păcii și securității internaționale. Fie că este vorba de conflictul din Orientul Mijlociu sau de conflictele, mai vechi sau mai noi, din alte regiuni ale lumii, România nu a încetat să se pronunțe pentru reglementarea lor exclusiv pe cale pașnică, pentru repudierea politicii de forță și de amestec în treburile interne din viața internațională.

Nu mai puțin semnificativă a fost contribuția teoretică și practică a României și președintelui ei la fundamentarea conceptului unei noi ordini economice și politice internaționale, la elaborarea obiectivelor și mijloacelor strategiei internaționale menite să ducă la lichidarea subdezvoltării, a decalajelor, care nu fac decît să crească, între țările bogate și cele sărace, la instaurarea unor raporturi economice și politice stabile și echitabile între toate țările lumii. În același timp, țara noastră nu a încetat să se pronunțe pentru lichidarea colonialismului și neocolonialismului, tuturor formelor de rasism și a politicii de apartheid, acordînd un sprijin efectiv mișcărilor de eliberare națională. Membră a „Grupului 77”, invitată permanentă la mișcarea de realiniere, România s-a situat, astfel, pe poziții de avangardă în lupta popoarelor pentru o viață mai bună, mai dreaptă și mai demnă și a dobîndit un prestigiu binemeritat în rîndurile marii majorități a țărilor lumii.

România și președintele ei nu au fost mai puțin conștienți și de faptul că soluționarea problemelor complexe cu care omenirea este confruntată în prezent postulează participarea tot mai susținută a tuturor țărilor la rezolvarea lor și, îndeosebi, a țărilor mici și mijlocii. Campioană a democratizării relațiilor internaționale, țara noastră a subliniat necesitatea creșterii eficienței Organizației Națiunilor Unite, care poate și trebuie să aibă un rol tot mai mare în soluționarea problemelor majore ale lumii contemporane.

PARALEL cu dezvoltarea impresionantă a relațiilor sale bilaterale, România a participat astfel la analiza și găsirea de soluții în ceea ce privește marile probleme ale contemporaneității — dezarmarea, lichidarea subdezvoltării și instaurarea unei noi ordini economice mondiale, reglementarea pașnică a diferendelor între state, edificarea păcii și securității regionale și mondiale. Pozițiile, tezele și inițiativele președintelui României au fost adesea însușite și incorporate în documente internaționale, bilaterale și multilaterale, dînd expresie strădaniei constante a poporului român de a constitui, cu răbdare și tenacitate, o politică novatoare și dinamică. Președintele Nicolae Ceaușescu a fost arhitectul unui astfel de edificiu dedicat păcii și înțelegerii internaționale, afirmării libere și independente a voinței popoarelor de a trăi în bună înțelegere unele cu altele, de a repudia politica de forță și holocaustul nuclear.

Cu asemenea, multiple, valențe datorate deschiderii majore marcată prin Congresul IX și concretizată în vastul periplu al problematicii internaționale înscris de neobosită activitate a președintelui său, pe toate meridianele lumii, România a consacrat actul istoric de la 23 August 1944 ca matricea generatoare a unei epoci luminoase în viața contemporană a țării, a afirmării și proiectării în conștiința universală a personalității sale.

Valentin Lipatti

„România literară”

Săptămînal de literatură și artă editat de Uniunea Scriitorilor din Republica Socialistă România
Director GEORGE IVAȘCU

